

Päihdetyön ammattilaisten uravalintaan vaikuttaneet subjektiiviset kokemukset

JAANA KIVIKOSKI
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Elokuu 2016

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

KIVIKOSKI, JAANA: Päihdetyön ammattilaisten uravalintaan vaikuttaneet subjektiiviset kokemukset

Pro gradu -tutkielma, 68 s., 62 liites.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Irene Roivainen

Elokuu 2016

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkielmassa on selvitetty päihdetyön ammattilaisiksi hakeutuneiden uravalintaan vaikuttaneita kokemuksia. Tutkittavana ilmiönä on kokemusten merkitys henkilölle itselleen ja hänen ammattiin hakeutumiselleen. Merkitys näkyy kokemusten kuvauksissa ja siinä, millaisia kokemuksia henkilöt valitsevat kuvattaviksi haastattelutilanteessa. Tutkimuskohteena olevat kokemukset on rajattu tiukasti subjektiivisiin kokemuksiin, joiden piirteinä on intentionaalisuus eli kokemuksen tietoinen suuntautuminen kokemuksen kohteeseen.

Aineistona on käytetty valmista aineistoa, joka on Pekka Saarnion vuonna 2008 keräämä *Suomalainen päihdehoito: päihdetyön alalle hakeutuminen*. Aineisto on kerätty haastattelun ja kyselylomakkeen avulla kahdeltakymmeneltä suomalaiselta päihdetyön ammattilaiselta, jotka olivat haastatteluhetkellä työntekijöinä kahdessa suomalaisessa päihdehuoltolaitoksessa.

Eksistentiaalis-fenomenologisessa tutkimuksessa kokemuksia tarkastellaan henkilökohtaisina, tajunnallisina ilmiöinä ja ollaan kiinnostuneita kokemuksille annetuista merkityksistä, joiden avulla henkilöt määrittelevät omaa olemustaan ja suhdettaan ihmisenä olemiseen. Merkityksenannon katsotaan tapahtuvan sosiaalisissa suhteissa, osana henkilön elämänsä sisältyvää kokemushistoriaa.

Tutkielmassa on sovellettu analyysimenetelmänä Juha Perttulan kehittämään metodiin perustuvaa eksistentiaalis-fenomenologista menetelmää. Sen avulla yksilöllistä tietoa sisältävistä merkitysverkostoista on muokattu kaksi yleisen merkitysverkoston tyyppiä. Fenomenologisessa tutkimuksessa säilyy kontakti yksilökohtaiseen tietoon koko analyysin ajan ja tutkijan tekemiä tulkintoja pyritään välttämään. Yleinen merkitysverkosto on ilmiön kuvaus ja tutkimuksen tulos, joka sisältää kaiken aineistosta löytyneen yksilökohtaisen tiedon.

Analyysin jälkeisessä yhteenvedossa todetaan, että merkittävimmät päihdetyön ammattilaiseksi hakeutumiseen vaikuttaneet kokemukset ovat liittyneet joko lapsuudessa koettuun läheisen päihdeongelmaan tai lapsuuden ympäristöön, jolle on ollut ominaista kokemus yhteisöllisyydestä. Molemmissa ryhmissä halu auttaa heikommassa asemassa olevia on ollut merkittävä syy alalle hakeutumiseen, mutta lapsuuden olosuhteista riippuen auttajaksi kasvaminen on tapahtunut eri tavoin. Auttajaksi on kasvettu joko pohdiskelun ja työn tekemisen kautta tai omaksumalla jo lapsuudessa auttaminen luontevaksi tavaksi toimia ihmisten kanssa.

Asiasanat: päihdetyö, päihdetyön ammattilaiset, kokemukset, merkitykset, fenomenologia, auttamisenhalu, sosiaalityö, ammatinvalinta

University of Tampere
School of Social Sciences and Humanities

KIVIKOSKI, JAANA: Subjective experiences' impact for the career choice of substance abuse professionals

Master's Thesis, 68 pages, 62 appendix pages

Social Work

Supervisor: Irene Roivainen

August 2016

Summary

This Master's thesis is a study of experiences affecting the career choice of substance abuse professionals. Phenomenon under investigation is the meaning of experiences for the person and for the person's choice of professional career. The meaning can be seen in the description of experience and in the selection of experiences to be described in an interview situation. Subject of research is strictly limited to subjective experiences the characteristic feature of which is an intentional orientation towards the object of the experience.

Material used in this study is precollected dataset *Substance abuse treatment: reasons for career choice* by Pekka Saarnio in 2008. It is archived at the Finnish Social Science Data Archive. The data has been collected in two Finnish substance abuse clinics from twenty substance abuse professionals. Method of collecting was interview and questionnaire.

Existential phenomenological study examines experiences as mental phenomenon and the focus of interest in experience is the meaning making process which will define person's gestalt and life as human being. Meaning making is regarded to happen in social relations included in individual life course and history of experiences.

Method of analysis is based on existential phenomenological method developed by Juha Perttula. Essential concept of analysis is web of meanings. In Perttula's method the individual webs of meanings are transferred to general level and translated into joint web of meanings. It is typical for phenomenological research to maintain touch in personal knowledge through the analysis and avoid interpretation made by researcher. General web of meanings is the description of the phenomenon and the result of the research. The general web of meanings includes all individual information found from the data.

Two types of general webs of meanings were found. Conclusions were made that the essential phenomenon in experiences leading to substance abuse profession is childhood experience of substance abusive behavior of a close relative or experience of community in childhood family. In both clusters the urge to help others in need is prominent reason for choosing career in substance abuse treatment but according to circumstances in childhood it has developed in different ways. The willingness to help has evolved either through pondering and reflection or advanced skills of working with people as learned in childhood.

Glossary: substance abuse professionals, substance abuse treatment, experience, meaning making, phenomenology, willingness to help, social work, career choice

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Mitä päihdetyö on?.....	4
3 Tutkimuksen näkökulma auttamistyöhön hakeutumiseen	11
3.1 Työntekijöiden uravalintaan vaikuttaneet kokemukset sisällöllisenä näkökulmana	11
3.2 Subjektiiivisten kokemusten tutkimus eksistentiaalis-fenomenologisella menetelmällä	24
4 Tutkimusasetelma	34
5 Aineiston eksistentiaalis-fenomenologinen analyysi	36
5.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen	44
5.2 Yleisen merkitysverkoston muodostaminen henkilökohtaisista merkitysverkostoista.....	48
5.3 Yleinen merkitysverkosto	53
6 Yhteenveto ja johtopäätökset	55
6.1 Yhteenveto tutkimuksesta	55
6.2 Auttajaksi kasvaminen	57
6.3 Tutkimusprosessi ja eettiset kysymykset	63
6.4 Tutkimuksen merkitys.....	67
Lähteet	69

Liitteet

- Liite 1. Haastattelurunko
- Liite 2. Kyselylomake
- Liite 3. Analyysin vaiheet

Kuviot ja taulukot

Kuvio 1. Päihdehuollon erityispalvelut Suomessa 1996–2014	7
Kuvio 2. Elämäkerran koostuminen elämänkulusta ja kokemushistoriasta.....	33
Taulukko 1. Sosiaalityön käytänteoriat päihdetyössä.....	9
Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaus terapeuttien uravalintaan vaikuttaneista kokemuksista.....	24
Taulukko 3. Subjektiiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien osien poiminta aineistosta.....	37
Taulukko 4. Merkitysverkostojen jakautuminen merkitysalueittain.....	52

1 Johdanto

Päihdeongelmat aiheuttavat monenlaista avun ja kuntoutuksen tarvetta. Päihteidenkäyttö voi jos sellaisenaan olla ongelmallista ja aiheuttaa riippuvuutta, mutta se aiheuttaa myös monenlaisia haittoja päihteidenkäyttäjän lähipiirille. Usein päihteiden ongelmalliseen käyttöön yhdistyy muita ongelmia, kuten sairauksia, mielenterveyden häiriöitä, toimintakyvyn heikentymistä sekä taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia. (THL.)

Päihdepalvelut muuttuvat osana sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kehittämistä. Suomalainen päihdehuollon erityispalvelujärjestelmä perustuu vuoden 1986 päihdehuoltolakiin.

Päihdepalveluiden kehittämistä on ohjattu muun muassa Sosiaali- ja terveysministeriön Kansallisella mielenterveys- ja päihdesuunnitelmalla 2009–2015. Meneillään oleva sosiaali- ja terveystalouden uudistus koskee myös päihdeongelmaisten palveluiden järjestämistä. (THL.)

Tarkastelen tutkielmassani päihdetyötä sosiaalialan ammattina. Tutkin sitä, kuinka ammattilaiset ovat päätyneet päihdetyöhön. Tutkimuksen kohteena ovat subjektiiviset kokemukset, joita ammattilaiset pitävät merkityksellisinä omalle päihdetyön alalle hakeutumiselleen.

Tutkimuskysymykseni on: *Millaiset subjektiiviset kokemukset elämänsä aikana ovat päihdetyön ammattilaisten mielestä vaikuttaneet heidän hakeutumiseensa päihdetyön alalle?*

Tutkimusstrategiana on laadullinen, fenomenologinen tutkimus. Tarkoituksena on muodostaa ymmärrystä siitä, millaiset kokemukset henkilön elämänsä aikana ja kokemushistoriassa voivat saada hänet hakeutumaan päihdetyön alalle. Päihdetyö tarkentuu tutkielmassa ammatilliseksi työksi, joka on sosiaalityötä, auttamistyötä ja päihdeongelmien hoitoa.

Eksistentiaalisessa fenomenologiassa ollaan kiinnostuneita kokemusten ilmenemisestä ja merkityksistä, joita ihminen kokemuksilleen antaa. Merkityksenannon kautta määritellään omaa olemusta, joka tässä tutkielmassa tarkoittaa ammatillista suuntautumista. Kokemuksia tarkastellaan ilmiöinä ihmisen tajunnassa, kokemushistoriassa ja elämänsä aikana sekä ihmisten välisissä suhteissa.

Eksistentiaalisessa fenomenologiassa yhdistyvät ontologiset, ihmisenä olemiseen ja ihmisen todellisuuteen liittyvät kysymykset sekä aineiston piirtämissä rajoissa tietäminen ja tulkitseminen. Tutkimus on tulkinnan tekemistä, mutta tutkijan on hallittava tulkinnallisuutta. Eksistentiaalis-fenomenologinen metodi tarjoaa paitsi vaatimuksen myös keinon tulkinnallisuuden hallitsemiselle. (Perttula 2000, 429.)

Kokemukset nähdään osana henkilön elämänkulkua ja siihen liittyvää kokemushistoriaa. Elämänkulku tarkoittaa eletyn elämän vaihteita, tapahtumia ja valintoja. Kokemushistoria koostuu oman itsen kokemiseen kuuluneista kehitysvaiheista ja kokemusalueista, jotka kuvaavat itselle kokemuksissa merkityksellisiä asioita eli sitä, miten tilanteet, tapahtumat ja teot on koettu ja mitä ne ovat henkilölle merkinneet. (Latomaa 2014, 128–129.)

Kokemukset nähdään myös sosiaalisissa suhteissa rakentuvina. Kokemukset syntyvät ja saavat merkitystä sosiaalisessa suhteessa toisiin ihmisiin. Suhteessa toisiin voidaan olla lähi- tai kanssamaanailmassa, jolloin toinen on läsnä samassa tilassa tai ajassa. Esimaanailman suhteissa on kysymys menneistä suhteista, jotka palautetaan mieleen niin, että niissä säilyy lähi- tai kanssamaanailmalle tyypillinen elämyksellisyys. Ne eivät kuitenkaan ole enää aitoja suhteita, koska niissä käsitellään menneitä intentionaalisuuksia. (Schütz 2007, 311–374.)

Aineistona on käytetty valmista aineistoa, joka on Pekka Saarnion vuonna 2008 keräämä *Suomalainen päihdehoito: päihdetyön alalle hakeutuminen*. Aineistossa haastatellaan vähintään vuoden päihdehoitoalalla työskennelleitä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, jotka työskentelivät haastatteluajanaan vakituisina työntekijöinä ja joilla oli alan koulutus. Haastattelussa esitetään alan valintaan ja alalle päättymiseen liittyviä kysymyksiä. Kysymykset koskevat muun muassa haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden aikaisia kokemuksia, olosuhteita ja syitä, jotka haastateltavien mielestä ovat johtaneet alalle hakeutumiseen.

Valmis aineisto soveltui hyvin käytettäväksi fenomenologisen tutkimuksen aineistona, koska siinä käsiteltiin myös kokemuksia ja päihdetyön asiantuntemuksella tehdyistä haastatteluista välittyi luottamuksellinen ja vapautunut ilmapiiri, jossa haastateltavat saivat tilaisuuden kuvata kokemuksiaan ja näkemyksiään alalle hakeutumisestaan. Haastattelussa korostettiin sitä, että haastateltavat saivat itse päättää, millaisten kysymysten käsittelyyn he halusivat keskittyä.

Aineiston analyysissä sovelletaan Juha Perttulan (2000) kehittämää eksistentiaalis-fenomenologista metodologiaa. Sen keskeinen käsite on merkitysverkosto, joka on yksilötasolla tutkittavan henkilön kokemuksista muodostuva ”kudelman”. Analyysi perustuu yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostamiseen, joista yksilöllistä tietoa yleiselle tasolle siirtäen muodostetaan yleinen merkitysverkosto. Yleinen merkitysverkosto sisältää kaiken aineistosta löytyneen tutkittavaa ilmiötä koskevan yleisen tason tiedon.

Toisessa luvussa kerron tutkimukseni taustoista. Kartoitan sosiaalityön näkökulmasta päihdetyön sisältöä, päihdeongelmaa ja sen hoitamista sekä puitteita, joissa suomalaista päihdetyötä toteutetaan. Puitteet määrittyvät lainsäädännön, menetelmien ja teoreettisten lähtökohtien avulla.

Kolmannessa luvussa selvitän tutkimuksen näkökulmat. Sisällöllisenä näkökulmana on auttamistyöhön hakeutumiseen vaikuttaneiden syiden aikaisempi kansainvälinen tutkimus. Aiempi tutkimus on keskittynyt motivaatioon ja opiskelijoiden odotuksiin alaa kohtaan. Esimerkkinä kokemuksen tutkimuksista on Mensingan (2009) kirjallisuuskatsaus, jonka menetelmällinen lähtökohta on narratiivinen. Oma tutkielmani on kokemuksen fenomenologinen tutkimus, joka vielä tarkentuu eksistentiaalis-fenomenologiseksi tutkimukseksi ja analyysiksi.

Neljännessä luvussa kuvaan tutkimusasetelman: tutkimuskysymyksen, aineiston ja analyysimenetelmän. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen analyysin vaiheet. Analyysissä noudatetaan Amedeo Giorgin (1997) määrittelemiä fenomenologisen tutkimuksen vaiheita. Tutkimuksen syväanalyysissä sovelletaan analyysimenetelmänä Juha Perttulan (2000) kehittämää eksistentiaalis-fenomenologista metodologiaa. Perttulan menetelmä keskittyy yksilökohtaisen tiedon viemiseen yleiselle tasolle. Perttulan metodissa on seitsemän vaihetta ja monivaiheisuudella varmistetaan tiedon kattavuus eli sellaisen tiedon saavuttaminen, joka sisältää kaiken olennaisen, mutta ei mitään yksilökohtaisen tiedon kanssa ristiriidassa olevaa tietoa. (MT., 429–431.)

Kuudes luku sisältää tutkimuksen tuloksista tehdyt johtopäätökset, reflektion, tutkimusprosessin läpikäymisen ja pohdinnan tutkimuksen merkittävyydestä. Fenomenologisessa analyysissä on säilytettävä ote yksilölliseen kokemukseen ja tietoon koko analyysin ajan. Kun yksilöperustaista tietoa siirretään yleiselle tasolle, sitä ei pyritä yleistämään eikä sitä verrata yleiseen tietoon, koska kysymys on yksilökohtaisista kokemuksista ja niiden tutkimisesta. Sen vuoksi olen siirtänyt omat pohdintani ja johtopäätökseni analyysin tuloksista yhteenvertolukuun.

Raportin liitteinä ovat aineistona käytetyn haastattelun haastattelurunko ja kyselylomake, jolla on selvitetty haastatteluun osallistuneiden taustatietoja sekä kuvaus tekemästani aineiston eksistentiaalis-fenomenologisesta analyysistä.

2 Mitä päihdetyö on?

Tarkastelen tutkielmassani päihdetyötä sosiaalialan ammattilaisten tekemänä työnä. Päihdehoitojen toteuttamiseen osallistuu sosiaalialan ammattilaisten lisäksi terveydenhoitoalan ammattilaisia, seurakuntien ja erilaisten järjestöjen työntekijöitä sekä vapaaehtoisia ja vertaisia. Päihdetyö voi olla hoidon lisäksi ennaltaehkäisevää tai haittoja vähentävää työtä tai työotetta. Omassa tutkielmassani keskityn hoitolaitoksessa tehtävään päihdetyöhön.

Päihdetyö on riippuvuuksista kärsivien ihmisten hoitamista, auttamista ja tukemista. Päihdetyössä käytetyt menetelmät ovat erilaisia riippuen toimipaikasta ja työntekijöiden erikoistumisesta. Menetelmät voivat olla terapeutteja, ratkaisukeskeisiä ja perheen tai yhteisön tukea hyödyntäviä. Päihdeongelmien hoidossa käytetään erilaisia yksilöä ja hänen lähipiiriään tukevia menetelmiä: lyhytinterventiot, motivoiva haastattelu, yhteisöllinen lähestymistapa, kognitiivis-behavioristinen terapia, ratkaisukeskeinen lähestymistapa ja vertaistuki. Myös lääkkeellistä hoitoa voidaan käyttää, mutta sitä ei suositella käytettäväksi ainoana hoitomuotona. (Käypä hoito 2012 ja 2015.)

Päihdetyötä voidaan tarkastella prosessina, toimintatapoina tai jopa ihmiskäsityksenä ja maailmankuvana. Prosessiin ja työntekijöiden ammattitaitoon kuuluu oikeanlainen hoidon suunnittelu, asiakkaan tukeminen hoitoprosessin aikana ja riittävän hoidon jatkaminen ylläpito- ja seurantavaiheessa. Oikeanlaiset toimintatavat asiakkaiden kohtaamisessa tukevat asiakkaan motivaatiota ja parantavat hoitotuloksia. Päihdehoidossa asiakaskeskeiseen lähtökohtaan kuuluvat muun muassa terapeutin empatia, reflektiivinen kuuntelu ja asiakaskeskeinen ohjaustyyli (Miller ym. 2011, 49).

Päihdeongelmat eivät ole ainoastaan syrjäytyneiden ongelma. Päihderiippuvuus voi toki aiheuttaa syrjäytymistä, mutta kasvava osa päihdetyöstä tehdään muualla kuin yhteiskunnan marginaaleissa tai työttömien ja asunnottomien parissa. Haasteena on yleensä mahdolliseen päihdeongelmaan puuttuminen, puheeksiottaminen ja hoidon piiriin ohjaaminen. Avainasemassa ovat työtoverit, esimiehet ja päihdetyön ammattilaisten lisäksi muut työntekijät, jotka kohtaavat työssään esimerkiksi nuoria tai ikäihmisiä. Muitakin kuin päihdetyön ammattilaisia voidaan kouluttaa havaitsemaan ja puuttumaan ongelmalliseen päihteidenkäyttöön ajoissa.

Päihteidenkäytön ongelmat ja päihderiippuvuus voivat hallita henkilön elämää ja käyttäytymistä hyvin laajasti. Se on hyvin monitahoinen ja samalla hyvin yleinen ongelma, johon liittyy yleistäviä käsityksiä tai leimaamista, mutta ammatillisesta näkökulmasta ja tutkimusten mukaan kyse on aina henkilön yksilöllisestä elämäntilanteesta, jota ei voida yleistää. Riippuvuuksista kärsiviä ihmisiä on

monenlaisia eikä ongelman määrittely olekaan yksinkertaista. Usein päihdeongelmiin liittyy monia muitakin ongelmia ja päihdeongelmat esiintyvät samanaikaisesti muiden sairauksien tai mielenterveysongelmien kanssa. Yksilökeskeinen lähestyminen, asiakkaan kohtaaminen ja päihdeproblematiikan ymmärtäminen kuuluvat sosiaalialan päihdetyön ammatillisuuteen. (Miller ym. 2011, 10.)

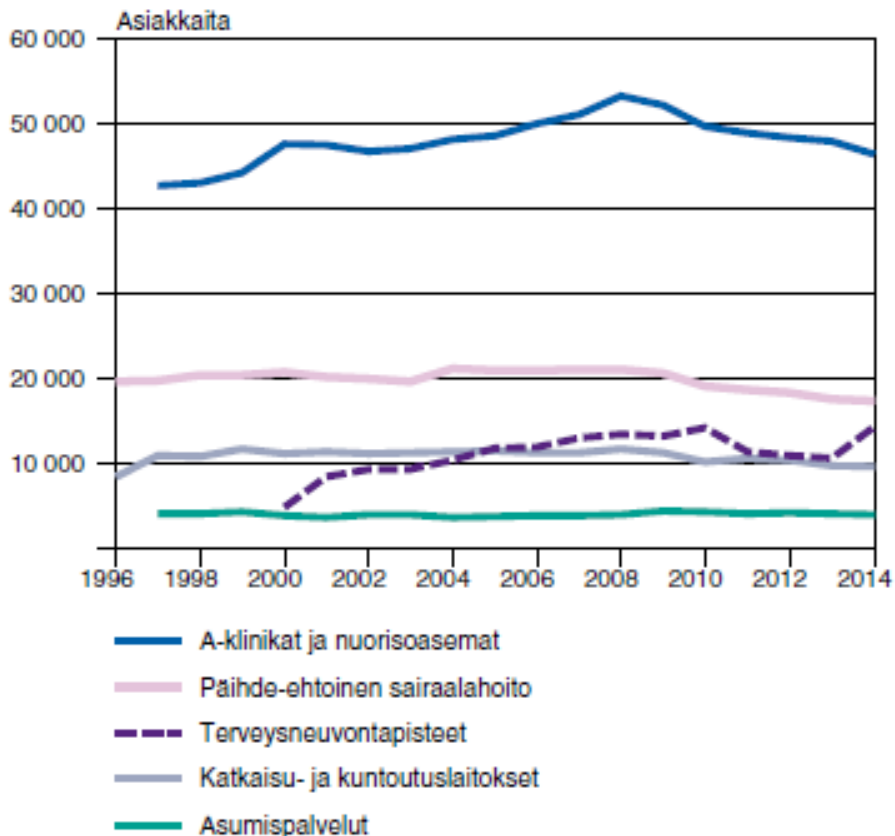
Päihdetyössä olennaista ei ole pyrkimys ongelman tai päihderiippuvuuden määrittelyyn, joka voi johtaa turhaan asiakkaan leimaamiseen ja vaikeuttaa luottamuksen syntymistä asiakassuhteessa. Päihdeongelmien hoito on kokonaisvaltaista ja psykososiaalista työtä, jossa asiakas saa itse päättää omasta identiteetistään, hoitoon osallistumisestaan ja hoidon tavoitteista. Keskeinen hoitoon vaikuttava tekijä on henkilön oma motivaatio muutokseen, jota työntekijä voi toiminnallaan ja suhtautumisellaan vahvistaa. (Mt., 10.) Sillä, kuinka asiakkaan kansa toimitaan, on todettu olevan eniten vaikutusta hoidon tuloksiin. Hyvällä hoitosuhteella ja henkilökunnan vuorovaikutustaidoilla on enemmän merkitystä hoitotuloksiin kuin käytetyllä menetelmällä (Mt., 49, Päihdelinkki 2015.)

Päihdehoidolle tyypillistä on voimakas yhteenkuuluvuuden tunne ja yhteisöllisyys. Se auttaa asiakkaita toipumisessa ja tekee työntekijöiden työstä mielekästä ja keventää raskaan työn taakkaa. Yhteisöllisyys syntyy yhteiseksi koetuista tavoitteista ja työssä koetusta läheisyydestä, joka on välttämätöntä työn onnistumisen kannalta. Asiakkaan ja työntekijän keskinäinen ymmärrys, kunnioitus ja luottamus on työn perusta. Päihdetyötä ei pysty tekemään, ellei asiakkaita aidosti arvosteta ja haluta auttaa.

Päihdehoitoa koskevat lait ja asetukset

Keskeisin päihdepalveluita säätelevä laki on Päihdehuoltolaki (41/1986). Sen mukaan kuntien tulee järjestää päihdehuollon palvelut sisällöltään ja laadultaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 28 §:ssä säädetään terveydenhuollon palveluihin sisältyvä ohjaus ja neuvonta päihteettömyydestä ja päihteidenkäytön haitoista, sekä päihteiden aiheuttamien sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalvelut. Lisäksi on tarkemmin yksittäisiä päihdepalveluita ohjaavaa lainsäädäntöä. Lääkevalmisteiden käyttämisestä opioidiriippuvaisten vieroituksessa ja korvaushoidossa on säädetty opioidiriippuvuuden lääkkeellistä vieroitus- ja korvaushoitoa koskevalla asetuksella (33/2008). Huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta ja pistosvälineiden vaihdosta on säädetty Tartuntatautiasetuksen (786/1986) 6 §:ssä. Lastensuojelulain (417/2007) 10 § painottaa lapsen huomioon ottamista aikuisille suunnatuissa päihdepalveluissa. (THL.)

Kuvio 1. Päihdehuollon erityispalvelut Suomessa 1996–2014 (THL 2015, 38)

Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015

Sosiaali- ja terveysministeriön Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman 2009–2015 tarkoitus oli parantaa asiakkaan asemaa, panostaa ongelmien ennaltaehkäisyyn, kehittää palveluiden kokonaisuuksia ja ohjauskeinoja. (THL.)

Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman 2009–2015 tavoitteena oli parantaa mielenterveys- ja päihdepalveluiden hoitoon tulemistä kehittämällä avohoitoa ja ”yhden oven periaatetta” eli hoitoon pääsyä sosiaali- ja terveyskeskuksen kautta. Suunnitelmassa painotettiin päihde- ja mielenterveysasiakkaiden yhdenvertaista kohtelua muista terveysongelmista kärsivien kanssa. Hoidon sisällössä korostettiin hoitoon motivoivia toimenpiteitä toimeentuloturvassa ja kokemusasiantuntijoiden mukaan ottamista. (THL.)

Ennaltaehkäisyyn keinoina suunnitelmassa oli alkoholiveron korotus, hyvinvointia tukevien yhteisöjen vahvistaminen ja asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen itseään koskeviin rakaisuihin. Yhtenä ohjauskeinojen kehittämisen muotona suunnitelman mukaan oli lainsäädännön päivittäminen mielenterveys-, päihdehuolto- ja raittiuslain osilta. (THL.)

Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman 2009–2015 on todettu ohjanneen kehittämistyötä joillakin alueilla hyvin. Kokemusasiantuntija- ja vertaistoiminta on löytänyt tiensä mielenterveys- ja päihdepalveluihin asiakkaan tueksi (Rissanen 2015) ja matalan kynnyksen integroituja palvelukokonaisuuksia on syntynyt (Salmisaari 2015 ja Kemppinen 2015).

Mielenterveys- ja päihdetyön haasteena on riittävän vahvan aseman saaminen sosiaali- ja terveydenhuollon integroitua sote-uudistukseen (Stenius ym. 2015). Uutena haasteena on ehkäisevän ja edistävän työn sekä sosiaali- ja terveystalouden yhteistyön varmistaminen (Partanen ym 2015, 361).

Psykososiaalinen hoito ja kuntoutus

Kansainvälisen määrittelyn mukaan sosiaalityön päätavoitteita ovat ongelmanratkaisu, voimaannuttaminen ja sosiaalisen muutoksen aikaansaaminen (Payne 2014, 33). Payne on jakanut teoksessaan sosiaalityön käytäntöteoriat yhteentoista teoriaryhmään, jotka on luokiteltu mainittujen kolmen sosiaalityön päätavoitteen mukaan. Miller ym. (2011) on määritellyt riippuvuutta, hoitomenetelmiä ja riippuvuushoitoihin liittyviä erityiskysymyksiä. Hänen näkemyksensä päihderiippuvuudesta perustuu tieteellisesti tutkittuun tietoon, mikä on samalla menetelmien käytäntöön soveltamisen lähtökohta.

Paynen (2014) jaotteluun, Millerin ym. (2011) näkemyksiin ja haastattelun kysymyksiin perustuen olen laatinut jaottelun päihdetyön käytäntöteorioista. Päihdetyön teoriat jakautuvat viiteen ryhmään: psykodynaamiseen/psykososiaaliseen, kognitiivis-behavioristisiin teorioihin, systeemiteorioihin ja ekologiseen teoriaan sekä voimavara- ja ratkaisukeskeisyyteen (taulukko 1).

Sosiaalityön tavoite päihdetyössä	Teoriaryhmä
Henkilökohtainen ja sosiaalinen muutos	psykodynaaminen/psykososiaalinen
	kognitiivis-behavioristinen
	systemiteoriat/ekologinen
Voimaantumisen	voimavarakeskeisyys
Ongelmanratkaisu	ratkaisukeskeisyys

Taulukko 1. Sosiaalityön käytänteoriat päihdetyössä

Hoidon tavoitteena on päihdeistä eroon pääsemisen lisäksi asiakkaan omien voimavarojen ja ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen sekä sosiaalisten suhteiden vahvistaminen.

Ongelmanratkaisutavoite alkaa jo hoidon suunnitteluvaiheessa ja tilannekartoituksen teossa. Asiakkaan motivaatio ja muutosvalmius on tärkeää hoidon kaikissa vaiheissa ja sitä voidaan vahvistaa erityisin työmenetelmin, kuten motivoivalla haastattelulla, asiakkaan autonomian vahvistamisella ja läheisten tukemisella (Miller ym. 2011, 269–280).

Ekologisen teorian lähtökohdaksi on ihmisen näkeminen ympäristössään kehittyvänä, reagoivana ja toimivana yksilönä, johon viitataan *person-in-environment* -käsitteellä (Gray & Webb 2014, 178–182). Sosiaalialalla tehtävä ammatillinen päihdetyö on usein psykososiaalista työtä, jossa tarkastellaan henkilöä tilanteessaan (*person-in-situation*). Se perustuu psykodynaamiseen ajatteluun mielen toiminnasta. Mielen toiminta on enimmäkseen tiedostamatonta ja se muokkaa meitä persoonina ja yhteisön jäsenenä (Payne 2014, 104). Yleensä psykososiaalisen käsitteellä tarkoitetaan terapeutista työtä, mutta sosiaalityössä käsitteen käyttö ja psykososiaalisesti nimitetyn työskentelyn asema on hieman ongelmallinen, koska se sisältää psykologisen ja sosiaalisen välisen jännitteen. Weckrothin (2007) mukaan psykososiaalinen niputtaa yhteen ihmisen biologisen, psykologisen ja sosiaalisen ulottuvuuden ja sen lisäksi se sisältää lukuisan joukon erilaisia käytännön menetelmiä, joten käsite itsessään jää hämäräksi. Sellaisena se saattaa hämärtää myös joitakin sosiaalityön alueita tutkimuksen ja kehittämisen kohteina. Käytännössä käsitettä kuitenkin käytetään ja erityisesti se on omaksuttu päihdetyöhön. Tutkimuksellisesti ja analyttisesti sen käyttö on vähäisempää. (Mt., 430–433.)

Yleisin psykososiaalisen hoidon muoto päihdetyössä on tukea antava hoitosuhde. Kaikissa psykososiaalisissa hoito- ja kuntoutusmuodoissa tärkeitä ovat hoidon jatkuvuus sekä hyvä yhteistyö työntekijän ja asiakkaan välillä. Keskeisiä toimintatapoja ovat tiedon antaminen, keskustelu- ja toimintaterapia sekä yksilö-, ryhmä-, pari-, perhe- tai ryhmäterapiat. Joskus voidaan käyttää myös kuvataide-, musiikki- tai rentoutusterapiaa tai psykodraamaa. Tavoitteena voi olla myös lääkehoitoon sitouttaminen. Myös itseapua ja vertaistoimintaa käytetään. Motivoivaa haastattelua käytetään yleensä osana erilaisia muita menetelmiä. Kognitiivinen käyttäytymisterapia käsittää useita eri menetelmiä, joiden tavoitteena on parantaa potilaan itsehallintaa ja auttaa häntä omaksumaan uusia selviytymiskeinoja, tunteensätelyä ja ajattelutapoja. Tietoista toimintaa vahvistetaan harjoitustehtävillä. Hoitomuotoja ovat muun muassa motivoiva potilaskeskeinen haastattelu ja retkahduksenehkäisy sekä riskitilanteiden tunnistaminen ja välttäminen. Ratkaisukeskeisessä terapiassa ratkotaan konkreettisia asioita, etsitään voimavaroja ja lisätään potilaan itsetuntemusta ja toimintakykyä pulmatilanteissa. (Käypä hoito 2015.)

3 Tutkimuksen näkökulma auttamistyöhön hakeutumiseen

Tässä luvussa esittelen tutkielman sisällöllisen ja teoreettisen näkökulman. Sisällöllinen tausta muodostuu kirjallisuuskatsauksen perusteella. Tein kirjallisuuskatsauksen kansainvälisistä tutkimuksista, jotka käsittelevät terapeutin tai ammattiauttajan uralle hakeutumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Tutkimuksissa ei ole merkillepantavasti selvitetty juuri kokemusten yhteyttä uravalintaan. Suurin osa artikkeleista on laadullisia tutkimuksia ja lähestymistapana kokemuksen tutkimiseen esitellään narratiivinen menetelmä.

3.1 Työntekijöiden uravalintaan vaikuttaneet kokemukset sisällöllisenä näkökulmana

Tein kirjallisuushaun kansainvälisistä, vertaisarvioituista artikkeleista, joissa on tutkittu terapeuttien uravalintaa ja siihen liittyviä kokemuksia. Hain kirjallisuutta Ebscon ja Sagen tietokannoista hakulausekkeella ”therapist AND choice of career AND experience”. Käytin hakusanana ”terapeuttia”, koska ”päihdetyöntekijällä” tai ”päihdetyön ammattilaisella” ei löytynyt riittävästi tuloksia. Myös Mensinga (2009) oli tehnyt oman kirjallisuuskatsauksensa, jossa hän kartoitti suunnitelmaansa tutkia sosiaalityöhön hakeutuneiden henkilöiden uravalintaa, muun muassa opettajien alalle hakeutumista koskevasta tutkimuksesta (Clandinin ja Connelly 2000). Löytämässäni artikkeleissa kuvataan ammatillista työtä, joka vastaa päihdehoidon työntekijän työnkuvaa pitkälti siltä osin, millaisia työn piirteitä aineistossanikin käsiteltiin.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa ammatin sukupuolittuneisuutta ja sukupuolen vaikutusta uravalintaan (Boyd & Hewlett 2001, Litosseliti & Leadbeater 2013). Muissa tutkimuksissa on selvitetty opiskelijoiden motiiveja alan valintaan (Craik & Zaccaria 2001, 2002 ja 2003, Hill ym. 2013, Mensinga 2009) sekä verrattu alalle hakeutumisen syitä opiskelijoiden ja jo ammatissa toimivien terapeuttien kesken (Boyd & Hewlett 2001). Lisäksi on tehty tutkimuksia, joissa on kartoitettu terapeutiksi kehittymistä ja kasvamista (Goodyear, Wertheimer, Cypers & Rosemond 2003).

Hill (2009) ja Bugental (1964) ovat osoittaneet, että opiskelijat haluavat tulla terapeuteiksi hyvin monenlaisista syistä. Jotkut syyt voidaan helposti luokitella helposti positiivisiksi ja altruistisiksi, kuten ihmisten elämään ja yhteisöön vaikuttaminen, työntekijän omakohtaisia kokemuksia vastaavien ongelmien kanssa kamppailevien auttaminen, mahdollisuus olla tekemisissä kasvun ja muutoksen kanssa sekä osallistuminen ihmisten henkisen kasvun ja hyvinvoinnin parantamiseen.

Joitakin syitä on vaikeampi hahmottaa pelkästään pyyteettömiksi, mutta se ei tarkoita sitä, etteivätkö nekin olisi pohjimmiltaan positiivisia. Sellaisia motiiveja voivat olla esimerkiksi auttamistyössä muodostuvan sosiaalisen läheisyyden kokeminen, mahdollisuus myötätunnon ja empaattisen kyvyn osoittamiseen vaikuttamatta jotenkin liian heikolta tai hauraalta sekä tilaisuus kapinoida auktoriteetteja ja perinteitä vastaan keskusteluilla, joita muualla voitaisiin pitää sopimattomina. (Hill ym. 2013, 269.)

Hill ym. (2013) ovat tutkineet opiskelijoiden motiiveja terapeutin uran valintaan. He ovat selvittäneet, millaisia luonteenpiirteitä terapeuteiksi haluavilla opiskelijoilla on, kuka tai mikä on vaikuttanut ammatinvalintaan ja millaisia odotuksia heillä on terapeutin työstä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet osoittivat halua toisten auttamiseen ja kunnioittamiseen. Useilla oli aiempaa kokemusta auttamistyöstä. Opiskelijoilla oli ammatinvalintaa puoltavia ja toisaalta sitä haastavia ominaisuuksia: omasta mielestään heillä oli monia auttamiseen sopivia vahvuuksia, esimerkiksi kykyä empatiaan, mutta myös ominaisuuksia, jotka asettivat haasteita auttamistyölle, kuten taipumus välttää konflikteja toisten henkilöiden kanssa.

Motivaatio terapeutiksi tulemiseen jakautui joko toisiin tai itseen suuntautuvaksi. Jos se suuntautui toisiin, oli siihen yleensä kahdenlaista syytä: henkilö joko halusi auttaa niitä, joilla oli samankaltaisia ongelmia tai kokemuksia kuin itsellä tai hän halusi toimia epäitsekkäästi palvelen toisia ihmisiä ja yhteiskuntaa. Itseen suuntautuvasta motivaatiosta löydettiin kuusi kategoriaa: 1) halu parantaa itseä eli tulla paremmaksi ihmiseksi, 2) työn pitäminen niin hauskana ja palkitsevana, että siitä tulee itselle hyvä olo, 3) halu vaikuttaa ihmisten elämiin ja muuttaa maailmaa, 4) terapeutina toimiminen nähtiin mahdollisuutena lisätä tyytyväisyyttä omaan elämään tai löytää elämälle tarkoitus, 5) tilaisuus olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa sekä 6) työn autonomia, johon vaikutti erityisesti mahdollisuus vaikuttaa omiin työaikoihin tai mahdollisuus valita tietty erikoistumisalue. (Hill ym. 2013, 267, 283–284.)

Goodyear'n (2003) tutkimuksessa kaikki osallistuneet korostivat perheen vaikutusta siihen, että he päättivät tulla terapeuteiksi. Keskeisimpiä syitä alalle hakeutumiseen olivat halu auttaa, empaattisuus, kuuntelutaidot ja omille suunnitelmille saatu vahva sosiaalinen tuki. Yleistä oli myös, että henkilöllä oli ollut lapsuuden perheessään auttajan rooli tai omakohtaisia positiivisia kokemuksia auttamisesta: joko hän itse tai hänen läheisensä oli tullut autetuksi. Henkilökohtaiset haasteet vaikuttivat ammatinvalintaan myös melko voimakkaasti, nimenomaan itsekriittisyys ja heikkoudet itsevarmuudessa tai itsetunnossa sekä liiallinen herkkyys lisäsivät todennäköisyyttä alan valintaan. Toisten auttaminen oli tärkein arvo ja sitä oli opittu lapsuudesta lähtien. Seuraavaksi

tärkeimpiä arvoja olivat läheiset perhesuhteet ja työteliäisyys. Ominaisuuksista merkittävimpiä olivat empatia ja herkkyys. (Goodyear 2003, 270, 277–278.)

Terapeutin ammatin valintaan oli eniten vaikuttanut kokemus auttamisesta joko omassa perheessä, ystävien parissa tai vapaaehtoistyössä. Seuraavaksi eniten vaikutti lapsuuden hyvä, keski- tai yläluokkainen, sosioekonominen asema, joka vahvisti halua antaa muille ja yhteiskunnalle, kun on ensin itse kokenut saaneensa paljon. Suurimmalla osalla vastaajien perheistä oli ollut hyvä tai erittäin hyvä sosioekonominen asema. Osallistujat olivat yleensä saaneet kannustusta ryhtyä terapeuteiksi perheeltään, ystäviltään tai opettajiltaan. Roolimalleilla oli ollut myös vaikutusta. Roolimallit ovat voineet olla myös negatiivisia, kuten läheisen päihdeongelma tai kyvyttömyys toimia hyvänä esikuvana, jolla on kertojien mukaan ollut enemmän vaikutusta ahkeraan opiskeluun ja uravalintaan kuin positiivisella kannustuksella. Joillekin osallistujille oma kokemus terapiasta oli suurin vaikuttaja alan valintaan. Kokemus oli saattanut olla positiivinen, mutta joillakin se oli ollut negatiivinen ja nyt he halusivat itse tulla paremmiksi terapeuteiksi. (Mt., 274–283.)

Litosseliti & Leadbeater (2013) ovat tutkineet puheterapeutteja ja todenneet, että ala on huomattavan naisvaltainen. Artikkelissa tutkitaan sukupuolittuneen diskurssin mahdollista vaikutusta alan valintaan. Sukupuolittuneet oletukset, odotukset ja diskurssit saattavat pitää yllä alan "sukupuolta". Tutkijat viittaavat Farmeriin (1985), joka on tutkinut puheterapeuttien ammatinvalintaa sukupuolen näkökulmasta ja osoittanut, että on olemassa kolme päätekijää, jotka vaikuttavat uravalintaan: henkilökohtaiset ominaisuudet, arvot ja asenteet sekä varhaiset ympäristön, yhteisön ja kulttuurin vaikutukset. Henkilön ominaisuuksiin tutkimuksessa lukeutuivat muun muassa sukupuoli, kyvyt ja taidot. Varhaisessa ympäristön vaikutuksessa tutkittiin muun muassa ikätovereiden ja normien merkitystä. Tutkimustulokset laajensivat käsitystä sukupuolesta uravalintaan vaikuttavana taustatekijänä. Vaikka tutkimuksessa todettiin, että käsitykset naisista huolehtijoina ja hoivan tarjoajina saattavat rakentaa väylää, jota pitkin puheterapia säilyy jatkossakin naisten ammattina, huomattiin myös, että se ei silti ole päällimmäinen syy ammatin valintaan ja alan naisvaltaisuuteen. Todettiin, että merkittävimmät terapeutin uran valintaan vaikuttavat tekijät liittyvät omiin terapiakokemuksiin tai vanhempien ja sukulaisten vaikutukseen, sekä ammatin vaikutusvallan ja palkan houkuttelevuuteen. Vaikuttavin tekijä oli terapeutin vastaanotolla käyminen. (Mt., 98.)

Työtyytyväisyys on ollut molempia sukupuolia yhdistävä tekijä puheterapeutin ammatin valinnassa. Miesten kokemaan työtyytyväisyyteen on suurin vaikuttaja ollut palkka ja etenemismahdollisuudet uralla, kun taas naisten vaikuttimena on ollut mahdollisuus auttaa ja työskennellä ihmisten kanssa. (Boyd & Hewlett 2001, 168, Paterson & Wooward 1996.)

Muina syinä uravalinnalleen ammattilaiset mainitsevat muun muassa halun työskennellä ihmisten kanssa ja työtyytyväisyyden kokemisen. Monien mielestä myös työn autonomialla oli merkitystä. Autonomia johtui heidän näkemyksensä mukaan ammatin vakiintumattomuudesta. Useimmilla oli erityisenä kiinnostuksen kohteena jokin tietty alue alalla, kuten ohjaus, vuorovaikutus tai opettaminen. (Boyd & Hewlett 2001.)

Craik ym. (2001, 2002 ja 2003) ovat verranneet tutkimuksissaan altruistisia ja aineettomia sekä materiaalisia arvoja ja kyseisten arvojen yhdistymistä ammatinvalinnassa. Merkittävimpiä syitä ammatinvalinnalle olivat ensinnäkin työn vaihtelevuus ja haastavuus ja toiseksi kiinnostus ihmisiä kohtaan ja halu auttaa. Materiaaliset näkökulmat, kuten työn saatavuus, etenemismahdollisuudet ja palkka olivat vähiten merkittäviä. (Craik ym. 2001, 114.) Aiempaa kokemusta terveysalalta oli noin kolmanneksella vastaajista ja he katsoivat sen vaikuttaneen uravalintaansa. Päätöksentekoon alan valinnasta vaikutti eniten työn vaihtelevuus ja haastavuus. Toiseksi eniten vaikuttivat henkilökohtainen kontakti asiakkaaseen, asiakkaan arvostaminen ja halu auttaa. Materiaalisten tekijöiden merkitys oli vähäistä. (Mt., 118.)

Seuraavana vuonna tehdyssä jatkotutkimuksessa materiaaliset tekijät, kuten palkka ja työn saatavuus, ovat kohonneet merkittävämmiksi kuin edellisen tutkimuksen mukaan todettiin. Yleisin tapa, jolla oli saatu tietää alasta, oli aiempi kokemus terveysalalta. Tämä saattoi johtua opiskelijoiden keski-ään nousemisesta. Suurin syy alan valintaan oli mahdollisuus auttaa muita. (Craik & Wyatt-Rollason 2002, 488–494.)

Kolmannessa, taas vuotta myöhemmin toteutetussa tutkimuksessa tärkeimpinä syinä alan valintaan olivat edelleen työn vaihtelevuus ja haastavuus ja seuraavaksi kiinnostus ihmisiä kohtaan. Kahdenkeskisen kontaktin merkitys kasvoi, mutta materiaalisten tekijöiden merkitys pysyi vähäisenä. (Craik & Zaccaria 2003, 531–534.)

Seuraavassa taulukossa (2) on esitelty aiempien tutkimusten pääkohdat.

<p>1. Boyd, Steven & Hewlett, Nigel (2001) The Gender Imbalance among Speech and Language Therapists and Students. International Journal of Language & Communication Disorders 36, 167.</p>	
<p>TAUSTA</p>	<p>Suurin osa Iso-Britannian puheterapeuteista on naisia. Miehet hakevat huomattavasti vähemmän alalle opiskelemaan ja heistä vain puolet hyväksytään suorittamaan tutkintoa. Tämän tutkimuksen tarkoitus on ollut selvittää miespuolisten puheterapeuttio opiskelijoiden määrä väestössä lukuvuoden 1999–2000 aikana. Lisäksi on selvitetty, mikä on saanut miehet valitsemaan alan ja kuinka sukupuoli on vaikuttanut opiskelijoihin ja jo työelämässä oleviin miespuolisiin terapeuteihin.</p> <p>Tutkimuksessa viitataan Patersonin ja Woowardin (1996) tutkimukseen syistä, jotka ovat johtaneet terapeutin uran valintaan. He ovat todenneet, että työtyytyväisyys on ollut merkittävin ja molempia sukupuolia yhdistävä tekijä puheterapeutin ammatin valinnassa. Miesten kokemaan työtyytyväisyyteen on suurin vaikuttaja ollut palkka ja etenemismahdollisuudet uralla, kun taas naisten vaikuttimena on ollut mahdollisuus auttaa ja työskennellä ihmisten kanssa.</p>
<p>AINEISTO JA MENETELMÄ</p>	<p>Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla ja haastatteluilla. Miesopiskelijat haastateltiin käyttäen kyselylomaketta. Lisäksi lähetettiin kyselylomakkeet 38 miespuoliselle puheterapeutille, joista 27 vastasi.</p>

KESKEISET TULOKSET	<p>Suurin osa haastatelluista opiskelijoista oli jo ollut joko työelämän kautta tai muussa sosiaalisessa kontaktissa puheterapeutteihin ennen opiskelun alkua. Joillakin oli sukulainen, joka oli ollut puheterapeutin asiakkaana.</p> <p>Motiiveina uravalinnalleen ammattilaiset mainitsevat muun muassa halun työskennellä ihmisten kanssa ja työtyytyväisyyden. Monien mielestä myös työn autonomialla oli merkitystä. Useimmilla oli erityisenä kiinnostuksen kohteena jokin tietty alue alalla, kuten ohjaus, vuorovaikutus tai opettaminen.</p> <p>Monet kertoivat lasten kanssa työskentelyyn liittyvistä seikoista: miesten ei oleteta sopeutuvan lasten kanssa työskentelyyn ja kun he työskentelevät, heidät tehdään hyvin tietoisiksi ”lasten parissa työskenteleviin miehiin liittyvistä asioista”.</p> <p>Kaiken kaikkiaan miehet kuitenkin kokivat hyötyneensä sukupuolestaan urallaan ja täsmensivät myös asiakkaille koituvaa hyötyä, sillä suuri osa puheterapeuttien asiakkaista on poikia ja miehet kokivat pystyvänsä luomaan heihin positiivisia asiakassuhteita.</p>
<p>2. Craik, Christine & Gissane, Conor & Douthwaite, Jane & Philp, Edward (2001) Factors Influencing the Career Choice of First-Year Occupational Therapy Students. The British Journal of Occupational Therapy 64(3), 114-120.</p>	
TAUSTA	<p>Aiemmissä tutkimuksissa, joita on tehty Pohjois-Amerikassa, on yleensä tutkittu ammatissa toimivien ja opiskelijoiden näkemyksiä ammatinvalinnastaan. On todettu, että alalle hakeutuneita on eniten houkutellut mahdollisuus työskennellä ihmisten kanssa. Toisena syynä on ollut työn kiinnostavuus, haasteellisuus ja vaihtelevuus. Aiemman tutkimuksen (Rozier ym., 1992) mukaan toimintaterapeutin ammatin valintaan vaikuttivat työn saatavuus, palkka, säännölliset työajat ja työn arvostus eli melko aineelliset syyt.</p> <p>Henkilökohtaista kontaktia terapeuttien kanssa on yleensä pidetty ammatin löytämisen tapana. Copersteinin ja Schwartzin (1992) mukaan useimmiten mainittu tapa löytää ala on ollut siihen tutustuminen vapaaehtoistyön kautta (114). Flemingin ym. (1997, 116) mukaan opiskelijoiden ammatinvalintaan vaikuttivat sekä altruistiset syyt että materiaallinen turvallisuus. Tulos mukaili Rozierin ym. (1992) havaintoa, jonka mukaan aineelliset edut olivat ammatin houkuttelevuuksien</p>

	<p>joukossa. Myös Craikin ja Aldermanin (1998) Isossa-Britanniassa tekemä tutkimus toisen ja kolmannen vuoden aikuisopiskelijoiden parissa osoitti samanlaista hyväntekemisen ja materiaalisten arvojen yhdistelmää ammatinvalinnassa.</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Tutkimukseen osallistui 330 ensimmäisen vuoden terapeuttiopiskelijaa Isossa-Britanniassa. Kvantitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin vuosina 1996, 1997, 1998 ja 1999. Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.</p>
KESKEISET TULOKSET	<p>Merkittävimpiä syitä ammatinvalinnalle olivat työn vaihtelevuus ja haastavuus sekä kiinnostus ihmisiä kohtaan ja halu auttaa. Materiaaliset näkökulmat, kuten työn saatavuus, etenemismahdollisuudet ja palkka olivat vähiten merkittäviä.</p> <p>Noin kolmannes vastaajista oli tutustunut alaan jo ennen opintoja työskentelemällä terveydenhoitoalalla ja tämä koski erityisesti vanhempia opiskelijoita. Muita tärkeitä kanavia alaan tutustumiseksi olivat kontaktit terapeuttiin tai alan opiskelijaan. Päätöksentekoon alan valinnasta vaikutti eniten työn vaihtelevuus ja haastavuus. Toiseksi eniten vaikuttivat henkilökohtainen kontakti, asiakkaan kunnioitus ja halu auttaa. Materiaalisten tekijöiden merkitys oli vähäistä.</p>

<p>3. Craik, Christine & Wyatt-Rollason, Tracey (2002) Characteristics of Students Who Enter Occupational Therapy Education through the Universities and Colleges Admissions Service (UCAS) Clearing System. The British Journal of Occupational Therapy 65(11), 488-494.</p>	
TAUSTA	<p>Todetaan Isossa-Britanniassa tehdyn vain vähän tutkimusta, joka koskee toimintaterapeutiksi hakeutumista. Craik ym (2001) totesivat kirjallisuuskatsauksessaan, että suurimmat tekijät, jotka houkuttelivat hakijoita alalle, olivat mahdollisuus työskennellä ihmisten kanssa ja työn piirteet, kuten kiinnostavuus, haastavuus ja työn vaihtelevuus.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus on määrittää Brunelin yliopistoon UCAS Clearing Systemin kautta päässeiden toimintaterapeuttiopiskelijoiden motivaatioita ja tutkia, mikä vaikutti heidän päätökseensä opiskella toimintaterapiaa. Kyseisen yliopiston opintolinja oli osa myös vuoden 2001 tutkimusta (Craik ym 2001).</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Kvantitatiivinen tutkimus, jossa käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta ja analyysinä sisällönanalyysiä.</p>
KESKEISET TULOKSET	<p>Tapa, jolla oli saanut tietää alasta, oli aiempi kokemus terveysalalta. Suurin syy alan valintaan oli se, että voi auttaa muita ihmisiä.</p>
<p>4. Craik, Christine & Zaccaria, Jean-Marie (2003) The Career Choice of First-Year Occupational Therapy Students: A Follow-up Study. The British Journal of Occupational Therapy 66(11), 531-534.</p>	
TAUSTA	<p>Vuonna 2001 tehty tutkimus (Craik ym.).</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Toistettiin vuoden 2001 tutkimus, nyt vuoden 2001 opiskelijoille.</p>

KESKEISET TULOKSET	<p>Ensimmäisenä toimintaterapiasta oli yleensä kuultu, kun oli työskennelty terveysalalla. Seuraavaksi yleisin tapa kuulla alasta oli ystävältä tai perheenjäseneltä, joka oli joko terapeutti tai alan opiskelija. Kaksi tärkeintä tapaa kuulla alasta oli siis pysynyt samana kuin ensimmäisessä tutkimuksessa. Tärkeimpinä syinä alan valintaa olivat edelleen työn vaihtelevuus ja haastavuus sekä kiinnostus ihmisiä kohtaan. Kahdenkeskisen kontaktin merkitys nousi listalla kahdeksannesta neljänneksi. Materiaalisten tekijöiden merkitys pysyi samana.</p>
<p>5. Goodyear, Rodney, K. & Wertheimer, Amy & Cypers, Scott & Rosemond, Michelle (2003) Refining the Map of the Counselor Development Journey: Response to Rønnestad and Skovholt. Journal of Career Development 30(1), 73-80.</p>	
TAUSTA	<p>Tutkimuksella kehitetään edelleen Rønnestadin ja Skovholtin terapeutiksi kehittymisen mallia. Kyseisen mallin tekee ainutlaatuiseksi se, että ensimmäistä kertaa pohjana käytettiin laadullista tutkimusta. Eriyistä on myös sen laaja-alaisuus: siinä, missä muut mallit yleensä tutkivat terapeutiksi kehittymistä opiskeluaikana tai heti sen jälkeen, Rønnestadin ja Skovholtin mukaan kyseessä on elinikäinen prosessi.</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Tutkimuksessa haluttiin selvittää olisiko aiemman mallin teemojen yhdistely mahdollista. Osallistujia pyydettiin ryhmittelemään teemoja, jotka tuntuivat kuuluvan yhteen ja muodostamaan niin monta teemaa kuin oli heidän mielestään perusteltua. Seurauksena 14 teemaa yhdistyi kuudeksi ryhmäksi.</p>
KESKEISET TULOKSET	<p>Kokemuksia, jotka ovat todennäköisesti vaikuttaneet psykoterapeuttien ammatinvalintaan, olivat lapsuudenaikainen kaltoinkohtelu, seksuaalinen hyväksikäyttö, vanhempien alkoholismi, vanhempien psykiatrinen laitoshoido, perheenjäsenen kuolema ja ei-toimivat läheissuhteet perheessä (naispuolisilla psykoterapeuteilla) (ks. Eilliot 1993). Halu ratkaista henkilökohtaisia ongelmia, oman tai perheen piirissä psyykkisen stressin kokeminen on myös voinut johtaa uravalintaan (Murphy & Halgin 1995).</p>

<p>6. Hill, Clara, E. & Lystrup, Andrea & Kline, Kathryn & Gebru, Nioud, M. & Birchler, Jennifer & Palmer, Geoffrey & Robinson, Jennifer & Um, Miji & Griffin, Shauna & Lipsky, Elisabeth & Knox, Sarah & Pinto-Coelho, Kristen (2013) Aspiring to become a therapist: Personal strengths and challenges, influences, motivations, and expectations of future psychotherapists. <i>Counselling Psychology Quarterly</i> 26(3), 267-293.</p>	
TAUSTA	<p>Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, mikä motivoi opiskelijoita harkitsemaan terapeutin ammattia. Tarkoitus on ollut selvittää a) millaisia positiivisia ja haastavia luonteenpiirteitä terapeuteiksi haluavilla opiskelijoilla on, b) kuka tai mikä on vaikuttanut kyseiseen ammatinvalintatoiveeseen, c) millaisia motiiveja heillä on ja d) millaisia odotuksia heillä on terapeutin työstä?</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Kymmenen terapeutin uraa harkitsevaa naispuolista psykologian opiskelijaa kirjoitti refleктоivan esseen ja sen lisäksi heidät haastateltiin. Aiheena oli terapeutiksi tuleminen.</p>
KESKEISET TULOKSET	<p>Kaikki kirjoittajat osoittivat halua toisten auttamiseen ja arvostuksen osoittamiseen. Lisäksi heillä oli aiempaa kokemusta auttamisesta. Heillä oli omasta mielestään auttamiseen sopivia vahvuuksia (empatia), mutta myös haasteita (pyrkimys välttää henkilöidenvälisiä konflikteja).</p> <p>Kaikki korostivat perheen vaikutusta siihen, että he päättivät tulla terapeuteiksi. Keskeisimpiä syitä terapeutiksi hakeutumiseen olivat halu auttaa, empaattisuus, kuuntelutaidot ja läheisiltä saatu vahva sosiaalinen tuki omille pyrkimyksille. Yleistä oli myös, että henkilöllä oli ollut lapsuuden perheessään auttajan rooli tai auttamisesta muualla saatuja positiivisia kokemuksia.</p> <p>Toisten auttaminen oli tärkein arvo ja sitä oli opittu jo lapsuudesta lähtien. Muita arvoja olivat läheiset suhteet perheessä, työteliäisyys sekä empatia ja herkkyys. Terapeutin ammatin valintaan oli eniten vaikuttanut kokemus auttamisesta joko omassa perheessä, ystävien parissa tai vapaaehtoistyössä. Seuraavaksi eniten vaikutti lapsuuden hyvä, keski- tai yläluokkainen, sosioekonominen asema, joka vahvisti halua antaa muille ja yhteiskunnalle, kun on ensin itse kokenut saaneensa paljon.</p>

<p>7. Litosseliti, Lia & Leadbeater, Claire (2013) Speech and language therapy/pathology: perspectives on a gendered profession. International Journal of Language & Communication Disorders 48(1), 90-101.</p>	
TAUSTA	<p>Farmer (1985) on tutkimuksessaan osoittanut, että on olemassa kolme päätekijää, jotka vaikuttavat uravalintaan: henkilön tausta (sis. sukupuoli, taidot), henkilökohtaiset asenteet ja arvot, varhaiset kokemukset sekä kulttuurin ja yhteisön vaikutus (normit ja ikätoverit).</p> <p>Artikkeli käsittelee työn ja sukupuolen välisiä diskursseja. Todetaan, että puheterapia on naisvaltainen ala. Artikkelissa tutkitaan sukupuolittuneen diskurssin mahdollista vaikutusta alan valintaan.</p>
AINEISTO JA MENETELMÄ	<p>Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista mallia, jonka avulla saadaan selville osallistujien näkemyksiä, tietoa ja kokemuksia omin sanoin ilmaistuna. Aineistonkeruussa oli kaksi vaihetta: alustava tiedonkeruu ja fokusryhmähaastattelu. Alustava tiedonkeruuvaihe koostui kahdesta osiosta: ensimmäiseen kuuluivat puolistrukturoidut haastattelut vastikään valmistuneille ja heidän lisäkseen jo ammatissa toimiville. Toiseen osioon kuului kysely opiskelijoille. Fokusryhmälle järjestettiin keskustelu. Aineisto analysoitiin grounded theory -menetelmällä.</p>
KESKEISET TULOKSET	<p>Tutkimustulokset laajentavat käsitystämme sukupuolesta ihmisten motivaation ja käsitysten muuttujana, joka voi vaikuttaa uranvalintaan.</p> <p>Todettiin, että käsitykset naisista huolehtijoina ja hoivan tarjoajina rakentavat väylää, jota pitkin puheterapia säilyy jatkossakin naisten ammattina.</p> <p>Tutkimuksessa todettiin myös, että merkittävä osa terapeutin uran valintaan vaikuttavista tekijöistä liittyy terapiakokemuksiin tai jonkinlaiselle altistumiselle sitä kohtaan, vanhempien ja sukulaisten vaikutukseen, ammatin vaikutusvallan ja palkan houkuttelevuuteen sekä henkilön omaan motivaatioon ja kiinnostuneisuuteen. Vaikuttavin tekijä oli terapeutin vastaanotolla käyminen.</p>

8. Mensinga, Jo (2009) Storying Career Choice: Employing Narrative Approaches to Better Understand Students' Experience of Choosing Social Work as a Preferred Career. Qualitative Social Work 8(2), 193-209.

<p>TAUSTA</p>	<p>Aikaisempi tutkimus on keskittynyt motivaation tutkimiseen itse valintakokemuksen sijaan. Suuri osa st:n tutkimuksesta jättää huomioimatta <i>meaning making -prosessit</i>, joilla yksilö pyrkii selittämään ja järjeistämään uravalintaansa henkilökohtaisessa ja sosiaalisessa kontekstissa. Tutkimuksen tarkoitus on ollut tutkia kahden sosiaalityön opiskelijan elettyjä ja kerrottuja kokemuksia ja kuvailla, miksi he valitsivat sosiaalityön uratavoitteen.</p> <p>Uravalintaa koskevan narratiivisen tutkimuksen mukaan merkityksenantoprosessit, joissa henkilö selvittää uramielityksiään, paljastavat paljon hänen henkilökohtaisesta ja sosiaalisesta tilanteestaan siinä ajassa ja paikassa, jossa päätös tehdään ja josta sitten kerrotaan (Chen 2002, Cochran 1997 ja Conle 2000). Ottaessaan narratiivisen lähestymistavan tutkijat väittävät, että sisältö ja se tapa, jolla ihmiset kertovat tarinoitaan tietystä ilmiöstä, paljastaa melko paljon henkilökohtaisen ja yhteisöllisen välisestä vuorovaikutuksesta (Daiute & Lightfoot 2004, Riessman 1993).</p>
<p>MENETELMÄ</p>	<p>Tutkimus on kirjallisuuskatsaus. Kirjoittaja on muun muassa yhdistänyt Clandininin ja Connellyn (2000) ja Connellyn ja Clandininin (2004) narratiivisen tutkimustavan Riessmanin (2001) näkemykseen sosiaalisesta paikantamisesta. Näin hän on saanut syvemmän ymmärryksen sosiaalityöntekijän motivaatiosta ammatinvalintaan, johon myös sukupuoli vaikuttaa.</p> <p>Kirjoittaja on valinnut menetelmäksi narratiivisen lähestymistavan sen selvittämiseksi, mikä vetää ihmisiä sosiaalityöhön ja hän odottaa sen avulla löytävänsä kokonaisvaltaisemman ymmärryksen niistä henkilökohtaisista ja yhteisöllisistä rakenteista, joissa ihmiset liikkuvat uraa valitessaan.</p>

<p>AINEISTO JA KESKEISET TULOKSET</p>	<p>Liebllich ym. (1998, 11–14) luo kehyksen narratiivien ymmärtämiseksi: heidän mielestään narratiivien tutkijat ovat vuorovaikutuksessa aineiston kanssa kahdessa ulottuvuudessa, kategorisen ja holistisen lähestymistavan lisäksi ulottuvuutena on joko sisältö tai rakenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> — holistinen-sisällöllinen lähestymistapa tarkastelee koko tarinaa ja keskittyy sen sisältöön — kategorinen-sisällöllinen lähestymistapa keskittyy sisällön tarkasteluun valituissa tarinan osissa — holistinen-rakenteellinen lähestymistapa tarkastelee koko tarinaa ja keskittyy sen rakenteeseen — kategorinen-rakenteellinen lähestymistapa keskittyy rakenteen tarkasteluun valituissa tarinan osissa
	<p>Tarinan kerrontatapaa on vaikeampi manipuloida kuin sen sisältöä, joten rakenteen analyysiä voidaan pitää paljastavampana. Mensinga itse valitsi holistisen lähestymistavan, joka suuntautuisi sekä sisältöön että muotoon.</p> <p>Riessman (2001) tutki identiteettien rakentumista henkilökohtaisissa narratiiveissa. Riessmanin tutkimus rakentuu näkemykselle identiteetin esittämisestä (Mishler, 1999) ja sosiaalisen aseman (social positioning) määrittelystä, joka ilmenee tarinankerronnassa. Hän käyttää siinä hyväkseen tietoa paikallisesta, kulttuurisesta ja historiallisesta kontekstista, jossa tarina esitetään.</p>

	<p>Clandininin ja Conellyn (2000) panos tutkimukseen on holistinen kuvaus opettajien kokemuksesta: millaista on valita ammatti ja saavuttaa ammatillinen identiteetti. Kokemus on Conellyn ja Clandinin (2004) mielestä kolmiulotteinen avaruus, johon tutkija astuu sisään kohdatakseen vuorovaikutuksen eri ulottuvuudet (persoonallinen versus sosiaaliset puolet), aika (mennyt, nykyinen ja tuleva) ja paikka liitettynä tutkittaviin kohteisiin. Koska kokemus ei voi puhua puolestaan, narratiiveja (esim. päiväkirjat, valokuvat, haastattelut, keskustelut, kirjeet) käsitellään kuin esittäviä teoksia.</p> <p>Clandinin ja Conelly kehottavat tutkijoita lähestymään kerrottuja tarinoita ja elettyjä kokemuksia (kenttämuistiinpanot) sekä fenomenologisesti että etnografisesti ja tarkastelemaan molempia sen kulttuurin/ympäristön oheistuotteina, jossa ne kerrotaan, sekä esteettisinä objekteina, joilla on sekä itseisarvoa että kertomisen ominaisuus. (Connelly & Clandin 2004). Saatuaan kokemuksesta mahdollisimman täyden kuvauksen tutkijan on tehtävä kertomuksesta uusi tarina, joka mahdollistaa lukijalle pääsyn siihen samaan kolmiulotteiseen tilaan, jossa osallistuja ja tutkija ovat.</p>
--	---

Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaus terapeuttien uravalintaan vaikuttaneista kokemuksista

3.2 Subjektiiivisten kokemusten tutkimus eksistentiaalis-fenomenologisella menetelmällä

Perttulan (2000) mukaan fenomenologia on kiinnostunut ihmisen tajunnasta, sen toiminnasta ja siitä, millaisia kokemuksia se sisältää. Tärkeää on tutkittavan ilmiön ensisijaisuus ja pyrkimys nähdä asiat sellaisina kuin ne ovat. Fenomenologia on monimuotoinen menetelmä: puhtaasti kuvaileva fenomenologia lähestyy aineistoa määritellen tiedon ja tietämisen rajoja, kun taas ontologisilla kysymyksillä halutaan selkeyttää käsitystä ihmisestä ja ihmisenä olemisen tavoista. Ontologisilla, kokemuseräisillä kysymyksillä halutaan ymmärtää, millaisista kokemuksista ihmisten todellisuus muodostuu. Eksistentiaalinen fenomenologia yhdistää edellä mainitut kaksi tapaa tutkiessaan sitä, kuinka ihmisen tajunnallinen ja paikkaan sijoittuva oleminen luovat perustan ihmisen elämän toteutumiselle. (MT., 428–429.)

Eksistentialismin mukaan ihmisellä ei ole ennalta määrättyä olemusta, joka määrittäisi ihmisen moraalien ja tavat ajatella tai toimia. Olemassaolo, joka on merkityksetöntä, edeltää ihmisen olemusta ja annettuja merkityksiä. Ihmisen olemus syntyy vasta, kun hän määrittää oman

todellisuutensa ja elämänsä tarkoituksen. Olemme vapaita, mutta samalla pakotettuja valitsemaan omat arvomme. Haluamme piilottaa oman olemassaolomme merkityksettömyyden hakemalla ja antamalla asioille merkityksiä. Valinnanvapaus on eksistentiaalismin mukaan niin perustavanlaatuista, että ihmistä ei pidetä rationaalisenä olentona: teemme valintoja sen mukaan, mikä on meille merkityksellistä, emme sen mukaan, mikä olisi järkevää. Toisaalta rationaalisuus estäisi meitä löytämästä merkityksiä, sillä merkityksenhaun tulee olla vapaata eikä sen saa tukahduttaa tunteitamme ja kokemuksiamme. Ei ole olemassa ”toista”, jolla olisi järjestys ja rakenne ja jonka valtaan meidän tulisi alistua. Luomme itse maailmamme järjestyksen, joskin tilapäisesti ja epävakaisesti, toimimalla ja tekemällä tulkintoja. (Esim. Sartre 1989.)

Eksistentiaalisesta näkökulmasta tehty tutkimus on tulkinnallista, mutta tutkijan on hallittava tulkinnallisuutta, johon fenomenologinen metodi tarjoaa keinon (Perttula 2000, 429). Perttulan kehittämä metodi on kaksiosainen: ensimmäisessä osassa kuljetaan yksilökohtaisella tasolla ja toisessa siirrytään yksilökohtaisen tiedon kanssa yleiselle tasolle. Perttulan mukaan siirtymä yleiselle tasolle on sekä teoreettis-käsitteellinen että käytännöllinen ongelma. Yleiselle tiedolle ei löydy samaan tapaan viittauskohteita yksilön kokemuksista kuin yksilökohtaiselle tiedolle. Eksistentiaalinen fenomenologia poikkeaa puhtaasta fenomenologiasta siinä, että sen mukaan subjektiivisissa kokemuksissa ja niiden kautta ei voi nähdä niiden itsenäisiä yleistyksiä. Yleinen tieto ei eksistentiaalisessa fenomenologiassa myöskään kuvaa kokemusten todellisuutta. Se on enemmän tutkijan rakentamaa ja lähenee deskriptiivisyyttä, koska ilmiön on tultava nähtäväksi. (MT., 429–431.)

Yleiselle tiedolle asetetaan tiettyjä vaatimuksia: se ei voi olla todennäköistä eikä mahdollista tietoa ilmiöstä. Lisäksi yleisen tiedon on oltava kattavaa eli sen tulee sisältää kaikki olennainen, mutta ei mitään yksilökohtaisen tiedon kanssa ristiriidassa olevaa tietoa. Abstraktiotasoa määriteltäessä on otettava huomioon, ettei se kadota otetta tutkittavaan ilmiöön. Metodisesti tämä tarkoittaa Perttulan mukaan sitä, että yleisen tiedon tasolla analyysissä säilytetään yhteys yksilötasoon, kuten yksilökohtaisiin merkitysverkostoihin. Käytännössä se tarkoittaa, että yleisen tason analyysi etenee mahdollisimman pitkään yksilökohtaisella tasolla. (MT., 429–431.)

Perttula käyttää esimerkkinä omaa väitöstutkimustaan (1995), jonka aineisto on hankittu teemahaastattelujen avulla. Yksilökohtaiseen merkitysverkostoon on päästy analysoimalla tutkimusaineisto fenomenologisen metodin ensimmäisen osan mukaisesti. Perttula kutsuu yksilökohtaisia merkitysverkostoja *ehdotelmiksi*. Siinä on kyse tavasta katsoa aineistoa eli tutkimusasenteesta. Kattavuuden toteutumiseksi Perttula (2000) jakaa eksistentiaalisen fenomenologisen metodin toisen eli yleisen tiedon osan seitsemään vaiheeseen:

1. Tutkimusasenteen omaksuminen

Yksilökohtainen merkitysverkosto ei enää viittaa pelkästään yksilön koettuun maailmaan, vaan suuntautuu jo eteenpäin, tutkimuksella tavoiteltavaan yleiseen tietoon. Fenomenologiselle metodille on ominaista taito säilyttää tämä yhteys taakse ja eteenpäin. Se mahdollistaa sekä kattavan yleisen tiedon saannin että yhteyden säilyttämisen henkilöiden toteutuneisiin kokemuksiin. (Perttula 2000, 433.)

2. Merkityssuhteiden erottaminen ja muuntaminen merkityssuhde-ehdotelmiksi

Seuraavaksi jokainen merkitysverkosto jaetaan merkityssuhteisiin. Perttula on aiemmin nimittänyt merkityssuhdetta *merkityksen sisältäväksi yksiköksi* (1995), joka on ollut käännöksen Giorgin (1997) käyttämästä käsitteestä *meaningful unit*. Tämä on samankaltainen tehtävä kuin tutkittavan ilmiön kannalta merkittävien osien erottaminen aineistosta yksilötason analyysivaiheessa. Samalla merkityssuhteet muutetaan kielelle, josta on häivytetty kokemusten yksilöperustaisuus ja lähestytään kokemuksen sisältämää tietoa yleisellä tasolla. Tulokset ovat *merkityssuhde-ehdotelmia*:

Merkityssuhde: *Hänellä on ollut lukuisia työsuhteita, monet niistä lyhytaikaisia. Hän on juuri äskettäin jäänyt työttömäksi.*

Merkityssuhde-ehdotelma: *Lukuisista työsuhteista moni on lyhytaikainen. 26-vuotiaana jäädään työttömäksi.* (Perttula 2000, 434.)

3. Sisältöalueiden muodostaminen

Merkityssuhde-ehdotelmia jäsennetään sisältöalueiden avulla. Jokainen merkityssuhde-ehdotelma jäsenyy erikseen ja tarkoitus on hahmottaa kunkin ehdotelman sisältämiä merkityksiä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi *elämäntilanne, elämänvaihe, elämän kokeminen* ja työ. (Mt., 436.)

4. Merkityssuhde-ehdotelmien sijoittaminen sisältöalueisiin

Merkityssuhde-ehdotelmat kootaan sisältöalueiksi:

Elämäntilanne *24-vuotiaana aloitettu seurustelusuhde johtaa avoliittoon vuoden kuluttua. 26-vuotiaana miehellä ei ole lapsia. Mies on vanhin kahdesta sisaruksesta. Lukiossa opiskellaan pääsemättä ylioppilaaksi, jonka jälkeen suoritetaan opistotason tutkinto ja sitä täydentävä vuoden koulutus. Lukuisista työsuhteista moni on lyhytaikainen. 26-vuotiaana jäädään työttömäksi.* (Mt., 436.)

5. Sisältöalue-ehdotelmien muodostaminen

Jokaisen ehdotelman sisältöalueet kuvataan erikseen:

Elämäntilanne

Mies muuttaa 25-vuotiaana vanhempiansa luota ja solmii avioliiton vuoden kuluttua. Miehellä ei ole lapsia. Opistotason tutkintoa ja sitä täydentävää koulutusta edeltää opiskelu lukiossa ilman valmistumista ylioppilaaksi. Lukuisat työsuhteet ovat lyhytaikaisia ja 26-vuotiaana mies joutuu työttömäksi. (Perttula 2000, 438.)

6. Muodostetaan ehdotelma yleiseksi merkitysverkostoksi

Jokaisen merkityssuhde-ehdotelman sisältöalue-ehdotelmista kootaan yksi kokonaisuus, joka on ehdotelma tutkittavan ilmiön yhdeksi yleiseksi merkitysverkostoksi. Tässä vaiheessa ehdotelmia yleiseksi merkitysverkostoksi on yhtä monta kuin tutkimukseen osallistuneita ja niistä on tarkoitus muodostaa yleinen merkitysverkosto. (Mt., 439.)

7. Yleisen merkitysverkoston muodostaminen

Yleinen merkitysverkosto on analyysin tulos, joka sisältää tutkittavaa ilmiötä koskevan yleisen tiedon. Tulokset kuvataan yhtenä merkitysverkostona, jos jokainen ehdotelma yleiseksi merkitysverkostoksi sisältää samat ydinmerkitykset. Silloin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden kokemusmaailmat ovat hyvin samankaltaisia. Jos ydinmerkitykset eri ehdotelmissä eivät ole samoja, voidaan muodostaa useita yleisiä merkitysverkostoja ja tutkittava ilmiö ilmenee yksilöllisempänä. Useita yleisiä merkitysverkostoja kutsutaan yleisen merkitysverkoston tyypeiksi. (Mt., 440.)

Perttula on omalla seitsenvaiheisella yleisen tiedon käsittelyllä päätenyt analyysissään yhteen yleiseen merkitysverkostoon, joka kattaa kaikkien tutkimukseen osallistuneiden kokemukset tutkimuksen kohteena olleesta ilmiöstä. Sen edellytyksenä on, että kaikissa merkityssuhde-ehdotelmissä on samat ydinmerkitykset ja kaikkien tutkimukseen osallistuvien kokemusmaailmoissa on huomattavaa samankaltaisuutta. (Mt., 431–439) Analyysitapa yhtenäistää ja samankaltaistaa yksilötason tietoa, koska tavoitteena on yleisen, kaikille tutkittaville yhteisen merkitysverkoston muodostaminen.

Giorgin (1997) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on vähintään viisi vaihetta: 1) sanallisen aineiston keruu, 2) aineiston lukeminen, 3) aineiston jakaminen jonkinlaisiin osiin, 4) aineiston uudelleen järjestely tieteellisestä näkökulmasta ja 5) synteesi tai yhteenveto aineistosta. Kun

lähestymistapana on fenomenologinen tutkimus, on otettava huomioon erityisiä seikkoja tutkimusprosessin eri vaiheissa.

Aineistoa kerättäessä voidaan menetelmänä käyttää yksinkertaista kuvausta tai haastattelua. Jos käytetään molempia, yleensä lyhyt kuvaus on alussa ja siinä saatuja tietoja voidaan käyttää hyväksi haastattelua tehtäessä. Molemmissa menetelmissä haetaan yksityiskohtaisia kuvauksia haastateltavan kokemuksista ja pysytään mahdollisimman uskollisena sille, mitä henkilön kokemuksen mukaan on tapahtunut. Pyritään esittämään niin avoimia kysymyksiä, että vastaajalla on mahdollisuus ilmaista näkemyksiään hyvin laajasti. (Giorgi 1997)

Fenomenologinen menetelmä on kokonaisvaltainen ja sitä periaatetta on noudatettava myös aineiston lukemisessa. On tärkeää, ettei minkäänlaista analyysiä tehdä ennen kuin aineisto on käyty läpi kokonaan ja muodostettu siitä kokonaiskuva. Tarkoitus on todellakin saada aineistosta vain kokonaiskäsitys eikä vielä siinä vaiheessa yrittää esimerkiksi luoda mitään teemoittelua tai näkökulmia aineistoon. Sen aika on vasta myöhemmin, kun analyysin tavoite on selvillä. Aineistoa lukemalla saadaan käsitys aineiston rakenteesta ja siitä, millaisista osasista se on muodostunut. (Mt.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä. Kun aineiston kokonaisuus on käyty läpi, voidaan ryhtyä muodostamaan niin sanottuja merkitysyksiköitä. Merkitysyksikkö sisältää tietyn, tutkimuksen kannalta relevantin merkityksen. Käytännössä merkitysyksiköiden muodostaminen tapahtuu vielä huolellisemman aineiston lukemisen perusteella, kuin kokonaiskuvaa muodostettaessa. Tämä vaihe vie hieman enemmän aikaa, sillä se vaatii lukijalta refleksiivisyyttä ja tutkimuksen kannalta relevanttia merkitystä sisältävien osien tunnistamista aineistosta. Tämän vaiheen tuloksena tutkijalla on sarja merkitysyksiköitä, jotka ovat subjektin omalla kielellä esitettyjä. Olennaista on valita merkitysyksiköt sen mukaan, että niiden sisältö vastaa tieteellistä näkökulmaa. (Mt.)

Merkitysyksiköt eivät ole aineistossa sellaisenaan olemassa. Riippuu tutkijan kyvystä herkistyä aineistolle ja tutkimuskohteelle, millaisen sarjan merkitysyksiköitä hän aineistosta löytää.

Fenomenologisessa tutkimuksessa tämänkaltainen etukäteen määrittelemätön asenne on tyypillistä ja ainutlaatuista. Yleensä tutkimuksissa valitaan ensin arviointiperusteen mukaiset ilmiöt ja sen jälkeen selvitetään joko niiden ilmeneminen tai poissaolo aineistossa. Fenomenologia perustuu enemmän asioiden löytymiseen aineistosta ja aineistoa lähestytään avoimin mielin, ilman ennakkoletuksia. (Mt.)

Subjektin omalla kielellä esitetyt merkitysyksiköt on seuraavaksi muutettava tieteenalan kielelle. Tieteenalan mukainen näkökulma on yleensä kapeampi kuin tapamme ilmaista asioita jokapäiväisessä elämässä, arkikielellä. Tässä vaiheessa tärkeintä on huomata, että tutkija muuttaa subjektin lausumat asiat sellaisiksi, että ne ovat samansuuntaisia tutkijan intuitiivisen tieteellisen näkemyksen kanssa. Tutkijan työ on tässä vaiheessa tasapainoilua vapaan mielikuvituksen ja tieteellisyyden kanssa. Tuloksena on vakiintuneen tieteellisen ilmaisutavan mukainen, aineistosta poimitujen osien järjestys, joka on uskollinen subjektin alkuperäiselle, hieman toisenlaisella kielellä ilmaistulle ajatukselle. (Giorgi 1997)

Merkitysyksiköiden muuttaminen tieteenalan kielelle ei kuitenkaan vielä riitä. Jotta saataisiin tuloksia, on pystyttävä kuvaamaan merkitysyksiköiden olennaisin sisältö tutkimuksen näkökulmasta. Sisältöjä voi olla aineistossa useampia, mutta selkeyden vuoksi tutkijan olisi hyvä pystyä muodostamaan niistä yksi yhtenäinen synteesi, joka on yhteinen kaikille tutkimuksen subjekteille. Fenomenologisessa tutkimuksessa tämä ei ole kuitenkaan ehdoton vaatimus, sillä fenomenologisen menetelmän mukaisesti toimittaessa aineistoa ei pidä pakottaa yhteen ainoaan rakenteen tai sisällön kuvaukseen. Parempi neuvo on määritellä niin monta olennaista kuvausta kuin on tarpeen. (Mt.)

Kokemuksen tutkimus

Fenomenologisen kokemuksen tutkimuksen lähtökohta ja eräs edellytys sille, että kyse on todellakin kokemuksen tutkimuksesta, on tietoisuuden ja mielen tarkastelu. Ilman sitä ei Kukkolan (2014) mukaan voida puhua kokemuksen tutkimuksesta. Kukkola asettaa subjektiivisen näkökulman ensisijaiseksi ja sen ensisijaisuutta kritisoivasta tutkimuksesta (ja Kukkolan mukaan huonosta kokemuksen tutkimisesta) hän käyttää esimerkkinä heterofenomenologiaa, joka on filosofi Daniel Dennettin (2003) kehittänyt termi. Merkittävin ero hyvän, subjektiivisuuden erityisyyttä korostavan kokemuksen tutkimuksen, ja heterofenomenologisen tutkimuksen välillä on siinä, kuka nähdään kokevana persoonana.

Fenomenologisessa kokemuksen tutkimuksessa subjekti on yksikön ensimmäisessä persoonassa eli ”minä”. Jos kokijaan suhtaudutaan yksikön kolmannessa persoonassa, kyse on ”hänestä” ja toisen ihmisen fenomenologisesta tutkimuksesta, johon heterofenomenologialla viitataan (Kukkola 2014, 32–36). Heterofenomenologia hylkää subjektin ensisijaisuuden ja yrittää sen sijaan kerätä kokemukseen liittyen kaiken mahdollisen tiedon: subjektin kehollisten reaktioiden lisäksi ympäristössä ilmenevät tekijät, neurologisten ja psykologisten tutkimusten tarjoaman tiedon sekä

tutkijan omat muistot omista kokemuksistaan eli kaiken, mikä auttaa tulkitsemaan tutkittavien henkilöiden kertomusta. Dennettin (2003, 22) mukaan se on menetelmä, jota käytetään, kun on päätetty tutkia ihmisen tietoisuutta ”vakavastiotettavalla” tieteellisellä menetelmällä. Silloin ei kuitenkaan tutkita sitä, millaisena maailma näyttää subjektille eli mikä on hänen todellinen, oma ja subjektiivinen kokemuksensa siitä (ks. Kukkola 2014, 36).

Suorsa (2011) painottaa subjektiivisten kokemusten kytkeytymistä tilanteisiin ja elinolosuhteisiin. Hänen mukaansa olosuhteiden tunteminen tekee yksilön kokemukset ymmärrettävämmiksi. Subjektiivisten kokemusten ja objektiivisten olosuhteiden välillä toimivat välittäjinä subjektin perustelut omalle toiminnalleen, mutta perustelut eivät ole kokemuksista erillään eikä subjekti välttämättä aina ole tietoinen oman toimintansa perustelujen kaikista hienosyisyyksistä. (Mt., 174–176.)

Perttula (2008) täydentää käsitystä kokemuksen ontologiasta kuvaamalla kahta tapaa, joilla kokemuksia voi ymmärtää elämäntilanteessa muodostuvina: aiheeseen uppoutuneen ymmärtämisen ja rakentavan ymmärtämisen. Aiheeseen uppoutuva kokemus on kokijalle pakottava, antaa vaikutetuksi tulemisen tunteen ja tapahtuu enemmän kehollisena kuin mielellisenä tuntemuksena. (Mt., 120.) Rakentava ymmärtäminen ei tapahdu samalla tavalla aiheeseen uppoutumalla, vaan elämäntilannetta rakentamalla ja luomalla suhdetta ympäröiviin tapahtumiin. Mielellä on kyky ottaa etäisyyttä kohteeseen ja muokata sitä elämäntilanteeseen sopivaksi. Kohteena on yleensä jokin ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvä käytäntö, joka pystytään käsitteellistämään ja joka antaa elämälle ja yhteiselle toiminnalle muodon. (Mt., 121–123.)

Sosiaalisen maailman rakentuminen kokemusten kautta

Alfred Schütz (2007) on tarkastellut kokemuksen syntymistä ja merkityksenantoa sosiaalisissa suhteissa muodostuvien kokemusten kautta. Hän katsoo kokemuksen muodostumisen prosessia ymmärtävän sosiologian näkökulmasta hyvin läheltä ja yksityiskohtaisesti.

Schütz on luonut teoriaa siitä, kuinka kokemukset syntyvät ”aidoissa suhteissa” ja mitä kokemuksen hetkellä tapahtuu. Schütz jakaa sosiaalisen maailman lähi-, kanssa-, esi- ja jatkomailmaan. Lähimaailmalla Schütz tarkoittaa suhdetta toisiin samassa tilassa ja ajassa. Toinen ihminen on olemassa ”kehollisena”, erityisenä toisena ja subjekti pystyy seuraamaan toisen henkilön mielenliikkeitä niiden tapahtuessa. (Schütz 2007, 289.) Lähi- ja kanssamaailma ovat lähellä toisiaan. Molemmissa on kysymys samassa ajassa suhteessa toiseen olemisesta, mutta kun lähimaailmasta siirrytään kanssamaailmaan, siirrytään samalla pois yhteisestä tilasta eikä enää tehdä

kehollisia havaintoja toisesta. Oleellista on toisesta saatavien vihjeiden väheneminen. Arkielämässä emme välttämättä edes huomaa lähimaailmasta kanssamaan siirtymisen ongelmallisuutta. Se johtuu osittain siitä, että lähimaailmassa saadut vihjeet ja merkitykset säilyvät mielessämme ja annamme niiden vaikuttaa kanssamaan asti. Yhteistä lähi- ja kanssamaan on se, että ne tapahtuvat toisten ihmisten kanssa tässä ja nyt. Ne ovat tämän hetken kokemuksia, eivät kertomuksia menneistä kohtaamisista. (Schütz 2007, 311–315.)

Esimaan puolesta ei Schütz mukaan ole kysymys aidosta sosiaalisesta suhteesta. Esimaan on päättynyt jo ennen siitä kertojan ja sen kokijan elämän alkua. Siksi suhtautuminen esimaan on toisenlaista kuin lähi- ja kanssamaan: siihen ei voida enää vaikuttaa eikä siitä voida ajatella vapaasti. Esimaan voidaan kyllä suhtautua eri tavoin, mutta olemukseltaan se on valmis ja päättynyt. (Mt., 368–374.) Schütz mukaan menneet kokemukset voidaan palauttaa mieleen joko toisintamalla kokemuksen kulku täydellisenä tai ”tarttumalla”, jolloin koettu muistetaan ikään kuin yhdellä silmäyksellä. Kun menneitä lähi- ja kanssamaan kokemuksia palautetaan mieleen, niissä säilyy lähi- tai kanssamaan tyyppillinen elämyksellisyys, mutta ne eivät ole enää aitoja suhteita, kun elämykset ja intentionaalisuudet ovat menneitä. (Mt., 311–315.)

Schütz (2007) on kehittänyt oman teoriansa Max Weberin (1992) kritiikistä. Weber oli määritellyt subjektiivisen toiminnan käyttäytymiseksi, jossa ”tarkoitettu subjektiivinen mieli” suhteutuu toisten käyttäytymiseen. Schütz mielestä Weber ei kehittänyt teoriaansa riittävän pitkälle jättäessään käsittelemättä merkityksenannon: kuinka toimija antaa toiminnalleen ”tarkoitettua mielen” ja kuinka muut luovat hänen toiminnastaan ymmärrystä. Schütz piti tarpeellisena tarkastella kysymystä eli ihmisen mielen toimintaa muun muassa Husserlin transsendentaalisen fenomenologian pohjalta. (Schütz 2007, 9–10, 45–52, 102–107.)

Husserlin (1929) mukaan kaikilla elämyksillä ei ole ”mielenantamisen” kykyä. Sellaisia ovat passiivisuudesta kumpuavat mielleyhtymät. Tietoinen elämys on spontaanin aktiivinen omaehtoinen toimeliaisuuden muoto. (Mt., 22.) Omaehtoinen toimeliaisuus sisältää myös muuntumia, sillä jokaisen aktin eli toimeliaisuuden myötä siinä ilmenee jotain uutta (Husserl 1928, 487).

Alkuperäinen tapahtuma vaipuu menneisyyteen ja alun perin aktiivinen toimeliaisuus on muuttunut passiiviseksi eli se ei enää ole toimeliaisuutta (Husserl 1929, 281). Alkuperäiset toiminnallisuuden valmistamiset saatetaan silti tiedostaa intentionaalisuutena eli itsen oma-aloitteisena toimeliaisuutena (Mt., 150).

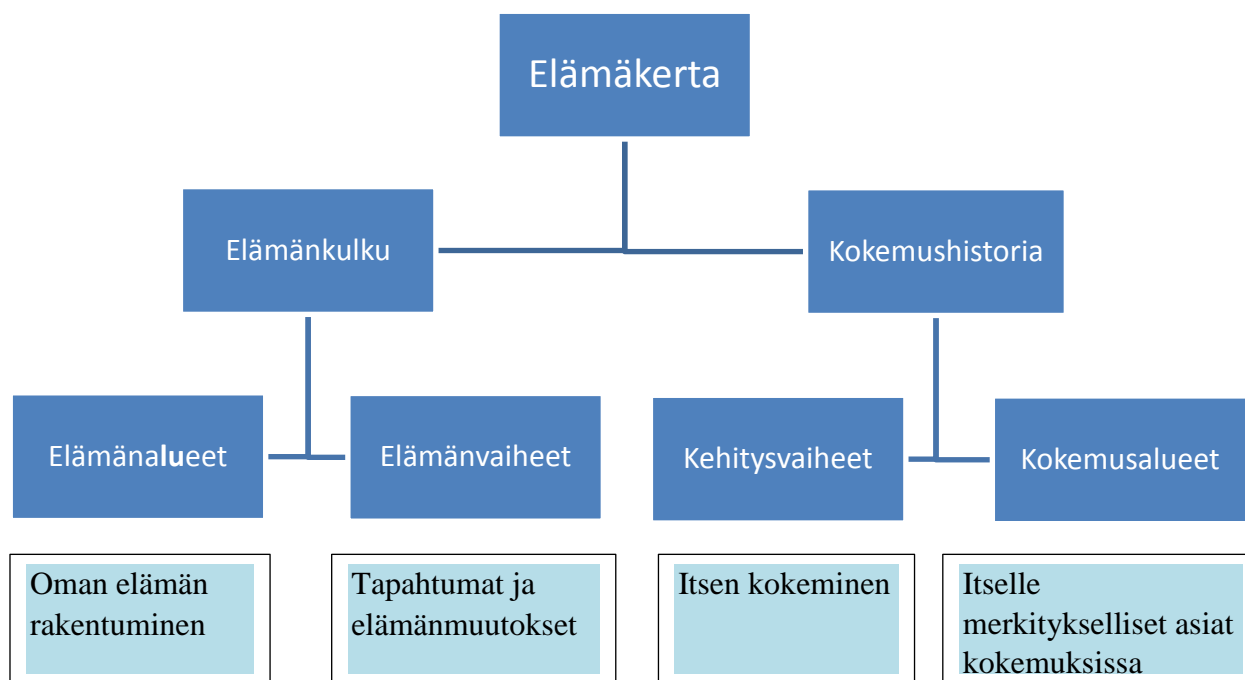
Archer (2007) kiinnittää huomion interpersonaaliseen kommunikaatioon. Archerin mukaan sosiaalisen maailman rakentuminen alkaa jo lapsena, sisäisen kommunikoinnin myötä ja kehittyä aikuisuudessa motivoituneeksi käyttäytymiseksi, jossa suositaan tiettyjä toimintoja riippuen henkilökohtaisesta kiinnostuneisuudesta. Jokainen meistä käy päänsä sisällä keskustelua itsensä kanssa. Itsen kehitystä ei tapahdu ilman tätä vuorovaikutusta yksilön kehittyvien aivojen ja muuttuvan sosiokulttuurisen ympäristön kanssa. Kysymys on sosiaalisesta refleksiivisyydestä, jossa subjekti tarkastelee harkitusti huomion kohteena olevaa objektia. Sisäisen kommunikoinnin tarkoitus on reflektoida sosiaalisia tapahtumia. Archerin mukaan ”itselleen puhuminen” muun muassa muokkaa henkilön ammatillisia kiinnostuksen kohteita. Refleksiivisyyden avulla muokkaamme suhdettamme havaittuihin kohteisiin ja samalla selitämme tapahtumien ja kokemusten merkitystä itsellemme. Refleksiivisyys toimii välittäjänä objektiivisten rakenteiden ja subjektiivisen kiinnostuneisuuden välillä. (Mt., 2–5, 61.)

Archer (2007) määrittelee neljä refleksiivisyyden mallia. Kommunikatiivista refleksiivisyyttä käyttävien sisäiset keskustelut vaativat vahvistusta muilta ennen kuin valitaan toiminnan suunta (mt., 158). Autonomisessa refleksiivisyydessä säilytetään itseluotu sisäinen keskustelu ja toimitaan sen mukaan (mt., 192). Metarefleksiiviset tarkastelevat kriittisen refleksiivisesti omaa sisäistä keskusteluaan ja suhtautuvat kriittisesti sosiaalisen toimintansa seuraamuksiin (mt., 229). Hajanaisesti refleksiiviset (*fractured reflexives*) vahvistavat sisäisellä keskustelullaan omaa ahdistustaan ja hämmennystään eivätkä kykene tarkoituksenmukaiseen toimintaan (mt., 93). Archer liittyy tutkimuksessaan refleksiivisyyden sosiaaliseen liikkuvuuteen (*social mobility*), mutta toteaa itsekin yhteyden olevan heikko (mt., 314).

Kokemusten paikka elämäkerrassa

Subjektiiviset kokemukset eivät ole elämänkulusta irrallisia, vaan ne sisältyvät elämänkulkuun liittyvään kokemushistoriaan. Elämänkulku tarkoittaa eletyn elämän vaiheita, tapahtumia ja valintoja. Kokemushistoria edustaa sitä, kuinka ja millaisena elämä on koettu. Kokemushistoria koostuu oman itsen kokemisen kehitysvaiheista ja kokemusalueista, jotka kuvaavat itselle kokemuksissa merkityksellisiä asioita: miten tilanteet, tapahtumat ja teot on koettu, mitä ne ovat merkinneet, kuinka niitä on tulkittu ja millaisia ajatuksia, mielikuvia tai tunteita niihin liittyy. Edellä mainittujen lisäksi erotetaan vielä elämänkulussa *elämänalueet* ja *elämänvaiheet*, joilla viitataan siihen, mikä elämänalue kulloinkin on ollut merkittävä elämänrakentumisen osa-alue elämänkulussa ja millaisia elämäntapahtumia tai elämänmuutoksia elämänkulussa on kulloinkin ollut. (Latomaa 2014, 128–129.) (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Elämäkerran koostuminen elämänkulusta ja kokemushistoriasta

Latoma (2014) erottaa elämäkertaan kaksi peruslähestymistapaa. Sosiologinen lähestymistapa painottaa historiallisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita sekä sosiaalisia prosesseja ja elämäntapahtumia eli elämänkulkua. Psykologinen lähestymistapa korostaa yksilön elinikäistä kehittymistä ja elämään kuuluvia kehitystehtäviä ratkaisuihin. Latomaan mukaan elämäkerralliselle lähestymistavalle on tyypillistä, että se sijoittuu näiden kahden väliin tai on niiden jonkinlainen sekoitus. Hän suosittelee näiden kahden lähestymistavan käsitteellistämistä ja yhdistämistä, sillä se selkeyttäisi muun muassa jonkin verran sekavaa elämäkerta- ja elämänkulututkimusta ja auttaisi sitä löytämään oman paikkansa tieteellisen tutkimuksen kentällä. (Mt., 123–124.)

4 Tutkimusasetelma

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaiset subjektiiviset kokemukset ovat vaikuttaneet päihdetyön ammattilaisten alalle hakeutumiseen. Tutkimuskysymykseni on: *Millaiset subjektiiviset kokemukset elämänselityksessä ovat päihdetyön ammattilaisten mielestä vaikuttaneet heidän hakeutumiseensa päihdetyön alalle?* Fenomenologisesta näkökulmasta ilmaistuna tutkin päihdetyön ammattilaisten alalle hakeutumista ja siihen liittyviä kokemuksia.

Aineistona käytän valmista aineistoa, joka on Pekka Saarnion vuonna 2008 keräämä *Suomalainen päihdehoito: päihdetyön alalle hakeutuminen*. Aineisto on osa laajempaa Suomalainen päihdehoito -sarjaa, johon kuuluu sekä kvantitatiiviseen että kvalitatiiviseen tutkimukseen soveltuvia aineistoja. Ennen haastatteluaineiston keräämistä haastateltaville on lähetetty haastattelurunko (liite 1) ja lomakekysely (liite 2), jolla selvitettiin taustatietoja ja muun muassa menetelmällistä suuntautuneisuutta.

Aineistossa haastatellaan vähintään vuoden päihdehoitoalalla työskennelleitä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, jotka työskentelivät vakituisina työntekijöinä ja joilla oli alan koulutus. Kaikki ovat tehneet ja tekevät asiakastyötä, johon kuuluu päihdehoitoasiakkaan kohtaamista ja hoitamista. Haastattelu on tehty vuonna 2008 kahden suomalaisen päihdehoitopaikan työntekijöille. Haastattelussa esitetään alan valintaan ja alalle päättymiseen liittyviä kysymyksiä. Kysymykset koskevat muun muassa haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden aikaisia kokemuksia ja olosuhteita, omaa päihteidenkäyttöhistoriaa ja syitä, jotka haastateltavien mielestä ovat johtaneet alalle hakeutumiseen.

Haastattelun runkona toimivat teemat ja kysymykset, jotka esitetään kaikille haastateltaville. Haastateltavat saavat ensin kertoa lyhyesti ja vapaamuotoisesti oman kertomuksensa alalle hakeutumisesta. Sen jälkeen heiltä kysytään muun muassa lapsuuden aikaisista olosuhteista, suhteista muihin perheenjäseniin sekä mahdollisista kipeistä kokemuksista lapsuudessa. Lisäksi selvitetään vastaajien näkemyksiä työhön liittyvistä piirteistä, kuten auttamisenhalusta, työn haastavuudesta ja läheisyydestä. Myös erilaisia käsityksiä päihdetyön ammattilaisen ominaisuuksista ja rooleista käydään läpi.

Tarkastelen aineistossa käsiteltävää uravalintaa elämänselityksenä. Haastattelukysymysten avulla selvitetään tapahtumia alkaen lapsuudesta ja siirtyen alalle hakeutumisen kautta tähän hetkeen eli työssä toimimiseen. Elämänmuutoksina on lapsuuden perheestä itsenäistyminen, ammatinvalinnan tekeminen ja oman ammatillisuuden vahvistuminen. Elämäntapahtumiin ja muutosvaiheisiin

sisältyy subjektiivisia kokemuksia, joita haastateltavat aineistossa kuvaavat. Kokemushistoria koostuu kokemuksista, joihin sisältyy erilaisia kokemusalueita ja niissä tapahtunutta henkilökohtaista kehitystä. Henkilökohtainen kehitys ilmenee toimijuudessa ja siinä, kuinka henkilö kokee itsensä, suhtautuu muihin ihmisiin, omaan elämäntehtäväänsä ja auttamiseen.

Tutkielmani on eksistentiaalis-fenomenologinen kokemuksen tutkimus, jossa tarkastellaan, millaisena maailma näyttäytyy subjektille eli mikä on hänen todellinen, oma ja subjektiivinen kokemuksensa siitä. Analyysimenetelmäni perustuu Giorgin (1997) näkemykseen fenomenologisesta analyysimenetelmästä ja Perttulan (2000) kehittämään eksistentiaalisen fenomenologian metodiin. Analyysin peruskäsitteitä ovat *merkitysyksikkö* ja *merkitysverkosto*. Merkitysyksikkö sisältää tietyn, tutkimuksen kannalta relevantin merkityksen. Perttulan (2000, 422) mukaan merkitysverkosto ”kuvaa tutkittavan koettua elämänekudelmia”. Perttulan kehittämä ”fenomenologisen metodin uudelleen muotoilu” perustuu hänen väitöstutkimukseensa (Perttula 1995). Perttulan menetelmän avulla yksilökohtaiset kokemukset voidaan muuttaa yleiseksi tieteelliseksi tiedoksi.

5 Aineiston eksistentiaalis-fenomenologinen analyysi

Muodostin kokonaiskuvaa aineistosta lukemalla sitä useaan kertaan läpi. Aineisto oli melko laaja, noin 500 sivua, joten halusin antaa sille selkeyttä ja rakennetta, jonka mukaan lähtisin tekemään varsinaista analyysiä. Sen perusteella, millaisia kysymyksiä haastatteluissa käsiteltiin, jaoin aineiston ensin ajallisesti kolmeen vaiheeseen: ennen ammatinvalintaa, alalle lähteminen sekä alalla pysyminen ja jatkaminen. Ajallisten vaiheiden alapuolelle keräsin haastattelussa käsiteltyjä, subjektiivisten kokemusten kuvausta sisältäviä aineiston osia (ks. Giorgi 1997) jotka käsittelevät aikavaiheisiin liittyviä tapahtumia ja kokemuksia (taulukko 3).

Poimin aineistosta ainoastaan sellaisia alueita, jotka sisälsivät kuvailuja subjektiivisista kokemuksista (liite 3, 1–3). Kokemusten valintaperusteena oli niiden tietoinen suuntautuminen kokemuksen kohteeseen eli *intentionaalisuus* (mm. Ulvinen 2012, 56). Subjektiivista kokemusta sisältävät aineiston osat kuvaavat jokaisen haastateltavan yksilöllistä, ammatinvalintaan liittyvää elämänkulkua, joka sisältää henkilön kokemushistorian kehitysvaiheineen ja kokemusalueineen (Latomaa 2014, 128–129.) (Ks. kuvio 2.)

Kokemuksen kohteet saattoivat vaihdella hyvin paljon. Kohteena olivat muun muassa toiset ihmiset, ihmisten käyttäytyminen tai työ. Kohteet eivät kuitenkaan olleet analyysiin tulevien kokemusten valintakriteereitä, vaan se tapa, jolla kohteeseen suhtauduttiin eli sisäisen ja ulkoisen maailman suhde subjektin tietoisuudessa (Ulvinen 2012, 57). Valintakriteerinä oli, että suhteen merkitys oli sama kuin haastattelun tehtävä: selvittää ja kuvata sitä, mikä on johtanut henkilöitä päihdetyön alalle hakeutumiseen. Se, josta omassa tutkimuksessani hain selvitystä ja kuvausta, oli subjektiivinen kokemus. Halusin selvittää, mitä ovat ne kokemukset, jotka vastaajien mielestä ovat johtaneet heitä alalle ja mitä kokemuksia vastaajat itse pitävät niin merkityksellisinä, että ne valittiin haastattelutilanteessa kerrottaviksi.

Poimiessani aineistosta subjektiivista kokemusta sisältäviä alueita vertasin niitä haastattelussa käsiteltyihin teemoihin. Joitakin kysymyksiä vastaajat pohtivat enemmän kuin toisia ja kuvailivat niihin liittyviä kokemuksiaan. Eniten huomiota osakseen saaneet kysymykset ansaitsivat paikkansa ”koodauskartalla” (taulukko 3). Koodasin aineiston Qualitative Data Analysis Miner -ohjelmalla.

Ennen ammatinvalintaa	Alalle lähteminen	Alalla pysyminen ja jatkaminen
Lapsuuden olosuhteet Läheisen päihde- tai mielenterveysongelma Oma päihteidenkäyttö tai toipumiskokemus Esikuvat Omien taipumusten havainnointi	Alalle lähtemiseen liittyvät tapahtumat ja kokemukset	Työssä toimiminen Auttamisenhalu Henkinen haastavuus Oma henkinen kasvu Autonomia Läheisyys Harkitsi alan vaihtoa

Taulukko 3. Subjektiiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien osien poiminta aineistosta

Ennen ammatinvalintaa

Ensimmäinen analyysissä käsittelemäni ajanjakso on ammatinvalintaa edeltänyt aika. Siinä haastateltavat vastaavat kysymyksiin, jotka koskevat lapsuuden perhettä, läheisten päihteidenkäyttöä, vastaajan omia päihteidenkäyttökokemuksia ja esikuvia, jotka ovat saattaneet vaikuttaa ammatin valintaan. Olen myös valinnut aineistosta kokemuksia, joissa vastaajat pohtivat omia taipumuksiaan, jotka liittyvät nykyiseen päihdetyön tekemiseen.

Aineistossa vastaajat pohtivat vanhempiensa käytöstä, omia tunnetilojaan, suhtautumistaan ja havaintojaan. Useiden vanhemmat olivat eronneet ja joillakin vanhemmista saattoi olla päihderiippuvuus. Huolimatta vanhempien päihteidenkäytöstä, avioerosta tai muuten haastavasta tilanteesta vastaajat eivät yleensä kokeneet joutuneensa liiallisen vastuun kantajiksi tai kaltoinkohdehduiksi. Yleensä vastaajat kokivat tulleen huolehdituiksi vanhempien ongelmista huolimatta. Monet vastaajista kuvailivat omien sanojensa mukaan eläneensä ”normaaliperheessä”. Perheisiin liitettiin myös hyviä ominaisuuksia, kuten yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta. Toimeentulo saattoi olla tiukkaa, mutta sen ei koettu merkittävästi haitanneen elämää tai asettaneen perhettä vastaajan mielestä eriarvoiseen asemaan lapsuuden ympäristössä.

Läheisen päihteidenkäyttöä pohditaan jonkin verran myös ammatinvalinnan näkökulmasta. Vastaajat kuvaavat läheisen ihmisen päihteidenkäyttöön liittyviä kokemuksia, joilla on ollut vaikutusta vastaajan elämässä ja ehkä alalle hakeutumisessakin.

Tottakai se juominen tai se alkoholismi siellä kotona, ni se vaikutti myös siihe, ettei hirveesti sitte ollu tämmösii sosiaalisia kontakteja niinku, no, sukulaisia tietysti jonkun verran tällai, mut et en mä niinku meille kotiin pystyny kavereita pyytään. En mä uskaltanu. Mä tiesin heti, kun se tulee himaan, ni sielt on lähettävä niinku toisesta ovesta ulos suurin piirtein, tuli semmonen musta pilvi, ku ovi, ovi kävi (M4)

Että sillon kun isäni joi, kun asuin vielä kotona ja kun hän joi, niin en mä kokenu sitä, se ei ollu este, etten mä ois vienu mun ystäviä kotiin. Mä ymmärsin sen, olin, kun oon sitä aikuisena tietysti miettiny ja tän työn kauttakin vielä, että mä vaan jotenkin ymmärsin sen lapsesta asti, et se ei oo mun ongelma, ei mun tarvi sitä hävetä eikä.. se on isän elämä.(N5)

Mutta se, että tota, se että itestää on joutunu kyllä sillai pitämään huolen ja et se semmonen huolenpito aina on ollu, että kaipa siitä sitte pikkuhiljaa on kehittyny tää, että haluaa olla tämmösessä työssä, elikkä hoitajana...että kun ihminen pystyy ajattelemaan eri kantilta tätä elämää, ni ei oo niin tavallaan sinisilmäne tähän mihkään touhuun, että kyllä sitä ymmärtääkin sitten näitä asioita paremmin.(N7)

Joillakin nykyisillä päihdetyön ammattilaisilla on kokemuksia omasta päihdeongelmasta. Se ei kuitenkaan ole mitenkään merkillepantavaa eikä sen yleisempää kuin työväestössä keskimäärin on todettu päihdeongelmia olevan¹. Joillekin päihteidenkäyttö on voinut olla selviytymiskeino tai stressaavasta elämäntilanteesta pakenemista. Toisten kohdalla oma kokemus päihdeongelmasta ja siitä selviytyminen on johtanut alalle hakeutumiseen.

Alko tämmönen mielenterveyshoitajakurssi, ylioppilaspohtajanen ja... siihen sitte päätin hakee ja pääsin...kyllähän sitä niinku tavallaan semmost omaa kokemusta.. ainaki omaa elämäkokemusta,..ehkä se on ollu osasyynä, että mitä varten mä oon palannu sinne alkuperäseen ajatukseen, nii että, et ois hyvä lähtee hoitoalalle. Meit varoteltiin kyllä niinku koko sen opiskeluajan ja muistutettiin siitä, että usein hakeudutaan alalle siitä syystä, että itsellä on jotaki selvittämättömiä ongelmia ja, ja kyllähän niitä on sillai niinku yrittänyki sitte semmosena itsetutkiskeluna vähän mietiskellä, että mistä

¹ Vuonna 2010 julkaistiin tutkimus Alkoholi ja työpaikka, jossa selvitettiin alkoholihaittoja ja ehkäisevän päihdetyön tarvetta suomalaisilla työpaikoilla. Lähes neljäsosalla (24 %) tutkimukseen osallistuneista työikäisistä henkilöistä alkoholinkäyttö oli riskitasolla eli alkoholinkäytöstä aiheutuneet haitat olivat vähäistä suurempia. Puolet vastaajista oli havainnut työpaikallaan alkoholihaittoja ja kolmannes alkoholista johtuvia kielteisiä seurauksia. (Kivistö, Jurvansuu & Hirvonen 2010, 27–35.)

tämmöset asiat johtuu ja niinku sitä kautta, että mitä tunteita jotkut ihmiset herättää ja voiko syy löytyäkin sieltä jostain omasta, omasta kokemuksesta...mut että ei se sillä lailla niinku mielestäni oo kuitenkaa haitannu, että mä oon kokoajan voinu keskittyä siihe pääasiaan (N3)

Haastattelussa selvitetään myös, onko vastaajilla ollut ennen uralle lähtöä esikuvina sellaisia henkilöitä, joiden he nyt ajattelevat mahdollisesti vaikuttaneen nykyisen alan valintaan. Vastaajat kertovat opettajista tai lähipiirissä vaikuttaneista henkilöistä, joita kohtaan he tunsivat ihailua tai joilta he saivat erityisen mieleenpainuvaa ja myönteistä kohtelua. Jotkut ihailivat myös omia perheenjäseniään, jotka toimivat esimerkillisesti muita ihmisiä kohtaan tai olivat sellaisessa ammatissa, jossa saivat käyttää luontaisia kykyjään toisten auttajina.

Mä oon aina niin kun kattonu veljeeni vähä ylöspäin ja kuunnellu ja ottanu aina niinku vakavasti, mitä hän sanoo...mä muistan aina...vieläkin, monta kertaa, että onks sillä vaan niinku kyky kuunnella ja saaha ihmiset avautuun ja jotenki se on, kyllä se on ollu iha selkee esimerkki.(M13)

Omia taipumuksiaan pohtiessaan vastaajat tuovat esiin empaattisuuden ilmenemistä, kykyä kuunnella ja lohduttaa muita, rooliaan tarkkailijana sekä taitoaan saada ihmiset rauhoittumaan tai olla provosoimatta ja lähestymättä heitä väärällä tavalla.

Selvisin kuitenkin aika hyvin tilanteesta niinku puhumalla ja sain ihmisiä niin kun rauhottuun ja jotenki, niinku kauheesti säikähtänykään sitte, et jos oli semmonen tiukkaki tilanne jossain, ni jollain lailla pysty niinku toimii ja aatteli, että mus ois varmaan paljon semmosia vahvuuksia, mitkä niin kun soveltus sitten vaikka sinne ensihoidonpuolelle (M13)

Kuitenkin siel omas lapsuudes ollu sitä, joutunu seuraan tätä väkivaltaa ja tämmöstä, niin et kyl mä koen sen niin, etten mää niin kun ensimmäisenä sitten joudu siihen paniikkiin...et ehkä, ehkä helpommin, en tiedä, havaitsis, et mikä on uhkaavaa ja että tietää miten, miten provosoiki ja miten olla provosoimatta, että en tiää juontaanko se sieltä justiin, et tiesi, millä tavalla äiti sai sen laukastua, ja mitenkä sitä natkutusta jatkamalla, niin sai sitä väkivaltaa kohdalleen, niin sitähän se toisti vuodesta toiseen vaikka se tiesi, miten se aina tulee päättymään, ...kai se tulee jostain sieltä lapsuudesta ja nuoruudesta, sieltä sen oman primääriperheen kautta, että en tiedä, olisko tullu hakeuduttua, jos ei olis ollu sitä kokemusta sieltä kotoo ja sitä selviytymiskokemusta tavallaan sieltä, ja sitä omaa voimavaraa, mikä on jo ollu lapsesta asti, se on

ajatusmaailma, et eihän se ole minun ongelmani. Niinku täälläkin eihän nää oo minun, en minä ota niitä henkilökohtasena, vaan jokainen käy, kulkee oman elämänsä.
(N5)

Alalle lähteminen

Päihdetyön alalle lähtemiset ovat tapahtuneet hyvin erilaisista syistä. Kokemus on voinut olla hyvin dramaattinen, kuten eräällä vastaajalla, joka näki unen, joka muutti hänen elämänsä.

Tutustumiskäynti päihdetyön hoitopaikkaan opiskelijana on saattanut olla jollekin niin ajatuksia herättävä, että alaa ei ole voinut vastustaa. Alalle vaihtamista on saattanut jouduttaa tyytymättömyys aiempaan työhön tai sen oleminen ristiriidassa oman ihmiskäsityksen kanssa. Laukaiseva tekijä alalle lähtöön on voinut olla päihdeongelmaisten ihmisten kohtaamisen havainnoiminen.

Se oli se -91 se uni tosiaan, mistä mulla lähti semmone vapautumisen kokemus liikkeelle ja semmonen halu sitten lähteä tekemään. Et mä muistan sillon, sillon ku mä sitä mietin siin, et mitä mä, mitä mä rupean et jotaki auttamistyötä se on. (M4)

Kun tänne tulin ensimmäisen kerran käymään tosiaan opiskelutovereitten kans niin muistan sen tilanteen, kun tuolla --- oltiin ja kysyin johtajalta, että tuleeko tänne samat ihmiset takasin. 'Hyvin pieni määrä.' Mä uskalsin epäillä mielessäni ja totuushan oli just sitä, mitä minä epäilin, että kyllähän se aika lailla sama porukka pyörii, että luonnollisen poistuman kautta melkein sitten ne häviää. Niin tota, siin oli vaan se joku semmonen halu, et mä vaan haluan tänne töihin...kun mä olin kuunnellu sitä vähän aikaa, ni mulle heräs se, että mä haluan harjotteluun ja sitä kautta sijaiseks ja sitten, että saankos viran vai en. (N5)

Jo siinä koulutuksessa, niin alle kaksikymppisenä läksin tuota miettimään sitä, että, että aina kun joku sano päihdeasiakas...niin.. ovet meni lukkoon, ihmiset suhtautu hyvin varauksellisin ajatuksin ja mä ihmettelin kaikki ne vuodet terveyskeskuksessa.. töitä tehdessä, että miksi päihdeasiakkaita kohdellaan näin? (N14)

Haastateltavat kertovat kiinnostuksen heräämisestä päihdetyötä kohtaan ja joidenkin kohdalla se oli tapahtunut melko nuorena. Se on johtanut ehkä vapaaehtoisena toimimiseen tai muunlaiseen aiheeseen perehtymiseen, kuten intohimoiseen syventymiseen aihetta käsittelevään kirjallisuuteen.

Muistan yläasteella, se oli ehkä seitsemännellä luokalla meillä oli tämmönen entinen käyttäjä kertomassa omaa tarinaansa ja huumeista ja niiden ja silloin mua niinku alko kiinnostaa, ja kiinnostuin siis valtavasti...me oltiin ---messuilla ja sitte tota.. siellä oli sitten tota niin --- tämmöne standy sinne sitte kaverin kanssa menin ja liityttiin...et sitä myöten sitte pari vuotta myöhemmin, lukiossa, me oltiin sitte pitämässä itse asiassa huumevalistusta sitten yläastelaisille...siitä se ajatus sitten lähti, että mä.. lukiossa sitten aloin ihan jo niin kun suunnittelemaan sitä, että lähden päihdetyötä opiskelemaan (N19)

Alalla pysyminen ja jatkaminen

Alalla jatkamiseen vaikuttaa itse työ ja sen sisältö. Työn merkityksiin kuuluvista asioista aineistossa käsitellään auttamisenhalua, työn henkistä haastavuutta, vastaajan omaa henkistä kasvamista, työhön liittyvää autonomiaa ja terapeuttille hoitotyölle ominaista läheisyyttä asiakkaan kanssa.

Tässä työssä eli aina on ollu se, et olla ihmisten kanssa, olla ja kuunnella, mä jaksan aina vaan kuunnella ihmisten elämäntarinoita, ne on niin erilaisia kuitenkin. (N5)

Ammattilaiset on saanut pysymään päihdetyön alalla halu auttaa ihmisiä, asiakkaiden edistymisen näkeminen sekä asiakkailta ja työtovereilta saatu palaute. Työssä viihtyminen, varmuus omasta osaamisesta sekä halu kehittyä ammatissa ja oppia uutta saavat myös jatkamaan työssä.

Vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa pidetään työn ainutlaatuisena ominaisuutena. Työyhteisöltä saadulla tuella on iso merkitys, samoin vapaudella toteuttaa itseään ja kehittää omaa työtään.

Aineistossa pohditaan auttamistyön merkityksiä ja sisältöä. Päihdetyö on ihmisten kanssa toimimista, jossa kohtaaminen ja kuunteleminen ovat tärkeitä ominaisuuksia. Työssä on vapautta, mutta se merkitsee myös vastuuta. Työhön kuuluva vastuu lisää yleensä kokemusta työn arvokkuudesta.

Vapaudet tässä työssä merkitsee mulle samaa, kun se, että tää on aivan valtavan vastuullista. Mitä enemmän mulla on vapauksia tehdä tätä työtä, sen vastuullisempaa se on. Ja joissaki hetkissä se tuntuu kauheen pelottavalta, mutta suurin osa siitä on sitä, mikä taas tuo mulle sen tunteen, että se on arvokasta. (N9)

Haastateltavat pohtivat, mitä auttamisenhalu on ja heiltä kysytään, mistä se heidän mielestään on peräisin. Vastaajat kertovat, että ihmisten auttaminen on joko lapsuudessa opittua tai sitten kyse on arvoista tai auttajaksi kasvamisesta. Auttaminen ilmenee vastaajien kokemuksissa hyvin

monenlaisin tavoin. Siihen liitetään usein oikeudenmukaisuus, yhteiskunnan heikoimpien puolella oleminen sekä ilon ja elämänuskon jakaminen.

Mul on oikeestaan aina ollu semmonen oikeudenmukaisuuden, se on arvona ollu mulle hirveen tärkeä...joskus, kun on käyny keskusteluja jonkun ihmisen kanssa, esimerkiksi, päihdeongelmaisista...jos ihminen niinku asennoituu sillä lailla, että suurin piirtein kaikki päihdeongelmaiset pitäis pistää ladon taakse ja ampua ja yrität sitte keskustella sen ihmisen kanssa ja, niinku ei saa sitä vastakaikua, nii mulla nousee siis niskavillat, villat pystyy ja menee suoraa sanoen iha tunteeseenkin semmoses tilanteessa...et kyl mä aina olen kuitenkin niinku jotenkin vähempi osasten puolta ollu (N1)

Työtä pidetään usein raskaana, mutta sen vuoksi myös mielenkiintoisena. Työssä saa laittaa oman persoonansa likoon ja pääsee toimimaan vaihtelevissa tilanteissa. Työn henkistä haastavuutta pidetään lahjana, josta saa voimaa. Se lisää työn kiinnostavuutta ja olennaista haastavuudessa on mahdollisuus luovuuden käyttämiseen, itsensä peliin laittamiseen ja asioiden jakamiseen toisten kanssa.

Mahdollisuus omaan kasvuun ja henkiseen eheytymiseen liittyy vastaajien omiin tavoitteisiin ja päämääriin elämässä. Ihmisenä kehittymistä pidetään elämäntavoitteena tai se voidaan kokea läpi elämän jatkuvana prosessina. Oman kasvun tekee mahdolliseksi muun muassa työssä saatu palaute ja tilaisuus ”peilata” asioita itsensä kautta. Omaa kasvua ei pidetä varsinaisesti syynä hakeutua alalle, vaan työn seurauksena. Kyse on oppimisesta, joka saattaa tapahtua itseltä huomaamatta ja joskus sen vaikutuksen huomaa vasta jälkeinpäin.

Se on tullu must niinku vasta täs matkan varrella, et mä oon niinku tajunnu sen (naurahtaa). Se on ehkä menny niin, että mul ei oo ollu ensin (nauraa) halua eheytyä, mä en oo tajunnu, et mä oon ollu (nauraa) rikki jostain kohasta, et mä en tajunnu siinä, et miten kasvattavaa tää työ on, miten paljon laajemmin mä ajattelen elämästäni nyt, kun mitä mä ajattelin joskus aikasemmin...miten valtavan paljon mä saan työssäni palautetta, mä voin ihmisenä paremmin ja mä voin oikeesti kasvaa ja mul on mahdollisuus annettu siihen...ja varsinkin mä oon nyt viimiset vuodet tehny, päihdeongelmaisten naisten kanssa töitä ja naisena se on mulle antanu niinku valtavan paljon, ihan semmosta uutta. (N10)

Omaa henkistä kasvua pohtiessaan vastaajat pohtivat suhdettaan työhön. Siinä on samalla kyse vastaajan suhteesta ympäristöönsä sekä työn ja oman kasvun ja kehittymisen välisestä

vastavuoroisuudesta, mutualismista: työ tukee ja haastaa oma henkistä kasvamista – ja siitä seurannutta omaa kehittymistä hyödynnetään työssä.

Onko se arvo, et mä haluan kasvaa ihmisenä, onko se tullu ennenkö se, että mä mielelläni pohdin tietynlaisia asioita ja kysymyksiä ja oon niitten parissa, et eihän sitä kukaan voi sanoo mistään, mut ainakin mä itte koin, et mul on tosi monet asiat niinku semmoset, mitkä johdattaa (naurahtaa) tähän työhön, että niinku se semmone, kaikki kiinnostus ihmisiin, kiinnostus elämän tämmösiin kääntöpuoliinki niin nehän kaikki on niinku vaikuttanu, et mikä niist on sit ollu ensin, vaikee sanoo. (N6)

Autonomia työssä on osa työtyytyväisyyttä ja oleelliseksi sen toteutumisessa koetaan muun muassa liiallisen hierarkian puuttuminen, esimiesten ja johdon osoittaman luottamus työntekijöitä kohtaan sekä työntekijän kokemus kuulluksi tulemisesta.

Läheisyys on erityistä ja luonteenomaista päihdetyön asiakastyössä. Usein sitä pidetään myös merkittävänä syynä alalle hakeutumiseen. Läheisyyden kokemisessa on ominaista, että päihdetyössä ihmiset avautuvat asioistaan helposti ja keskustelu on vastaajien mukaan toisenlaista kuin ihmisten kanssa keskustelu ”missä tahansa muualla”. Päihdetyön hoitosuhteessa korostuu aitojen ihmissuhteiden merkitys, luottamus ja ihmisen kohtaaminen. Läheisyydessä on myös riskinsä, sillä työ voi muuttua hyvin raskaaksi työntekijälle, jos hän menee siihen liikaa mukaan ja ottaa työn liian henkilökohtaisesti. Luottamuksellisuus mahdollistaa ”jäljen jättämisen” asiakkaan elämään, mutta myös jäljen saamisen omaan itseensä. Läheisyys tarkoittaa yhteyden saamista ja merkityksellisen suhteen luomista toiseen ihmiseen.

Mut taas pitää liikkeessä se, että luon aitoja ihmissuhteita...siin on tietysti hyvät puolensa ja huonot puolensa, että ku täällä tosiaan tapahtuu niitä ihan aitoja ihmissuhteiden luomisia ja luottamussuhteita, että pääosin ne on tietysti kantava voima ja uskon siihen, että tällasta työtä ei voi tehäkään, jos ei se ihmisten kohtaamine oo aitoa ja välitöntä. Et kyllä se on, se, että mä koen tehneeni työni hyvin se edellyttää sitä, että pystyy luomaan hyvän suhteen asiakkaan kans. (N9)

Haastateltujen joukossa on niitäkin, jotka ovat jossain vaiheessa harkinneet tai harkitsevat parhaillaan alan vaihtoa. Syitä halulle vaihtaa alaa on ollut kokemus vääränlaisesta vallankäytöstä naisia kohtaan miesvaltaisessa työpaikassa tai huumenuorten parissa tehtävän työn käyminen liian raskaaksi silloin, kun omat lapset ovat olleet samanikäisiä.

Johtuen siitä, että mä olin tehny täällä huumehoitoyhteisössä vuoden töitä ja kotona oli kasvamassa nuoria ihmisiä, niin mä jotenkin liikaa menin siihen maailmaan sillä tavalla, et mä mietin näitten huumehoitonuorten ihmisten asioita kotona ylt ympäriinsä, jopa keskellä yötä. Ihan hyvillä mielin lähdin, mikä kuvastaa tietty se, että kahden vuoden päästä hakeuduin takasin, kun oli paikkoja auki ja olen tässä, (N5)

Analyysin aloittaminen

Analyysini vaiheet jakautuvat kahdelle tasolle: yksilöllisen tiedon ja yleiselle tasolle siirretyn yksilöllisen tiedon tasoille. Erotettuani aineistosta subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävät alueet, analyysini eteni seuraavien vaiheiden mukaan:

Yksilökohtaisen tiedon taso

- subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien aineiston osien kääntäminen tutkimuksen kielelle
- yksilökohtaisen merkitysverkoston muodostaminen
- merkitysverkostojen jakaminen merkitysyksiköihin

Yksilökohtaisen tiedon siirtäminen yleiselle tasolle

- merkitysyksiköiden jakaminen kokemusalueisiin
- kaikkien yksilöllisten merkitysverkostojen sisältämien merkitysyksiköiden yhdistäminen kokemusalueiksi
- merkitysyksiköistä koostuvien kokemusalueiden jakaminen merkitysalueisiin
- yleisen merkitysverkoston muodostaminen

5.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen

Ennen yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostamisen aloittamista yhdistin jokaisen haastatellun subjektiivisten kokemusten kuvaukset yksilökohtaisiksi kokonaisuuksiksi, joissa säilyy jako kolmeen ajalliseen vaiheeseen eli ennen ammatinvalintaa, alalle lähteminen sekä alalla pysyminen ja jatkaminen. Kokonaisuuksia on siis yhtä monta kuin haastateltuja eli kaksikymmentä.

Esimerkkinä yksi aineistosta poimittujen subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien osien yksilökohtainen kokonaisuus:

Ennen ammatinvalintaa

Mä oon ite avioerolapsi ja 15-vuotiaana jäin isän kanssa, asustamaan tonne ---. Ja isä kävi töissä, sitte oli välillä sairaslomia, kun oli sydänvika, ja sitten niinku tiedetään, että raskas työ vaatii välillä raskaat huvit, niin viikonloppuna oli välillä tämmöstä tissuttelua, mutta en, ei voi sanoa, mitään alkoholismia isällä. Niin sitä sitte tuli tätä seurattua tätä pientä tämmöstä touhua ja sitte se, että kun avioero oli taustalla, niin isä sitte välillä aina multa kyseli, no miksköhän se äiti lähti ja, no enhän minä tämmöseen osannu vastata mittää. Mä sano, että enhän minä pysty siihen sanomaan, et sehän on teiän asia ja sitä sitte kuunteli siinä muutamia vuosia ja sitten itsenäistyin siinä minäkin ja sitte muutin tänne --- suoraan sieltä sitte --- tänne kaupunkivilinää.

Mutta se, että tota, se että itestää on joutunu kyllä sillai pitämään huolen ja et se semmonen huolenpito aina on ollu, että kaipa siitä sitte pikkuhiljaa on kehittyny tää, että haluaa olla tämmösessä työssä, elikkä hoitajana. Ja tota, sitten kontaktit tämmösiin päihdeihmisiin, niin on terveyskeskuksessa, että mut siinähän ne, ku vertaa tätä tilannetta, mikä täällä on, niin nehän tulee ihan huonossa kunnossa, et se, että eihän tänne tulla semmosia niinku sinne tulee, että, et täällä pystyy ihmisten kans keskustelemaan, täällä saa puhekontaktia, mutta siellä, siellä se on vähän toisenlainen, laista, sit ku se, ne tulee sinne tilanteeseen, että, että täällä vaikuttaa se oma persoona, minä tule toimeen ihmisten kans.

Tottakai täälläki ihmiset alussa on kärkkäitä, kun ne tulee tuolta katkoilta tai kotua tai mitä hyvänsä, ni se tilanne, mutta että kun ihminen pystyy ajattelemaan eri kantilta tätä elämää, ni ei oo niin tavallaan sinisilmäne tähän mihkään touhuun, että kyllä sitä ymmärtääkin sitten näitä asioita paremmin. Et tää on minun näkemys niin ku.

voi sanoa, että, et pienestä pitäen oon ollu semmonen pohdiskelija, vaa et tarkkailin ihmisiä ja monesti saatoinkin kysyäkin äitiltäki jo siinä vaiheessa, että, 'äiti miks toi on tommone?', siis sillai niinku lapsen järjellä jotain huomiointia, että kyllä se on, oon ollu semmone tarkkailija jostain syystä.

Alalle lähteminen

Oikeestaan oman avioeron myötä tää tyttö, mikä nyt on 12-vuotias, niin hänelle tuli siit avioerosta semmosta levottomuutta ja nyt ku on puhuttu kaikista näistä nuorten

levottomuuksista ja se vaikuttaa vieläki koulunkäyntii, et miten niinku tommoset levottomat nuoret, et miten ne niinku sitten ajautuu niinku tälle päihdepolulle, nii se on ollu niinku yks tekijä kans siinä sitten, että, kun on tämmönen levoton laps ittellä, niin se on vaan jotenki, niinku sisäistäny näitä asioita toisella tapaa ja se kiinnostus on siitäki heränny.

Alalla pysyminen ja jatkaminen

Tää ihmisryhmä siis sinänsä, että kun saa työskennellä kaikenikästen ihmisten.. ja pystyy keskustelemaan, että se ei ole pelkästään se huomenta, syötkö, onko nälkä, että, tämmösiä, siis kunnan keskustelukontaktiin ihmisten kans. ...Tääl on ihmiset, ensinnäkin tääl on niinku ihmiset on monisairaita, elikkä tavallaan niinku moniongelmaisia, kun niil on näitä perussairauksia, perussairauksia jo nää, mitkä fyysisiä ongelmia aiheuttaa, mut sit on nää päihdepuolen, mikä aiheuttaa psyykkisen ongelmia, siin on kaks isoa pakettia jo..elikkä siin on paljon tehtävää.

Mie oon semmonen tarkkailija, elikkä minä pohdiskelen, mää niinku tutkiskelen ihmistä ja sitko se tulee mulle kertoon asioitaan, niin minä niinku käyn näihin vaihtoehtoja, niinku itte mielessä jo läpi, että mitä niinku tolle ihmisellä vois olla, et auttamishalu on suuri, että jostain syystä se on ollu aina. ...että et kun nää ihmiset on tullu niistä ongelmista mulle puhumaan ja niitä on käyty läpi, niin se on varmaan jotenki pureutunu tonne sisuskaluini sitä myöten, että, on koulu käyty, niin se on vaan niin miun miun persoonassa.

Se rutiininomaisuus, mistä mä lähin pakoon, niin niin täällä se on just sitä, että mä niinku pystyn toteuttamaan itteeni paremmin, mutta se toteuttamisen raja tietenki sen vastapuolen sitten, että kuinka hän haluaa avautua näissä keskusteluissa. Et tavallaan minä pystyn paremmin määräämään sen tahdin, että mitä millonki tehdään, että, et se on myös tärkeää.

Täällä, jos ei ihminen oo tasapainossa ittensä kans, ni ei se pysty tämmösessä päihdetyössä olemaan, pitää olla ittensä kans sinut. (N7)

Jotta analyysin avulla saataisiin tutkimustuloksia, on aineistosta saatu yksilökohtainen tieto, joka on fenomenologisessa tutkimuksessa keskeistä, siirrettävä yleiselle tasolle. Pohjustin yleistä tasoa kohti etenemisen kääntämällä subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävät aineiston osat tutkimuksen kielelle (liite 3, 4–19).

Esimerkkinä yhden yksilökohtaisen, subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävistä aineiston osista muodostetun kokonaisuuden käänös tutkimuksen kielelle eli merkitysverkoston luonnos:

Henkilö on ollut jo lapsena pohdiskeleva ja erityisen kiinnostunut ihmisistä. Hän on jäänyt 15-vuotiaana asumaan isänsä kanssa, vanhempien avioeron jälkeen. Isän viikonloppujuominen on jäänyt mieleen erityisenä ajanjaksoa kuvaavana tekijänä. Itsestä on jouduttu huolehtimaan jo nuorena isän päihdeidenkäytön ja vanhempien eron takia. Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen. Omien, päihdeongelmaisesta vanhemmasta saatujen kokemusten ansiosta osataan kohdata päihdeongelmaisista eikä olla liian sinisilmäisiä. Oma lapsi on teini-ikäisenä aiheuttanut huolta ja se on lisännyt henkilön kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin. Alan mielenkiintoa lisää mahdollisuus työskennellä erilaisten ja kaikenikäisten ihmisten kanssa. Ollaan tyytyväisiä siihen, että päihdehoidossa on mahdollisuus keskustella asiakkaiden kanssa enemmän kuin terveydenhoidon puolella. Auttaminen on ihmisten tarkkailua ja vaihtoehtoisten toimintamallien miettimistä asiakkaita kohdattaessa. Auttamisenhalu on kehittynyt sen myötä, kun asiakkaat ovat tulleet keskustelemaan ja hakemaan tukea. Päihdetyössä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja vaikuttaa oman työn tekemiseen. (N7)

Jatkoin yksilökohtaisten merkitysverkostojen yleistämistä ja yksilökohtaisen tiedon tuomista yleiselle tasolle muodostamalla jokaisen haastatellun henkilökohtaisen merkitysverkoston (liite 3, 4–19). Tässä on esimerkkinä edellisestä, yksilökohtaisen merkitysverkoston luonnoksesta muodostettu valmis yksilökohtainen merkitysverkosto:

Jo lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä, pohdiskeltu ja tarkkailtu heitä. Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana. Isän runsas alkoholinkäyttö on leimannut nuoruutta. Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen. Oman teini-ikäisen lapsen ongelmat ovat saaneet kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja hakeutumaan alalle. Omat nuoruuden kokemukset ovat kehittäneet päihdetyössä vaadittavia taitoja. Auttamistaidot ovat kehittyneet asiakastyön myötä. Auttaminen perustuu havainnointiin ja asiakkaille sopivien toimintavaihtoehtojen pohtimiseen. Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan. (N7)

Seuraavaksi jaoin yksilökohtaiset merkitysverkostot merkitysyksiköihin (liite 3, 4–19). Esimerkkinä on edellisen merkitysverkoston jakautuminen yhdeksään merkitysyksikköön:

Jo lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä, pohdiskeltu ja tarkkailtu heitä.

Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana.

Isän runsas alkoholinkäyttö on leimannut nuoruutta.

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Oman teini-ikäisen lapsen ongelmat ovat saaneet kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja hakeutumaan alalle.

Omat nuoruuden kokemukset ovat kehittäneet päihdetyössä vaadittavia taitoja.

Auttamistaidot ovat kehittyneet asiakastyön myötä.

Auttaminen perustuu havainnointiin ja asiakkaille sopivien toimintavaihtoehtojen pohtimiseen.

Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan.

5.2 Yleisen merkitysverkoston muodostaminen henkilökohtaisista merkitysverkostoista

Tutkimuksen tavoitteena on yleisen merkitysverkoston muodostaminen. Yleinen merkitysverkosto kattaa koko aineiston ja kaikkien yksilökohtaisten merkitysverkostojen sisältämän tiedon subjektiivisista kokemuksista, jotka ovat vaikuttaneet haastateltavien hakeutumiseen päihdetyön alalle. Jos merkitysalueet ovat kaikissa yksilöllisissä merkitysverkostoissa samat, voidaan muodostaa vain yksi yleinen merkitysverkosto. Muussa tapauksessa muodostetaan niin monta yleistä merkitysverkostoa kuin on tarpeen.

Merkitysyksiköiden jakaminen kokemusalueisiin

Aloitin yksilökohtaisten merkitysverkostojen yhdistämisen yleiseksi merkitysverkostoksi hahmottelemalla yksilökohtaisten kokonaisuuksien merkitysisältöjä (vrt. Perttula 2000, 436). Merkitysisältöjen perusteella jaoin edellisessä vaiheessa muodostetut merkitysyksiköt kokemusalueisiin (liite 3, 20–35). Tarkoitus oli hahmotella mahdollisimman monelle

yksikohtaiselle merkitysyksiköiden kokonaisuudelle yhteisiä kokemusalueita, jotta tutkimuksella saadun tiedon kattavuus ja tutkimuksen tavoitteena olevan yleisen merkitysverkoston muodostamisessa toteutuu. Määrittelin kokemusalueet sen mukaan, millaisten kokemuksen kuvausta merkitysyksiköt sisälsivät ja huolehdin niiden jakautumisesta jokaiseen kolmeen aikavaiheeseen.

Kokemusalueet ovat: kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena, lapsuuden olosuhteet, esikuvat, läheisen päihdeongelma, yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki, oman toimijuuden ja voimavarojen löytyminen, oman tehtävän löytäminen, oma päihteidenkäyttö ja toipuminen, alalle lähteminen, päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen, mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu, läheiset ja aidot ihmissuhteet, läsnäolo ja vuorovaikutus, oma henkinen kasvu, tyytymättömyys toisella alalla työskentelyyn, kutsumus päihdealalle ja alalla jatkaminen.

Havainnollistan merkitysyksiköiden jakautumista määrittelemiini kokemusalueisiin käyttämällä samaa esimerkkitapausta (N7), kuin edellisessä, yksilöllisen merkitysverkoston muodostamisen vaiheessa:

Kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena

On ollut jo lapsena pohdiskelija ja ihmisten tarkkailija.

On ollut jo lapsena erityisen kiinnostunut ihmisistä.

Lapsuuden olosuhteet

Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana.

Läheisen päihdeongelma

Isän viikonloppujuominen on jäänyt erityisenä mieleen ajanjaksoa kuvaavana tekijänä.

On jouduttu huolehtimaan itsestä jo nuorena vanhemman päihteidenkäytön ja vanhempien eron takia.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytyminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Oman tehtävän löytäminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Alalle lähteminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

Oma lapsi on aiheuttanut huolta teini-ikäisenä ja se on lisännyt kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen on ihmisten tarkkailua ja vaihtoehtoisten toimintamallien miettimistä asiakkaita kohdattaessa.

Auttamisenhalu on kehittynyt sen myötä, kun asiakkaat ovat tulleet keskustelemaan ja hakemaan tukea.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Päihdehoidossa asiakkaiden kanssa on mahdollisuus keskustella enemmän kuin terveydenhoidon puolella, terveyskeskuksessa.

Alalla jatkaminen

Omien, päihdeongelmaisesta vanhemmasta saatujen kokemusten ansiosta osaa kohdata päihdeongelmaisia eikä ole liian sinisilmäinen asian suhteen.

Alan mielenkiintoa lisää mahdollisuus työskennellä erilaisten ja kaikenikäisten ihmisten kanssa.

Päihdetyössä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja vaikuttaa oman työn tekemiseen.

Seuraavaksi yhdistin kaikkien yksilöllisten merkitysverkostojen merkitysyksiköt kokemusalueittain (liite 3, 36–48). Esimerkkikokemusalueena on *päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen*:

- N3 On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.
- N3 Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan.
- N5 On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.
- N5 Vanhemman päihdeongelma ja hänen siitä toipumisensa on synnyttänyt vastaajassa uteliaisuuden päihdeongelmia kohtaan.
- N5 On nähty, että päihdeongelmasta voi toipua, koska omalle isälle on käynyt niin. On nähty, että ihminen pystyy siihen, kun löytää oikeat kanavat toimia.
- N5 Päihdetyöhön on päätetty lähteä opiskeluaikana, kun on käyty tutustumassa nykyiseen työpaikkaan.

- N5 Alasta on kiinnostuttu päihdehoitoon liittyvän ajattelun, oman oivalluksen ja mielenkiintoisten kysymysten ansiosta.
- N6 On vaikea sanoa, kumpi oli ensin: kiinnostus ”elämän kääntöpuoleen” vai nykyiseen työhön ajautuminen ja sen kautta ”yleisesti vaikeasti hyväksyttävistä” asioista kiinnostuminen.
- N7 Oma lapsi on aiheuttanut huolta teini-ikäisenä ja se on lisännyt kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin.
- N9 Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan.
- N9 Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä.
- N14 On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskennellessä terveydenhoitoalalla.
- N14 On jouduttu vaihtamaan alaa oman sairastumisen vuoksi, lähdetty opiskelemaan lähihoitajaksi ja kiinnostuttu päihdealasta harjoittelujakson aikana.
- N18 Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia.
- N19 On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehtynyt lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaalia. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön.

Jaoin kokemusalueet merkitysalueisiin (taulukko 4). Merkitysalueet ovat seurausta yhdistettyjen kokemusalueiden (ks. edellä) yleistämisestä. Koko ajan tavoitteeni on muodostaa kaikille yksilökohtaisille merkitysverkostoille yhteistä eli yleistä merkitysverkostoa, jossa yhdistyisi kaikkien yksilöllisten merkitysverkostojen sisältämä tieto. Sijoitin merkitysalueet analyysissä alusta asti käyttämiini ajallisiin vaiheisiin. (Liite 3, 49–53.)

Sijoitin jokaisen merkitysverkoston taulukkoon (4), jonka avulla pystyin vertaamaan merkitysverkostoja keskenään ja jatkamaan yleistämistä kohti yleistä merkitysverkostoa. Samankaltaista merkitystä sisältävien merkityksyksiköiden merkitysverkostot näkyvät taulukossa vaakaasuoraan samalla tasolla. Sijoittaessani merkitysverkostoja taulukkoon pyrin samalla muodostamaan kustakin merkitysverkostosta mahdollisimman yhtenäistä, aikavaiheittain etenevää kokonaisuutta, mikä sijoittuu taulukossa pystysuoraan. Taulukon avulla hahmotin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia merkitysalueittain eri merkitysverkostojen välillä. Sen perusteella pystyin

yhdistelemään joitakin merkitysverkostoja keskenään ja siten jatkamaan niiden tuomista yleiselle tasolle.

Merkitysalueet	Yksilökohtaiset merkitysverkostot						
Ennen ammatinvalintaa							
kiinnostus ihmisiä kohtaan	N2, N3, M4, N6, N7						
läheisen päihdeongelma	M4, N6, N7, N9	N9	N5, M11				
läheisen päihteidenkäytön vaikutus alalle hakeutumiseen	N3, N7		N5, M11				
esikuvat kodin ulkopuolella	M4, N6, N10						
esikuvat lapsuuden kodissa				N13, N16	N14, N16, N19, N20		
Alalle lähteminen							
omat taipumukset	N3, M4, N6			M13	N14		N18
päihdekysymyksistä kiinnostuminen	N7				M8, N19		
Alalla pysyminen ja jatkaminen							
auttaminen	N2, N3, N6, N7			M13, N16	N14, N20	N10, M12	N15
suhtautuminen ihmisiin	M4, N6,	N9			N14, N19, N20	N10	N17, N18
työssä jaksaminen	N7	N9	N5	M13, N16	N14, N19, N20	N10	N17, N18

Taulukko 4. Merkitysverkostojen jakautuminen merkitysalueittain

5.3 Yleinen merkitysverkosto

Tutkimuksen tuloksena ja analyysin päätepiirteenä on kaksi yleisen merkitysverkoston tyyppiä. Ne kattavat koko aineiston ja sisältävät kaiken aineistosta löydetyn, tutkittavaa ilmiötä koskevan yleisen tiedon. (Perttula 2000, 439). Fenomenologinen analyysi ja sen puitteissa tehty yleistäminen päättyy tähän. Omia tulkintojani analyysin tuloksista esittelen vasta yhteenvetoluvussa.

Yleisen merkitysverkoston tyyppi 1:

Lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä ja heikomman puolella olemisesta. Toisten mielialoja on aistittu herkästi. Läheisen päihdeongelma on tuottanut pettymyksiä ja saanut pohtimaan ihmisten käyttäytymistä ja sen seurauksia. Omat kokemukset ovat vaikuttaneet hoitoalalle ja päihdetyöhön suuntautumiseen ja kokemusten hyödyntämiseen työssä. Lapsuuden kokemusten ansiosta on opittu toimimaan päihdeongelmaisten kanssa ja lähestymään päihdeongelmaa pragmaattisesti. On huomattu itsellä olevan sellaisia vahvuuksia ja ominaisuuksia, joista on hyötyä sosiaalialalla ja päihdetyössä. Ihmisläheisyys ja toisten kunnioitus ovat tärkeitä toimimisen periaatteita. Jos on hakeuduttu opiskelemaan tai työhön jollekin toiselle alalle, on huomattu, ettei se vastaa omaa ihmiskäsitystä tai toiveita työn tavoitteista. On siirrytty päihdetyöhön sopivan tilaisuuden avauduttua. Ulkopuolelta saadulla tuella ja kannustuksella on ollut erityistä merkitystä silloin, kun omassa lapsuuden ympäristössä on ollut haasteita, jotka ovat vaarantaneet perusturvallisuuden tunteen. Turvallisuuden tunnetta ovat uhanneet huoli läheisistä, emotionaalisen tuen puute, selittämättömät ristiriidat tai vanhempien ailahteleva käyttäytyminen. Päihderiippuvuudesta toipumisen näkeminen on vahvistanut käsitystä, että ongelmasta voi päästä eroon omaa reittiään kulkien. Huoli läheisten hyvinvoinnista on saanut pohtimaan sekä päihdekysymyksiä että vaikeassa tilanteessa olevien ihmisten kohtaamista. Eteenpäin on päästy hankkimalla tietoa päihdeongelmista ja niiden hoitamisesta. Oma auttamisenhalu on vahvistunut työn myötä. Pohdiskeleva ote on säilynyt suhteessa auttamistyön tekemiseen. Yhtenä ulottuvuutena on oma henkinen kasvu. Päihdeongelmien parissa työskentelemisen pohjavireenä on huoli läheisten hyvinvoinnista. Halutaan auttaa muita tukemalla myönteisiä kokemuksia ja sisäisiä voimavaroja. Auttaminen on pyyteetöntä, antoisaa ja tapahtuu asiakkaan ehdoilla. Luottamuksellinen suhde on työn perusta. Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan. Työ koetaan arvokkaaksi ja palkitsevaksi, kun sen tulokset näkyvät asiakkaiden elämässä.

Yleisen merkitysverkoston tyyppi 2:

Lapsuuden kodissa on koettu turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja toisten auttamista. Ihmisten kanssa toimimisen taidot ja yhdessä tekemisen tärkeys ovat saaneet vahvistusta. Auttamisesta on tullut itselle luontainen tapa toimia. Empaattisuus huonommassa asemassa olevia kohtaan ja samaistuminen toisen kärsimykseen on saanut kiinnostumaan sosiaalialasta. Päihdetyössä tärkeää on työskenteleminen ihmisten tasa-arvoisen kohtelun puolesta. Työn erityinen piirre on mahdollisuus läheiseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tueksi luodaan uusia menetelmiä, joilla omaa työtä kehitetään. Omiin kykyihin luotetaan ja työssä saadaan toimia oman arvomaailman ja kykyjen mukaisesti. Lapsuuden kokemukset ovat tärkeä voimavara. Ihmisiin suhtaudutaan hyväksyvästi ja ymmärtämiseen tähdäten. Hyväksyvä asenne on työn perusta. Ihmisten kanssa tehtävä läheinen ja luottamukseen perustuva työ mahdollistaa myös oman henkisen kasvamisen. Auttaminen kuuluu päihdetyöhön ja se hyväksytään osaksi sitä. Se on myös itselle tärkeää. Auttaminen on myönteisten kokemusten vahvistamista. Auttaminen ei ole puolesta tekemistä, vaan toisen tukemista. Oman jaksamisen ylläpitämiseksi hyödynnetään työstä saatua palautetta, työhön kohdistuvan arvostuksen kokemista ja työyhteisöltä saatavaa tukea.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Lopuksi teen yhteenvedon ja tulkintani tutkimuksen tuloksista. Käyn läpi tutkimusprosessia ja sen haasteita. Päätän yhteenvedon pohdintaan tutkimustulosten yleisestä merkittävydestä.

6.1 Yhteenveto tutkimuksesta

Olen tarkastellut tutkielmassani päihdetyön ammattilaisiksi hakeutuneiden henkilöiden uravalintaan vaikuttaneita subjektiivisia kokemuksia. Valitsin tutkimusaiheen, koska olen kiinnostunut päihdetyössä tehtävästä sosiaalityöstä ja muutokseen liittyvän kokemuksen tutkimisesta. Erityisen huomion kohteena on ollut kokemusten kuvaus, niiden merkitys henkilölle itselleen ja ammattiin hakeutumiselle sekä se, millaisia kokemuksia henkilöt valitsevat kuvattaviksi haastattelutilanteessa. Fenomenologinen tutkimusmenetelmä sopi yhteen tutkimustavoitteeni ja näkökulmani kanssa. Eksistentiaalis-fenomenologiselle lähestymistavalle on ominaista merkitysten ja merkityksenannon tutkiminen. Eksistentiaalis-fenomenologinen filosofia on kiinnostunut ihmisenä olemisen peruskysymyksiä ja pyrkii määrittelemään ihmisen käsitystä itsestään.

Tutkimuskysymykseni oli: *Millaiset subjektiiviset kokemukset elämänselityksessä ovat päihdetyön ammattilaisten mielestä vaikuttaneet heidän hakeutumiseensa päihdetyön alalle?* Lähtökohtanani oli päihdetyöhön liittyvä kokemukseen tutkimus. Löysin tutkittavaksi sopivan aineiston valmiina. Se oli Pekka Saarnion vuonna 2008 keräämä kvalitatiivinen aineisto. Aineisto on kerätty haastattelun ja kyselylomakkeen avulla kahdeltakymmeneltä suomalaiselta päihdetyön ammattilaiselta, jotka työskentelivät haastatteluhetkellä kahdessa suomalaisessa päihdehuoltolaitoksessa. Aineistosta löytyi riittävästi kokemusten kuvausta ja sosiaalityön näkökulma siirtyi vaihteeksi asiakkaista työntekijöihin.

Olen rajannut tutkimuskohteena olevat kokemukset tiukasti subjektiivisiin kokemuksiin, joiden ominaisuutena on intentionaalisuus eli kokemuksen tietoinen suuntautuminen kokemuksen kohteeseen (mm. Ulvinen 2012, 56). Toinen tapa, jolla kokemuksia on määritelty, on niiden sijoittaminen elämäntutkimuksessa kokemushistoriaan, joka on osa elämäntutkimusta. Elämäntutkimuksen ja kokemushistorian tutkimuksessa yhdistyy sosiaalinen ja psykologinen lähestymistapa kokemuksiin. (Latomaa 2014, 123–124.) Samankaltaisesti sosiaalinen ja psykologinen käyvät vuoropuhelua terapeuttisessa sosiaalityössä ja asiakkaiden psykososiaalisessa tukemisessa päihdetyössä (Weckroth 2007).

Subjektiiivisella kokemuksella tarkoitetaan tietoisien mielen kohdistamista johonkin ulkopuoliseen objektiin. Samalla on kysymys kokijan suhteesta tuohon objektiin. Suhde on intensiivinen ja synnyttää jonkinlaisen yhteenkuuluvuuden tunteen eli kokemuksen subjektin ja kohteen välille.

Päihdetyö on ihmisten kohtaamista ja oman toiminnan reflektointia. Useimmissa kokemuksissa, joita vastaajat kuvailivat, oli kyse suhteesta toisiin. ”Toiset” olivat omia vanhempia, lapsia, elämänkumppaneita, työtovereita ja asiakkaita. Sosiaalinen maailmamme rakentuu kokemusten ja niille annettujen merkitysten kautta (Schütz 2007). Tavoitteena on toisen ymmärtäminen ja sitä vastaajankin hyvin paljon tutkielmani aineistossa pohtivat.

Kokemusten kuvauksissa oli kysymys menneen tapahtuman sanallisesta ”esityksestä”. Schütz (2007) mukaan menneet kokemukset voidaan palauttaa mieleen joko toisintamalla kokemuksen kulku täydellisenä tai ”tarttumalla”, jolloin koettu muistetaan ikään kuin yhdellä silmäyksellä. Kun menneitä lähi- ja kanssamaailman kokemuksia palautetaan mieleen, niissä säilyy lähi- tai kanssamaailmalle tyypillinen elämyksellisyys, vaikka ne eivät ole enää aitoja suhteita, kun on kyse menneestä intentionaalisuudesta. (Mt., 311–315.)

Tutkimuksen analyysi perustui Giorgin (1997) näkemykseen fenomenologisesta analyysimenetelmästä ja Perttulan (2000) kehittämään, eksistentiaaliseen fenomenologiaan pohjautuvaan analyysimalliin, jonka keskeisiä käsitteitä ovat merkitysyksikkö ja merkitysverkosto. Esikuvanani merkitysverkostojen käyttämisessä aineiston analyysissa oli Liisa Kiviniemen (2008 ja 2012) väitöstutkimus psykiatrisessa hoidossa olleiden nuorten kokemuksista. Löysin Kiviniemen tutkimuksen siinä vaiheessa, kun olin poiminut aineistosta subjektiivista merkitystä sisältävät yksiköt ja kohtasin yleistämisen ongelman. Lähtökohtana Kiviniemelläkin oli eksistentiaalinen fenomenologia, joka vastasi myös omaa lähestymistapaani aineistoon. Kiviniemen kautta tutustuin Perttulan metodiin, jota olen soveltanut oman tutkielmani analyysissa.

Yksilökohtaisen tiedon yleistäminen ja sen mukana kuljettaminen oli tärkeää, sillä fenomenologisen ja erityisesti eksistentiaalisen fenomenologisen analyysin olennainen tieto on yksilöperustaista.

Tavoitteena oli yleinen merkitysverkosto, joka perustuu yksilötasolta saatuun tietoon.

Tutkimuksella saavutettava tieto ei ole yleistä tietoa, vaan yksilöperustaista tietoa yleiselle tasolle tuotuna.

Tutkimukseni analyysi eteni vaiheittain seuraavalla tavalla:

1. Aineistoon tutustuminen, lukeminen ja kokonaiskuvan muodostaminen aineistosta
2. Aineiston jäsentäminen ja subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien osien erottaminen aineistosta
3. Subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävistä aineiston osien kääntäminen tutkimuksen kielelle, yksilökohtaisen merkitysverkoston muodostaminen ja merkitysverkoston jakaminen merkitysyksiköihin
4. Siirtyminen yleiselle tasolle ja merkitysyksiköiden jakaminen kokemusalueisiin
5. Jokaisen yksilöllisen merkitysverkoston sisältämän tiedon jakaminen merkitysalueisiin
6. Merkitysalueiden yhdistely ja yleistäminen yksilökohtaisen tiedon ehdoilla
7. Yleisen merkitysverkoston muodostaminen

Analyysin tuloksena on kaksi yleisen merkitysverkoston tyyppiä. Tutkimuksen merkittävimpänä tuloksena on havainto lapsuuden olosuhteiden vaikutuksesta päihdetyön alalle hakeutumiseen. Tärkeimpinä uravalintaan vaikuttaneina lapsuuden kokemuksina ovat olleet joko läheisen päihdeongelmaan tai yhteisöllisyyteen ja toisten auttamiseen liittyvät kokemukset.

Erottavat tekijät, joiden vuoksi yleistetyt yksilötason merkitysverkostot eivät mahtuneet yhteen yleiseen merkitysverkostoon, näkyvät kaikissa analyysissäni käyttämissä ajallisissa vaiheissa: lapsuuden olosuhteissa, alalle lähtemisessä ja työssä pysymisessä. Erottavia tekijöitä lapsuudessa on joko läheisen päihdeongelma tai yhteisöllisyyden ja tuen kokeminen lapsuuden perheessä, alalle lähdeettäessä joko alan valinta omien kokemusten pohdiskelun ja ihmiskäsityksen tai omien taitojen perusteella ja työssä pysymisessä joko itsensä toteuttaminen ja henkinen kasvaminen tai yhdessä tekeminen ja myönteisten kokemusten vahvistaminen. Suhde auttamiseen on myös sävyltään hieman erilaista kahdessa yleisessä merkitysverkostossa. Ensimmäisessä merkitysverkostossa auttamisenhalu on vahvistunut työssä ajan myötä ja toisessa se on ollut jo alun alkaen vahva ja sitä pidetään luontaisena osana työtä.

6.2 Auttajaksi kasvaminen

Aineistossa vastaajat kuvailevat erityisen paljon omaa auttamisenhaluaan. Se on saanut alkunsa jo lapsuudessa ja sillä on suuri merkitys nykyisessä työssä. Kuvausten perusteella auttaminen on ensinnäkin eettisesti oikea tapa toimia. Eettisyyteen liittyy se, että auttamista pidetään arvona tai elämäntarkoituksena. Auttaminen ilmentää yhteisvastuullisuutta ja ”sosiaalista omaatuntoa”.

Toiseksi, auttaminen on ihmisen ymmärtämistä. Siihen liittyy ihmisten ja heidän käyttäytymisensä tarkkailu sekä ihmisten ongelmien pohdiskelu. Kolmanneksi, auttaminen on myönteisten kokemusten ja voimavarojen vahvistamista. Tähän liittyy luottamuksen tunteen siirtäminen sekä toivon ja lämmön välittäminen asiakkaille. Neljänneksi, auttaminen on rinnalla kulkemista, johon liittyy kuunteleminen ja toisten tukeminen.

Lapsuuden kokemukset ja erityisesti kokemukset lapsuuden perheestä ovat joko haastaneet tai vahvistaneet auttamisenhalua. Joidenkin lapsuutta on leimannut läheisen päihdeongelma. Silloin on jouduttu pohdiskelemaan ihmisten välisiä suhteita ja auttamista sekä tunnustelemaan omia reaktioita. Vaikka auttamisenhalua ja samaistumiskykyä toisen tuntemuksiin on ollut, auttamisenhalu on ollut ehkä koetuksella tai puntaroitavana. Lapsena on jouduttu itsenäisesti miettimään ja ratkomaan vaativia tilanteita sekä opittu toiminaan niissä parhaalla mahdollisella tavalla. Todennäköisesti aiheesta on käyty keskusteluita itsen kanssa ja harjoitettu sosiaalista refleksiivisyyttä (Archer 2007, 2–5, 61).

Toisten kohdalla lapsuuden kodissa on saatu malli yhteisöllisestä toiminnasta, toisten auttamisesta ja yhdessä tekemisestä. Lapsuudessa on ollut esikuvia siitä, kuinka toimitaan yhdessä ihmisten kanssa ja toisia tukien. Yhteisen vastuun ottaminen asioiden hoidosta on muodostunut luontevaksi tavaksi toimia.

Halu auttaa ihmisiä ja etenkin heikommassa tilanteessa olevia on yhteistä päihdealalla työskenteleville. Auttamisenhalun olemassaolo ei kuitenkaan vielä selitä sitä, miksi on hakeuduttu juuri päihdetyöhön. Pohdin mahdollisia syitä päihdealan valintaan, sillä auttamistyötä voisi tehdä monella muullakin alalla.

Päihdeongelmaiset saattavat näyttäytyä yhteiskunnassa kaikkein huonoimmassa ja syrjityimmässä asemassa olevina henkilöinä. Aineistossa haastatellut ovat saattaneet juuri siksi kiinnostua heidän auttamisestaan – heidän ovat olleet kiinnostuneita juuri heikoimmassa asemassa olevien auttamisesta. Vastajat ovat eläytyneet toisten kärsimykseen ja joillakin heistä on lapsuuden kokemus läheisen päihdeongelmasta ja sen aiheuttamasta kärsimyksestä. Ne vastajat, jotka eivät ole kokeneet lapsuudessa läheisen päihdeongelmaa, ovat nähneet heikompien auttamista ja saaneet kokemuksen sellaisten selviytymiskeinojen käyttämisestä, jotka perustuvat yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen tukeen.

Tuskin kukaan lähtisi tekemään päihdetyötä, jos ei haluaisi nimenomaan auttaa päihdeongelmaisia ihmisiä tai jos katsoisi, että päihdeongelma on ihmisen omaa syytä ja suhtautuisi negatiivisesti päihdeongelmaisiin. Norjassa tehdyn tutkimuksen (Rise ym. 2014) mukaan ihmiset pitävät toisten

päihdeongelmaa yleensä itse aiheutettuna. Samassa tutkimuksissa todetaan, että päihdeongelma ei yleensä herätä ihmisissä niin suurta auttamisenhalua kuin sairaudet, joita ei pidetä itse aiheutettuina, kuten syöpä tai Alzheimerin tauti. Varmaankin voidaan todeta, että päihdetyön ammattilaisten auttamisenhalu on suuri.

Läheisen päihdeongelman aiheuttamasta stressistä selviytyminen lapsuuden kokemuksena

Jos vastaajalla on lapsuuden perheessä ollut läheinen, jolla on ollut päihdeongelma, hän valitsee haastattelussa kuvailtavakseen myöhempiä kokemuksia, jotka liittyvät läheisen päihteidenkäyttöön tai ovat jollakin tavalla seurausta siitä. Jotkut sanovat, että läheisen päihdeongelma on ollut syynä alalle hakeutumiseen. Toiset vastaajista korostavat sitä, että läheisen päihteidenkäyttö ei ole suoraan vaikuttanut päihdetyön alalle hakeutumiseen. Jotkut ovat miettineet haastatteluun valmistautuessaan, että lapsuuden kokemuksilla on varmaankin ollut merkitystä alalle hakeutumiseen. Toiset taas eivät koe, että lapsuuden kokemuksilla olisi ollut vaikutusta. Silti kaikki kertovat myöhemmistä kokemuksista ja alalle tulemisestaan kuvaillen kokemuksia, joihin he sisällyttävät merkitystä, joka on selitystä tai seurausta lapsuudessa koetulle läheisen päihteidenkäytölle. Kuten Suorsa totesi kokemusten kytkeytymisestä tilanteisiin ja elinolosuhteisiin, henkilö ei aina ole täysin tietoinen kaikista oman toimintansa motiiveista (Suorsa 2011, 174–176).

Vastaajat ovat reagoineet läheisen päihteidenkäyttöön hyvin eri tavoin. Olennaista on se, kuinka läheisen ongelmaan ja päihdeongelmaan liittyen on reagoitu tietoisesti tai toiminnallisesta ja kuinka vastaajat ovat myöhemmin omassa elämässään ratkaisseet päihdekysymyksen. Aineiston perusteella läheisen päihteidenkäyttöä ei ole voinut vain sivuuttaa ja jättää taakseen. Syynä voinut olla myös kiinnostus ihmisiin sekä auttamisenhalu, jolla toisia ihmisiä on lähestytty.

Läheisen päihteidenkäyttö on synnyttänyt pohdiskelua. Vastaajat ovat jo lapsena joutuneet omatoimisesti miettimään ihmisten käyttäytymistä sekä omia ja toisten reaktioita tietynlaisissa tilanteissa. Voisi ajatella, että siemen terapeutiseen ajatteluun ja ihmisen ymmärtämiseen on istutettu jo silloin (ks. Archer 2007). Lapsuuden tilanne on muokannut persoonallisuutta ja käsitystä ympäristöstä, toisista ihmisistä ja itsestä. Oma persoona on myös saattanut olla otollinen kyseisenlaisille pohdiskeluille. Elämänpolku on jokaisen kohdalla tietenkin yksilöllinen, mutta yhteisenä piirteenä voisi pitää pohdiskelevaa asennetta ja valmiutta kohdata vaikeita tilanteita. ”Valmius” voi myös viitata siihen, että haasteita tavallaan osataan odottaa, jos niitä on nähty jo lapsuudessa. Vaikeuksia tai uhkaaviakaan tilanteita ei helposti säikähdetä, ne eivät yllätä eikä elämän oleteta olevan ongelmatonta. Arkikielessä sanottaisiin, että ihmisiin ja elämään

suhtaudutaan ”realistisesti”, millä yleensä tarkoitetaan sitä, että hyväksytään epätäydellisyyksiä, mutta uskotaan myös ihmisen kykyyn muuttaa asioita – tietyissä rajoissa. Perttula (2008) kuvaa mielestäni vastaavanlaista tilannetta määritellessään kokemuksen rakentavaa ymmärtämistä. Kokemuksen rakentava ymmärtäminen poikkeaa aiheeseen uppoutuvasta ja vaikutetuksi tulemisen tunnetta sisältävästä ymmärtämisestä. Hänen mukaansa kokemuksen ymmärtäminen rakentavasti voi auttaa antamaan muotoa omalle elämäntilanteelle sekä työstämään oman kokemuksen ja ympäristön välistä suhdetta. (Perttula 2008, 121–123.) Silloin yllä kuvattu pohdiskelu on käytännön esimerkki omaan elämäntilanteeseen kuuluvan kokemusalueen merkityksellistämistä ja kuuluu oman olemuksen määrittelyyn.

Eläminen päihdeongelmaisen vanhemman perheessä on varmaankin ollut stressaavaa. Tilanne on saattanut jatkua pitkään, jopa vuosia ja joidenkin kohdalla koko lapsuuden ajan. Se on voinut aiheuttaa ahdistuneisuutta, joka on vaikuttanut aikuisikään asti. Vastaajat kertovat, kuinka he ovat joutuneet kärsimään vanhemmuuden puutteesta, vanhemman aiheuttamista pettymyksistä ja tämän mielialan vaihteluista. Lisäksi lapsi on saattanut nähdä perheessä vanhempien välillä väkivaltaa. Kukaan ei ollut joutunut kokemaan itseensä kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa. Sen sijaan he ovat voineet joutua todistamaan toisen vanhemman surullisuutta, masentuneisuutta ja kärsimystä tilanteen takia.

Normaali reaktio pitkäkestoiseen stressiin on, että stressaava tilanne tai asia yritetään ratkaista jollakin tavalla. Tavat riippuvat omasta persoonallisuudesta ja stressinhallintaan käytetään erilaisia selviytymisstrategioita eli *coping-keinoja*. Lazarus ja Folkman (1984) ovat kehittäneet teorian ongelma- ja tunnesuuntautuneista selviytymiskeinoista. Sen mukaan henkilö voi pyrkiä hallitsemaan stressaavaa eli voimavaroja kuluttavaa tilannetta joko työstämällä sitä aktiivisesti tai välttelemällä. Työstämiseen kuuluu toimintasuunnitelman tekemistä, tiedon hankintaa tai pyrkimystä muuttaa tilannetta. Välttely liittyy tunnesuuntautuneeseen selviytymiskeinoon, johon voi kuulua yritystä sietää tilannetta tai lievittää kielteisiä tunteita esimerkiksi nautintoaineiden avulla. Olennainen ero kahden keinon välillä on siinä, että ongelmasuuntauneessa vaihtoehdossa toiminta kohdistuu selkeämmin stressiä aiheuttavaan tekijään. Haastateltujen kokemusten kuvauksissa näkyy molempien keinojen käyttöä eli kokemusten taustalla on saattanut olla stressaava tilanne, joka on kokemuksen kuvauksesta päätellen johtunut läheisen käyttäytymisestä.

Lazaruksen ja Folkmanin (1984) teoria ei kuitenkaan tarkoita sitä, että henkilö valitsisi aina ja joka tilanteessa saman selviytymiskeinon tai että valittu keino olisi selkeästi vain toinen vaihtoehtoista. Oleellista on se, että selviytymiskeinot ovat muuntuvia, ne perustuvat kognitiiviseen toimintaan ja yksilöllä on siinä aktiivinen rooli.

Folkman ja Moskowitz (2007) jatkoivat Lazaruksen teorian kehittelyä, sillä he huomasivat, että vaikeissa tilanteissa ongelma- ja tunnesuuntautuneet keinot eivät enää riittäneet. Kun vaikean elämäntilanteen pohdinta jatkuu pitkään, se aktivoi *merkityskeskisiä selviytymiskeinoja*. Niihin liittyy pyrkimys löytää myönteisiä tunteita vaikeista kokemuksista ja ohjata omaa elämää eteenpäin arvojen ja periaatteiden avustuksella. Henkilö voi Folkmanin coping-teorian mukaan esimerkiksi pohtia uudelleen omia tavoitteitaan ja sitä, mitä hän oikeasti elämässään haluaa tai hän voi nähdä tapahtuneessa myönteisiä piirteitä, joista hän on saanut itselleen voimavaroja. Tästäkin näkyy esimerkkejä vastaajien kuvauksissa. Ratkomalla stressaavaa tilannettaan henkilö on samalla selkeyttänyt oman elämänsä suuntaa ja tavoitteitaan.

Yhteisöllisyyteen ja erilaisuuden hyväksymiseen kasvaminen lapsuuden kokemuksena

Vastaajien joukossa on myös niitä, jotka ovat kokeneet lapsuudessaan läheisyyttä ja turvallisuutta. Silloin lapsuuden ympäristöön ei ole kuulunut päihteidenkäyttöä. Lapsuuden kodissa on nähty yhdessä tekemistä ja siitä on syntynyt luottamus yhteisöllisyyden voimaan ja siihen, että elämä kantaa. Vastaajat ovat sitä mieltä, että he ovat saaneet lapsuuden kodistaan kyvyn vastuun ottamiseen sekä oppineet toisten tukemista. Lapsuuden perheen esimerkki on antanut luottamusta toisiin ihmisiin ja kasvattanut heissä halua auttaa kärsiviä ja heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Kasvatusympäristö on vaikuttanut arvomaailman muodostumiseen ja asenteisiin hyvinvointia ja huolenpitoa kohtaan. Turvallinen ympäristö on vahvistanut psykologista pääomaa eli asennoitumista myönteisesti ja toiveikkaasti elämään sekä luottavaisesti toisiin ihmisiin ja yhdessä tekemiseen. Yhteisöllisyyden kokemuksia on muillakin vastaajille kuin niillä, joiden lapsuus on ollut päihteetön. Jos kotona on ollut vaikeuksia, joku on saattanut löytää nuoruudessa samanhenkisen kaveripiirin, jossa on saanut kokea sosiaalisia kontakteja ja ystävyyttä.

Päihdetyöstä kiinnostuminen

Yksi päihdetyön ammattilaiseksi hakeutumiseen vaikuttanut tekijä on ollut kiinnostuminen päihdetyöhön ja päihdeongelmiin liittyvistä kysymyksistä. Lapsuuden kodissa nähty päihteidenkäyttö on herättänyt uteliaisuuden päihdeongelmia kohtaan. Joku on lapsesta lähtien suhtautunut läheisen päihdeongelmaan hyvin pragmaattisesti. Nähtyään, kuinka läheinen toipui ja lopetti juomisen, henkilö sai vahvistusta käsitykselleen, että on mahdollista auttaa ihmisiä toipumaan päihderiippuvuudesta. Päihdekysymysten pohdiskelu ja myöhemmin ammatillinen suhtautuminen on tapahtunut ihmisiä ja heidän elämäänsä kunnioittaen sekä rinnalla kulkien ja

ajatellen, että jokaisella on oma elämänsä ja omat ongelmansa. Tiedetään, että päihteistä voi päästä eroon ja tärkeänä on pidetty jo sitä, että niistä voi olla erossa edes vähän aikaa.

Omiin kokemuksiin perustuvat havainnot ovat lisänneet päihdetyön kiinnostavuutta. Vastaajat kokevat, että lapsuuden kodissa nähty päihteiden ongelmallinen käyttö ja mahdollinen väkivalta ovat antaneet heille valmiuksia toimia päihdetyössä. He osaavat kohdata päihdeongelmaisia, puhua heille ja olla joutumatta paniikkiin tilanteiden kärjistyessä. He ovat hankkineet voimavaroja ongelmien kohtaamiseen. Kokemus lapsuudenkodista on ollut selviytymiskokemus ja oma suhtautuminen päihdeongelmaiseen läheiseen on nähty voimavarana.

Työ on haastavaa, siinä on otettava huomioon asiakkaiden tarpeet ja samalla oltava itse läsnä. Ammattiin on johtanut monenlaisten asioiden kehittyminen yhtä aikaa: rehellinen ja aito, omasta kiinnostuksesta ja persoonasta kumpuava tekeminen ja sen kehittyminen oikeaan suuntaan. Yleensä vastaajilla on kokemus siitä, että se, mitä on tapahtunut, on seurausta omista valinnoista eikä esimerkiksi sattumasta.

Päihdetyön ihmiskäsitys

Vastaajat ovat olleet lapsesta lähtien kiinnostuneita ihmisistä ja ihmisten auttamisesta.

Arvomaailmaan kuuluu kaikkien ihmisten kunnioittaminen ja kohteleva tasa-arvoisesti.

Esikuviksi ovat valikoituneet henkilöt, jotka ovat osoittaneet empatiaa ja ymmärrystä toisia ihmisiä kohtaan sekä toimineet ihmisten auttajina joko ammatissaan tai vapaaehtoisesti omalla ajallaan.

Päihdetyö on ihmisten kuuntelemista. Vastaajat kuvailevat työtään usein rinnalla kulkemiseksi.

Siihen sisältyy ajatus toisen ihmisen kokonaisvaltaisesta hyväksymisestä, ymmärtämisestä ja kuuntelemisesta. Se vaatii luottamuksellisen suhteen muodostumista ja aitoa vuorovaikutusta ihmisten välillä.

Ymmärtämiseen kuuluu sen näkeminen, että päihderiippuvuudesta kärsivä henkilö on muutakin kuin päihderiippuvainen ja sen myötä nähdään mahdollisuuksia katsoa elämää uudella tavalla.

Parasta työssä on saada olla tekemisissä ihmisten kanssa ja se, millä tavalla on mahdollisuus kohdata ihmisiä. Työ on juuri sitä, mitä halutaan tehdä ja mikä koetaan omaksi tehtäväksi. Se vastaa omia toiveita ihmisten kanssa tehtävästä työstä ja aidosta vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutus työssä antaa paljon myös työntekijälle: palautetta tehdystä työstä, keskusteluja, joita ei arjessa muualla käydä, ihmisenä kasvamista ja oppimista. Vuorovaikutus on aitoa eikä ”muovista” tai etäistä. Työssä käsitellään elämän peruskysymyksiä.

Vuorovaikutus on läheistä, koska työntekijät kulkevat rinnalla, asiakassuhde perustuu luottamukseen ja keskustellaan vaikeistakin ja kipeistä asioista. Pääteidenkäytöstä toipuminen on samalla ihmisenä kasvamista. Läheisessä vuorovaikutuksessa myös työntekijät pääsevät pohtimaan ihmisen kasvuun ja muutokseen liittyviä asioita. Työntekijät kokevat kohtaamiset ja keskustelut asiakkaiden kanssa merkityksellisiksi ja syvämmiksi. Ihmisenä kasvaminen todetaan sekä alalle lähtemisen syyksi että sen seuraukseksi.

6.3 Tutkimusprosessi ja eettiset kysymykset

Käytin tutkimuksessani valmista aineistoa. Haastatteluaineisto koostuu kahdestakymmenestä päihdetyön ammattilaisen haastattelusta ja se on kerätty kahden suomalaisen päihdehoitolaitoksen työntekijöiltä. Haastatteluun osallistujat oli valittu sellaisten työntekijöistä joukosta, jotka työskentelevät vakituisena työntekijänä asiakastyössä ja joilla on alan koulutus. Kriteerit täyttävien työntekijöiden joukosta oli valittu osallistujat satunnaistetusti ja haastattelut oli toteutettu kolmen kuukauden aikana vuorotellen kummassakin laitoksessa. Haastateltaville oli lähetetty etukäteen teemahaastattelun runko ja taustatietolomake, jolla kerättiin tietoja muun muassa demografisista tekijöistä ja menetelmällisestä orientaatiosta.

Valmiista aineistosta liikkeelle lähteminen ei ehkä ole fenomenologiselle tutkimusmenetelmälle tyypillistä. Perttulan (2000) mukaan aineiston hankintatapa on fenomenologiselle tutkimukselle yhtä keskeistä kuin tapa analysoida sitä. Tärkeintä on luoda aineistonhankintatilanteessa sellainen ympäristö, jossa tutkimukseen osallistuja voi kuvata kokemuksiaan rehellisenä itselleen (mt., 440). Kyseisen valmiin aineiston käyttäminen ei mielestäni ollut este fenomenologisen tutkimuksen tekemiselle. Ensinnäkin, haastatteluaineistossa käsiteltiin kokemuksia. Siinä käsiteltiin myös tapahtumia ja tilanteita ja pohdittiin haastattelutilanteessa kokemusten mahdollisia merkityksiä uravalinnalle, mutta pohdintojen lisäksi siinä oli myös aitoa ja spontaania kokemusten kuvausta. Juuri tuota spontaaniutta pidän aineiston etuna: siinä ei ole varta vasten lähdetty hakemaan subjektiivisia kokemuksia, mutta silti haastateltavat innostuvat niitä kuvaamaan. Toiseksi, aineisto on laadukas ja asiantuntevasti kerätty. Siinä käsitellään juuri niitä ominaisuuksia, jotka ovat olennaisia päihdetyön hoitosuhteessa (esim. Miller ym. 2011, Hill ym. 2013). Haastateltavat saivat itse vaikuttaa riittävästi haastattelun kulkuun, vaikka kaikkien kohdalla käytettiin samaa haastattelurunkoa. Aineistosta välittyi luottavainen ja avoin henki.

Tutkimuksen analyysi perustui Giorgin (1997) näkemykseen fenomenologisesta analyysimenetelmästä ja Perttulan (2000) kehittämään, eksistentiaaliseen fenomenologiaan

pohjautuvaan analyysimalliin. Muokkasin Perttulan mallia omaan analyysiini ja aineistooni sopivaksi. Perttula (2000) oli omassa tutkimuksessaan muokannut jokaisen haastattelun kokonaan tutkimuksen kielelle ja muodostanut niistä yksilökohtaiset merkitysverkostot. Omassa tutkimuksessani toimin hieman eri tavalla. Erotin ensin aineistosta kaikki subjektiivisen kokemuksen kuvausta sisältävät alueet. Niin toimin siksi, että aineistoni sisälsi osia, joita en halunnut ottaa analyysiin mukaan. Tärkein syy tiettyjen kohtien valikoitumiselle oli oma ehdottomuuteni sen suhteen, mitä pidin subjektiivisen kokemuksen kuvauksena. Sen jälkeen yhdistin jokaisen haastateltavan alueet ja samalla käänsin ne tutkimuksen kielelle. Yhdistetyistä, tutkimuksen kielelle käännettyistä alueista muodostin jokaisen haastatellun yksilökohtaisen merkitysverkoston.

Jaoin empiirisen aineiston analyysiini alussa ajallisesti kolmeen vaiheeseen: ennen ammatinvalintaa, alalle lähteminen sekä alalla pysyminen ja jatkaminen. Ajallisen jaon tarkoitus oli selkeyttää ja jäsentää aineistoa. Jako osoittautui hyväksi ja käyttökelpoiseksi ratkaisuksi analyysissä myöhemminkin, kun muodostin merkitysverkostoja.

Fenomenologisen tutkimuksen vaatimukseen kuuluvan avoimen ja ennakkokäsityksistä vapaan mielen säilyttäminen oli tärkeää. Aineistoa lukiessani, varsinkin alkuvaiheessa, jouduin välillä muistuttamaan itseäni siitä. Huomasin esimerkiksi ajattelevani joidenkin vastaajien kohdalla, että hänhän vastasi ”väärin” tai hän ymmärsi haastattelijan kysymyksen väärin. Huomasin, kuinka helposti voi sortua moralisointiin. Oli mielenkiintoista ja opettavaista ihan konkreettisesti huomata, kuinka silloin, kun lähestyy jotain ennakkoluulottomasti ja avoimin mielin, voi joutua samaan aikaan aktiivisesti rajoittamaan joitakin mielensä pyrkimyksiä. Tällaisessa haastattelussa ei tietenkään ole olemassa väärää vastauksia. Ajattelin jopa jossain vaiheessa, että olisi mielenkiintoista paneutua myös näihin ”väärinymmärryksiin” ja tutkia esimerkiksi sitä, miksi juuri tiettyihin kysymyksiin näytettiin annettavan epäasianmukaisia vastauksia tai miksi vastaaja tuntui ryhtyvän puhumaan jostain aivan muusta, kuin mistä häneltä kysyttiin. Sellainen tutkimus olisi kuitenkin kenties enemmän vuorovaikutuksen tutkimista ja edellyttäisi toisenlaista haastattelujen litterointia, joten rajasin ”väärinkäsitykset” oman tutkimukseni ulkopuolelle.

Toinen haaste alkuvaiheessa liittyi subjektiivisten kokemusten arvostamiseen. Jouduin siinäkin tietoisesti herkistämään itseäni hyväksymään kaikenlaisia kokemuksia. Esimerkiksi erään haastateltavan kertomus poikkesi erityisen paljon muiden haastatteluista. Hän kuvasi kokemuksiaan hyvin henkilökohtaisella tasolla ja hänen näkemyksensä tapahtumista ja niiden merkityksistä vaikuttivat mielestäni aluksi jopa epäammattimaisilta. En aluksi oikein tiennyt, kuinka suhtautuisin hänen haastatteluunsa tai voisinko edes käyttää sitä analyysissä. Ratkaisuna oli ennakkoluuloton, ei-

tuomitseva suhtautuminen ja myöhemmin tekemäni sosiaalityön kielelle kääntäminen, joka asetti hänen kertomuksensa samalle viivalle muiden kanssa ja teki näkyväksi hänen subjektiivisen kokemuksensa. Alkuvaiheen ongelmana olikin ollut vain hänen tapansa ilmaista asioita, joka onnistui vielä korostamaan hänen omintakeista suhtautumistapaansa. Itse asiassa kävi niin, että analyysin edetessä aloin pitää hänen näkemystään subjektiivisiin kokemuksiin ja siitä muodostunutta merkitysverkostoa erityisen antoisana, yhtenäisenä ja vahvana.

Eksistentiaalisessa fenomenologiassa korostuu yksilökohtainen tieto ja huomion säilyttäminen yksilötason tiedossa läpi koko fenomenologisen analyysin aina lopputulokseen saakka. Haasteena on yksilökohtaisen tiedon ja merkityksen säilyttäminen, kun tietoa siirretään yleisen tason tiedoksi. Kohtasin yleistämisen ongelman, kun olin yhdistänyt aineistosta poimitut alueet yksilökohtaisiksi kokonaisuuksiksi. Yleistäminen tuntui hankalalta, koska aineistosta löytämäni tieto ja oma tutkimustavoitteeni olivat niin vahvasti yksilöperusteisia. Todellinen haasteeni oli säilyttää tuo yksilöllinen ja yksityiskohtainen tieto, mutta samalla muuttaa sitä yleisen tason tiedoksi, jotta tutkittava, yksilöä koskeva ilmiö tulisi näkyviin yleistetyssä muodossä. Etsin vastauksia kokeneempien tekijöiden tutkimuksista ja löysin Liisa Kiviniemen (2012) artikkelin, jossa hän kuvaa oman väitöstutkimuksensa eksistentiaalis-fenomenologista analyysiä. Kiviniemi oli perustanut oman analyysinsä Perttulan malliin ja hänen tutkimuksensa kautta löysin analyysimenetelmän myös omalle tutkielmalleni.

Perttulan (2000) mukaan yleiselle tasolle siirtyminen on sekä teoreettis-käsitteellinen että käytännöllinen ongelma. Yleiselle tiedolle ei löydy viittauskohteita yksilön kokemuksista eikä yleinen tieto kuvaa kokemusten todellisuutta. Yleinen tieto on tutkijan rakentamaa. Yksilökohtaisen tiedon tuominen yleiselle tasolle on kuitenkin välttämätöntä, jotta tutkittava ilmiö saadaan nähtäväksi. Yleiselle tiedolle asetetaan tiukkoja vaatimuksia: se ei voi olla vain todennäköistä tai mahdollista tietoa ilmiöstä. Lisäksi yleisen tiedon on oltava kattavaa eli sen tulee sisältää kaikki olennainen, mutta sen ei saa olla ristiriidassa yksilökohtaisen tiedon kanssa. Otetta tutkittavaan ilmiöön ei saa kadottaa, vaan yleisen tiedon tasolla analyysissä säilytetään yhteys yksilötasoon, kuten yksilökohtaisiin merkitysverkostoihin. Yleisen tason analyysi etenee mahdollisimman pitkään yksilökohtaisella tasolla. (Mt., 429–431.)

Mitä vahvemmin fenomenologia sävyttyy eksistentiaaliseksi fenomenologiaksi, sitä tärkeämpi on oletus kokemusten yksilökohtaisuudesta, ja sitä keskeisemmän roolin metodin yksilökohtaisen osan tulokset tutkimuksessa saavat. --- Yksilökohtaisen tiedon keskeisyys tulee perustelluksi eksistentiaalisen fenomenologian ihmiskäsityksestä, jonka mukaan tajunnalliset merkityssuhteet ovat uppoutuneita

yksilön koetun maailman kokonaisuuteen, ja kokemukset muodostuvat aina yksilön elämäntilanteessa, situaatiossa (Rauhala 1989, 1998). (Perttula 2000, 430)

Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkijan on luotettava omaan intuitioonsa ja kuunneltava aineistoa ja edettävä analyysissä näiden ehtojen mukaan. Ratkaisevimmat kysymykset, jotka esitin itselleni analyysiä tehdessäni, olivat: miksi juuri päihdetyö ja miksi on haluttu tehdä auttamistyötä juuri päihdetyössä? Kysymykset tuntuivat ensin lähes mahdottomilta vastattaviksi tutkimuksen puitteissa, mutta en voinut olla kysymättä niitä. Ne osoittautuivat tutkimuksen kannalta olennaisimmiksi kysymyksiksi. Episodi osoitti minulle taas kerran, että kannattaa luottaa omaan intuitioonsa. Intuitio on myös tutkijalle hyödyllinen väline ja uskoisin sen olevan sitä erityisesti fenomenologisessa tutkimisessa.

Itseään kannattaa kuunnella aivan kuten kuuntelin aineistoakin. Toisen laatimat ohjeet analyysin etenemisestä eivät esimerkiksi saata tuntua ihan sellaisenaan mielekkäiltä omassa tutkimuksessa. Perttulan (2000) määrittelemien vaiheiden orjallinen noudattaminen olisi tuntunut joissakin kohdissa itselle perustelemattomalta eivätkä esimerkiksi kaikki mallissa käytetyt käsitteet tuntuneet sopivan omaan tutkimukseeni. Perttula puhuu esimerkiksi *sisältöalueista* ja käyttää *ehdotelma-*sanaa analyysin eri vaiheissa siirtyessään kohti yleisen tason tietoa. Omassa tutkielmassani käytin sanoja *kokemusalue* ja *merkitysalue* halutessani kuvata eri vaiheita täsmällisesti. Sain silti Perttulan mallista paljon apua erityisesti tiedon yleistämiseen.

Analyysi oli monivaiheinen ja pohdin jossain vaiheessa kaikkien vaiheiden tarpeellisuutta, mutta huomasin analyysiä tehdessäni, että monivaiheisuuden merkitys on sen antama mahdollisuus pelkistämiseen, yleistämiseen ja yksilöllisen tiedon säilyttämiseen. Monivaiheinen analyysimalli on tarkka ja metodi pakottaa tutkijaa kuuntelemaan aineistoa ja jättämään oman liiallisen tulkintainnostuksen taka-alalle. Analyysissä on kysymys aineistosta, haastateltujen kokemuksista ja heidän yksilöllisestä tiedostaan. Tutkijan on edettävä aineiston ehdoilla. Samaan aikaan on osattava intuitiivisesti kuunnella oman tutkimuksen tavoitteita. Metodi on siis sovitettava palvelemaan sekä aineiston subjektiivista tietoa että tutkimuksen tavoitteita. Tämä on käsittääkseni juuri sitä fenomenologiseen tutkimukseen kuuluvaa tasapainottelua aineiston kunnioittamisen ja metodin ankaruuden kanssa, jota esimerkiksi Perttula (2000) kuvaa artikkelissaan. Perttulan mielestä fenomenologisen metodin avulla on mahdollista nostaa erityisesti esiin toisen kokemuksellinen vieraus suhteessa itseän. On kyse todellisesta ”olemisen taidosta”, toisen kuuntelusta, läsnäolosta ja vaikutetuksi tulemisesta. (Mt., 441.)

”Fenomenologinen metodi on mielestäni kuuntelemisen, läsnäolon ja vaikutetuksi tulemisen ankaraa toteuttamista (vrt. Heidegger 1991, myös Koivunen 1997).

Fenomenologisen analyysin suurin haaste on yhdistää metodinen systemaattisuus etukäteisolelutuksettomuuden turvattuuteen. Teknisenä systemaattisena suorituksena fenomenologinen analyysi jää tyhjäksi, vaikka sen vaiheittaista erittelyä jatkettaisiin loputtomiin. Etukäteisolelutuksettomuuden tuoma herkkyys puolestaan ei riitä tutkimusasenteeksi ilman metodista systemaattisuutta.” (Perttula 2000, 441)

6.4 Tutkimuksen merkitys

Tutkimus antoi tietoa siitä, mitä päihdetyössä pidetään tärkeänä, tiedettävänä ja osattavana.

Kokemuksiaan kuvaillessaan päihdetyön ammattilaiset ovat samalla pohtineet päihdetyön sisältöä.

Henkilöt muistelivat kokemuksiaan nykyhetkessä, joka on ollut haastattelutilanne ja jonka aikaan he ovat olleet jo pitkään päihdetyön ammatissa toimineita. He antoivat merkityksiä kokemuksilleen sillä tietämyksellä ja kokemuksella, joka heille on päihdetyön tekemisestä kertynyt. Se tekee erityisen kiinnostavaksi kaksi asiaa: miksi valitaan juuri tietyt kokemuksen kuvattavaksi ja kuinka kokemuksia kuvataan.

Henkilöt saattavat todeta, ettei jollain tapahtumalla tai kokemuksella ole ollut merkitystä ammattiin hakeutumiselle, mutta sitä me emme voi todella tietää, onko niin ollut. Toisaalta sen tietämisellä ei oikeastaan ole kovin suurta merkitystä. Sosiaalinen maailma saa merkityksensä ihmisten välisestä kanssakäymisestä. Sitä tapahtuu ja merkityksiä syntyy koko ajan, halusimme tai emme. Olennaista siis on, mitä merkityksellä tarkoitetaan. Suhtautuminen merkitykseen voisi olla samantapaista, kuin on suhtautuminen fenomenologisessa tutkimuksessa aineistoon ja henkilöiden kuvaamiin kokemuksiin: moralisoimaton, ei-arvottava ja sen sijaan kuunteleva ja hyväksyvä. Kun puhutaan merkityksistä, pitäisi olla valmis kohtaamaan merkitykset ilman odotuksia ja etukäteisolelettamuksia. Fenomenologinen tutkimus auttaa meitä näkemään ilmiöitä sellaisena kuin ne ovat.

Tutkielman avulla ja sosiaalialan ammattilaisten kuvausten ja pohdintojen kautta on löytynyt uutta tietoa, jota voisi hyödyntää muun muassa sen tutkimiseen, millaista tukea päihdeongelmaiset ja heidän perheensä voisivat tarvita. Jotkut haastatelluista henkilöistä ovat saattaneet koko elämänsä ajan pohtia, millaista toimiminen päihdeongelmaisen ihmisen kanssa voi olla. Lopulta heistä on tullut päihdealan ammattilaisia, joilla on käytössään menetelmiä ja valmiudet niiden kehittämiseen. Sen tietämyksen läpi he tarkastelevat omia kokemuksiaan ja poimivat sieltä ne olennaisimmat ja merkityksellisimmät asiat, joista hyvä päihdeongelmien kohtaaminen muodostuu.

Tutkimusmenetelmää voisi hyödyntää esimerkiksi työhyvinvoinnin tutkimuksessa, jossa osallistujat voisivat pohtia omia ominaisuuksiaan, työn piirteitä ja suhdettaan työhön. Sosiaalialan tutkimuksessa fenomenologisen tai eksistentiaalis-fenomenologisen menetelmän avulla voisi tarkastella esimerkiksi sosiaalialalle hakeutumista, päihdetyön vaatimuksia ja toimimista asiakkaiden kanssa. Kirjallisuuskatsaukseni mukaan kansainvälisissä tutkimuksissa ei ole juurikaan selvitetty sosiaalityöntekijöiden tai muiden päihdealan ammattilaisten uravalintaan vaikuttaneita kokemuksia fenomenologisella menetelmällä. Kiinnostavalta tuntuisi myös päihdetyön eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus, jossa selvitettäisiin sekä asiakkaiden että työntekijöiden kokemuksia kenties tiettyyn menetelmään (kuten ratkaisukeskeiseen menetelmään) liittyen ja tavoitteena voisi olla menetelmän ja asiakastyön vastavuoroinen kehittäminen.

Sosiaalialan osaamista tarvitaan myös päihdetyössä. Syyt, joita henkilö pitää merkityksellisinä uravalinnalleen, vaikuttavat myöhemmin siihen, kuinka hän suhtautuu omaan työhönsä (Lishman 2002, O'Connor ym. 2003). Ihmisen kohtaaminen, kuunteleminen ja kaikkien tasa-arvoinen kohtelu ovat päihdetyön ammattilaisten antamia merkityksiä omalle työlleen.

Lähteet

- Archer, Margaret S. (2007). *Making Our Way Through the World: Human Reflexivity and Social Mobility*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyd, Steven & Hewlett, Nigel (2001) The Gender Imbalance among Speech and Language Therapists and Students. *International Journal of Language & Communication Disorders* 36, 167.
- Bugental, J. F. T. (1964) The person who is the psychotherapist. *Journal of Consulting Psychology* 28, 272–277.
- Chen, C. (2002) Enhancing Vocational Psychology Practice Through Narrative Inquiry. *Australian Journal of Career Development* 11(1): 14–21.
- Clandinin, D. J. and Connelly, F. M. (2000) *Narrative Inquiry: Experience and Story in Qualitative Research*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Connelly, F. M. and Clandinin, D. J. (2004) *Narrative Inquiry*. Teoksessa: Green, J. Camilli, G. & Elmore, P. (toim.) *Complementary Methods for Research in Education*. Washington, DC: American Educational Research Education.
- Cooperstein, K. R. & Schwartz, K. B. (1992) Reasons for choosing occupational therapy as a profession: implications for recruitment. *American Journal of Occupational Therapy* 46(6), 534-39.
- Craik, C. & Alderman, J. (1998) What attracts mature students to occupational therapy? *British Journal of Occupational Therapy* 61(10), 473-77.
- Cochran, L. (1997) *Career Counseling: A Narrative Approach*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Conle, C. (2000) Narrative Inquiry: Research Tool and Medium for Professional Development. *European Journal of Teacher Education* 23(1): 49–63.
- Craik, Christine & Gissane, Conor & Douthwaite, Jane & Philp, Edward (2001) Factors Influencing the Career Choice of First-Year Occupational Therapy Students. *The British Journal of Occupational Therapy* 64(3), 114-120.
- Craik, Christine & Wyatt-Rollason, Tracey (2002) Characteristics of Students Who Enter Occupational Therapy Education through the Universities and Colleges Admissions Service (UCAS) Clearing System. *The British Journal of Occupational Therapy* 65(11), 488-494.

- Craik, Christine & Zaccaria, Jean-Marie (2003) The Career Choice of First-Year Occupational Therapy Students: A Follow-up Study. *The British Journal of Occupational Therapy* 66(11), 531-534.
- Daiute, C. & Lightfoot, C. (2004) *Theory and Craft in Narrative Inquiry*, Teoksessa: Daiute, C. & C. Lightfoot, C. (toim.) *Narrative Analysis: Studying the Development of Individuals in Society*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Dennett, Daniel (2003) Who's on First? Heterophenomenology explained. *Journal of Consciousness Studies*. Special Issue: Trusting the Subject? 1(10), 9–10, 19–30.
- Elliot, D. M. (1993) Mental Health Professionals versus Non-Mental-Health Professionals. *Childhood Trauma and Adult Functioning. Professional Psychology: Research and Practice* 24, 83-90.
- Farmer, H. (1985) Model of career achievement orientation for men and women. *Journal of Counselling Psychology*, 32, 363–390.
- Fleming, J., Gilbert, J., McKenna, K. & Heath, T. (1997) First-year occupational therapy students: profile and perceptions. *Australian Occupational Therapy Journal* 44(3), 107-18.
- Folkman, Susan & Moskowitz, Judith Tedlie (2007) Positive affect and meaning-focused coping during significant psychological stress. Teoksessa: Hewstone, Miles, Schut, Henk A. W., De Wit, John B. F., Van Den Bos, Kees & Stroebe, Margaret S. (toim.) *The Scope of Social Psychology. Theory and Applications*. New York: Taylor & Francis, 193–210.
- Giorgi, Amedeo (1997) The Theory, Practice, and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure. *Journal of Phenomenological Psychology* 22, 235–260.
- Goodyear, Rodney, K. & Wertheimer, Amy & Cypers, Scott & Rosemond, Michelle (2003) Refining the Map of the Counselor Development Journey: Response to Rønnestad and Skovholt. *Journal of Career Development* 30(1), 73-80.
- Gray, Mel & Webb, Stephen, A. (2014) *Social work theories and methods*. London: Sage.
- Heidegger, M. 1991. *Silleen jättäminen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hill, Clara E. (2009) *Helping skills. Facilitating exploration, insight and action*. Washington DC: American Psychological Association.

- Hill, Clara, E. & Lystrup, Andrea & Kline, Kathryn & Gebru, Nioud, M. & Birchler, Jennifer & Palmer, Geoffrey & Robinson, Jennifer & Um, Miji & Griffin, Shauna & Lipsky, Elisabeth & Knox, Sarah & Pinto-Coelho, Kristen (2013) Aspiring to become a therapist: Personal strengths and challenges, influences, motivations, and expectations of future psychotherapists. *Counselling Psychology Quarterly* 26(3), 267-293.
- Husserl, Edmund (1928) *Vorlesungen zur Philosophie des inneren zeitbewusstseins*. Halle: Niemeyer.
- Husserl, Edmund (1929) *Formale und transzedentale Logik*. Halle: Niemeyer.
- Kemppinen, Juha (2015) Miten Eksoten mielenterveys- ja päihdepalveluissa hävitettiin jonot? Teoksessa: Partanen, Airi, Moring, Juha, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Solin, Pia, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (toim.) *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveysten ja hyvinvoinnin laitos*. Tampere: Juvenes Print, 55–64.
- Kiviniemi, Liisa (2012) Eksistentiaalinen fenomenologia tutkimuksen lähestymistapana - psykiatrisessa hoidossa olleiden nuorten aikuisten kokemusten tutkimus. Teoksessa: Kiviniemi, Liisa, Koivisto, Kaisa, Latomaa, Timo, Merilehto, Milla, Sandelin, Pirkko & Suorsa, Teemu (toim.) *Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tutkija*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 145–165.
- Kiviniemi, Liisa (2008) Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista. *Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet* 150. Kuopio: Kopijyvä.
- Kivistö Marketta, Jurvansuu Hanna & Hirvonen Leena (2010) *Alkoholi ja työpaikka: alkoholihaittojen ehkäisyn tarve ja käytännöt työpaikoilla..* Helsinki: Työterveyslaitos.
- Koivunen, H (1997) *Hiljainen tieto*. Helsinki: Otava.
- Kukkola, Jani (2014) Millaisin ehdoin kokemus voi olla tutkimuskohteena mahdollinen? *Mielenfilosofisia lähtökohta-ehdoja kokemuksen tutkimukselle*. Teoksessa: Koivisto, Kaisa, Kukkola, Jani, Latomaa, Timo & Sandelin, Pirkko (toim.) *Kokemuksen tutkimus IV. Annan kokemukselle mahdollisuuden*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 31–56.

Käypä hoito (2015) Alkoholiongelmaisen hoito.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50028> Viitattu 31.8.2016.

Käypä hoito (2012) Huumeongelmaisen hoito.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50041> Viitattu 31.8.2016.

Käypä hoito (2015) Psykososiaalisen hoidon muotoja ja tavoitteita.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50028#s9> Viitattu 27.8.2016.

Latomaa, Timo (2014) Psykologinen elämäkertatutkimus. Teoksessa: Koivisto, Kaisa, Kukkola, Jani, Latomaa, Timo & Sandelin, Pirkko (toim.) Kokemuksen tutkimus IV. Annan kokemukselle mahdollisuuden. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115–146.

Lazarus, Richard S. & Folkman, Susan (1984) Stress, Appraisal, and Coping. New York: Springer Publishing Company.

Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. et al. (1998) Narrative Research: Reading, Analysis, and Interpretation. Thousand Oaks, CA: SAGE.

Lishman, J. (2002) Personal and Professional Development. Teoksessa: Adams, R, Dominelli, L. & Payne, M. (toim.) Social Work: Themes, Issues and Critical Debates. London: Macmillan Press.

Litosseliti, Lia & Leadbeater, Claire (2013) Speech and language therapy/pathology: perspectives on a gendered profession. International Journal of Language & Communication Disorders 48(1), 90-101.

Mensinqa, Jo (2009) Storying Career Choice: Employing Narrative Approaches to Better Understand Students' Experience of Choosing Social Work as a Preferred Career. Qualitative Social Work 8(2), 193-209.

Miller, William R., Forcehimes, Alyssa A. & Zweben, Allen (2011) Treating Addiction: A Guide for Professionals. New York: Guilford Publications.

Mishler, E.G. (1999) Storylines: Craftartists' Narratives on Identity. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Murphy, R. A. & Halgin, R. P. (1995) Influences on the career choice of psychotherapists. *Professional Psychology: Research and Practice* 26, 422–426.
- O' Connor, I., Wilson, J. & Setterlund, D. (2003) *Social Work and Welfare Practice*. Frenchs Forest: Pearson Education Australia.
- Partanen, Airi, Solin, Pia, Ahlgren, Aulikki, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Moring, Juha, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (2015) Miten mielenterveys- ja päihdetyön kehittäminen jatkuu? Teoksessa: Partanen, Airi, Moring, Juha, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Solin, Pia, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (toim.) *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveysten ja hyvinvoinnin laitos*. Tampere: Juvenes Print, 350–363.
- Paterson, A. & Woodward, R. J. (1996) Choice of speech and language therapy as a career. In *Caring to Communicate*. London: Royal College of Speech and Language Therapists.
- Payne, Malcolm (2014) *Modern Social Work Theory*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Perttula, Juha (1995) Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Tampere: Tampereen yliopistojäljennepalvelu.
- Perttula, Juha (2000) Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus* 31(5), 428–442.
- Perttula, Juha (2008) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa: Perttula, Juha & Lomaa, Timo (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115–162.
- Päihdelinkki (2015) Riippuvuusongelman psykososiaalinen hoito. <http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdeongelmien-hoito/alkoholiriippuvuuden-psykososiaalinen-hoito> Viitattu 27.8.2016.
- Riessman, C. K. (1993) *Narrative Analysis*. Newbury Park, CA: SAGE.
- Riessman, C. K. (2001) *Personal Troubles as Social Issues. A Narrative of Infertility in*

Context. Teoksessa: Shaw, I. & Gould, N. (toim.) *Qualitative Research in Social Work*. London: SAGE. 73–83.

Rise, Jostein, Aarø, Leif Edvard, Halkjelsvik, Torleif & Kovac, Velibor Bobo (2014) The distribution and role of causal beliefs, inferences of responsibility, and moral emotions on willingness to help addicts among Norwegian adults. *Addiction Research and Theory* 22(2), 117–125.

Rissanen, Päivi (2015) Kokemusasiatuntijatoimintaa kehittämässä – kokemusasiatuntijan näkökulma. Teoksessa: Partanen, Airi, Moring, Juha, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Solin, Pia, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (toim.) *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Tampere: Juvenes Print, 239–244.

Rozier, C. K., Gilkeson, G. E. & Hamilton BL (1992) Why students choose occupational therapy as a career. *American Journal of Occupational Therapy* 46(7), 626-32.

Salmisaari, Timo (2015) Tuollainen voikin onnistua – viiden vuoden tarkastelua kaleidoskoopin läpi. Teoksessa: Partanen, Airi, Moring, Juha, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Solin, Pia, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (toim.) *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Tampere: Juvenes Print, 183–219.

Sartre, Jean-Paul (1989) *Existentialism is a Humanism*. Lecture given in 1946. Teoksessa: Kaufman, Walter (toim.) *Existentialism from Dostoyevsky to Sartre*. Meridian Publishing Company.
<https://www.marxists.org/reference/archive/sartre/works/exist/sartre.htm> Viitattu 29.8.2016.

Schütz, Alfred (2007) *Sosiaalisen maailman merkityksenkäs rakentuminen*. Tampere: Vastapaino.

THL (2015) *Päihdetilastollinen vuosikirja 2015. Alkoholi ja huumeet*. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Stenius, Kerstin, Tammi, Tuukka, Kuussaari, Kristiina & Hirschovits-Gerz, Tanja (2015) *Vaikuttaako mielenterveys- ja päihdepalvelujen integraatio? Palvelujärjestelmän*

integraatio tutkimuksen kohteena. Teoksessa: Partanen, Airi, Moring, Juha, Bergman, Viveca, Karjalainen, Jouko, Kesänen, Minna, Markkula, Jaana, Marttunen, Mauri, Mustalampi, Saini, Nordling, Esa, Partonen, Timo, Santalahti, Päivi, Solin, Pia, Tuulos, Tytti & Wuorio, Sanna (toim.) Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print, 171–182.

Suorsa, Teemu (2011) Kokemuksen yksilöllisyys, yhteisyys ja yhteiskunnallisuus.

Subjektitieteellisestä kokemustutkimuksesta. Teoksessa: Latomaa, Timo & Suorsa, Teemu (toim.) Kokemuksen tutkimus II. Ymmärtävän psykologian syntyhistoriaa ja kehityslinjoja. Tampere: Juvenes Print, 174–231.

THL. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015

www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/kansallinen-mielenterveys-ja-paihdesuunnitelma/linjaukset Viitattu 22.8.2016.

THL. Päihdepalveluita ohjaava lainsäädäntö

<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/palvelujarjestelman-ohjaus-ja-kehittaminen/paihdepalveluita-ohjaava-lainsaadanto> Viitattu 31.8.2016.

THL. Päihdepalvelut osana sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää

<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/palvelujarjestelman-ohjaus-ja-kehittaminen/paihdepalveluiden-kehittaminen> Viitattu 27.8.2016.

THL. Päihteidenkäytön aiheuttamat haitat ja riippuvuuksien hoito

<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito> Viitattu 27.8.2016.

Ulvinen, Veli-Matti (2012) Ymmärtävää sosiologiaa – fenomenologisen sosiologian näkökulma kokemuksen tutkimukseen. Teoksessa: Kiviniemi, Liisa, Koivisto, Kaisa, Latomaa, Timo, Merilehto, Milla, Sandelin, Pirkko & Suorsa, Teemu (toim.) Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tutkija. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 49–71.

Weber, Max (1992) *Wirtschaft und Gesellschaft*. Tübingen: Mohr.

Weckroth, Antti (2007) Mitä merkitsee “psykososiaalinen” päihdehoidossa? *Yhteiskuntapolitiikka* 72(4), 426–436.

Lait ja asetukset

Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41

Terveysministeriön asetus 30.12.2010/1326

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä 17.1.2008/33

Tartuntatauti-asetus 31.10.1986/786

Lastensuojelulaki 13.4. 2007/417

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

FSD2692 SUOMALAINEN PÄIHDEHOITO: PÄIHDETYÖNTEKIJÄN ALALLE
HAKEUTUMINEN 2008

FSD2692 SUBSTANCE ABUSE TREATMENT: REASONS FOR CAREER CHOICE 2008

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa. Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive. If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv. Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Saarnio, Pekka: Suomalainen päihdehoito: päihdetyöntekijän alalle hakeutuminen 2008 [elektroninen aineisto]. FSD2692. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2012. iqF2692.pdf

AUTTAMIS- JA PÄIHDETYÖHÖN HAKEUTUMISEN MOTIIVEJA KOSKEVA HAASTATTELURUNKO

1. Haastateltavan **kertomus** hakeutumisestaan päihdetyöhön

Aluksi toivon sinun kertovan tarinan siitä, miten ja miksi olet hakeutunut päihdetyöhön. Kertomisen tapa on vapaa: kertomuksesi voi olla lyhyt tai pitkä, voit hahmotella sitä etukäteen paperille, esittää sen kolmannessa persoonassa – miten vain.

2. Muistatko sinulla olleen jo **varhain kiinnostus ihmisiin** ja heidän **käyttäytymiseensä**?

3. Olitko kenties muiden **ikäistesi uskottu** lapsuudessa ja nuoruudessa?

- entä olitko **perheessäsi välittäjän tai vastuun kantajan** roolissa?

4. Onko sinulla lapsuuden tai nuoruuden kokemuksia **kulttuurisesta tai sosiaalisesta syrjäytymisestä**? Millaisia?

- olivatko **vanhempasi** koko ajan parisuhteessa?

- **montako lasta teitä** oli ja mikä oli sinun **sijaintisi sisarusparvessa**?

- oliko perheesi **ylä-, keski- vai työväenluokkainen**?

- miten perheenne tuli **taloudellisesti toimeen**?

- olivatko vanhempasi **uskonnollisia ihmisiä**?

- mikä oli **paikkakunnan ilmapiiri** ja **perheesi asema** siinä?

5. Miten **kipeät kokemukset** lapsuudessa tai myöhemmin liittyvät uravalintaasi?

- oliko lapsuuden perheessä tai muussa silloisessa lähipiirissäsi **päihde- tai mielenterveysongelmia** tai **muuta vastaavaa**?

- onko sinulla lapsuuden kokemuksia **kaltoin kohtelusta**?

- koetko jollakin tavalla olevasi **”haavoittunut parantaja”**?

6. Onko sinulla lapsuuden tai nuoruuden **kokemuksia olla asiakkaana terapiassa** tai **muussa auttamistyössä**; **oliko** niillä **merkitystä** ammatin valinnan suhteen?

7. Millainen merkitys vanhempien, opettajien, terapeuttien tai muiden ammattiauttajien **esimerkillä tai kannustuksella** on ollut hakeutumisellesi auttamistyöntekijäksi?

- olivatko vanhempasi tai jotkut muut silloisesta **lähipiiristäsi auttamistyössä**?

8. Miten kuvailisit omaa tarveasi **auttaa ja ymmärtää muita ihmisiä**?

- **mistä tällainen tarve** on mielestäsi saanut alkunsa?
- onko esimerkiksi lapsuuden **perheellä** tai muulla silloisella **lähipiirilläsi** ollut **sosiaalistava vaikutus** siihen?

- entä **uskonnolliset** tai **aatteellis-eettiset** vaikuttimet?

9. Miten **oma päihteiden käyttösi** oli yhteydessä uravalintaasi?

- onko sinulla **oma toipumiskokemus** päihdeongelmista?

10. Mitä ajattelet auttamistyön **henkisestä haastavuudesta** ja **mielenkiintoisuudesta**; oliko niillä merkitystä ammatin valinnalle?

- mikä merkitys oli tarpeella **omaan kasvuun ja eheytymiseen**?

- tai kokemuksilla **turvallisesta läheisyydestä** -- terapeuttihan on myös saamapuolella?

- entä auttamistyön tietty **autonomia** -- **ei tarvitse toimia kaavojen** mukaan?

11. **Millä tavalla ja missä iässä** hakeuduit auttamis- tai päihdetyön **koulutukseen ja edelleen vastaavaan työhön**?

- miten lyhyesti **tiivistäisit lähtösi tälle uralle**?

- millainen merkitys oli **silloisella elämäntilanteellasi**?

- oliko auttamis- tai päihdetyö **vain ammatti ammattien** joukossa?

- mikä on saanut sinut **pysymään/jatkamaan alalla**?

12. Miten **sattuma tai tilanne vaikutti** siihen, että hakeuduit auttamis- tai päihdetyöhön?

13. Mitkä **muut tekijät ovat vaikuttaneet** siihen, että hakeuduit päihdealalle?

14. **Millaisella "reseptillä"** saadaan mielestäsi hyvä auttamis- tai päihdetyöntekijä?

15. Onko sinulla jotakin **muuta kerrottavaa**?

Liite 2. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE: FSD2693 SUOMALAINEN PÄIHDEHOITO: PÄIHDETYÖNTEKIJÄN ALALLE HAKEUTUMINEN 2008: TAUSTATIEDOT

QUESTIONNAIRE: FSD2693 SUBSTANCE ABUSE TREATMENT: BACKGROUND INFORMATION FOR THERAPISTS' CAREER CHOICE 2008

Tämä kyselylomake on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa. Kyselylomaketta hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This questionnaire forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive. If the questionnaire is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta frågeformulär utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv. Om frågeformuläret är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Seuraavassa on esitetty joukko kysymyksiä, joihin toivomme sinun vastaavan mahdollisimman **huolellisesti**. Lue ensin lomake alusta loppuun. Mikäli siinä on epäselvyyksiä, voit kysyä neuvoa projektin tutkijalta. Vastaa sen jälkeen kysymys kysymykseltä. Rengasta kussakin kysymyksessä vain **yksi vastausvaihtoehto**. Tarkista lopuksi, että vastasit **jokaiseen** kysymykseen. Kiitos vaivannäöstä!

1. Minkä ikäinen olet? _____ -vuotias

2. Mikä on sukupuolesi?

1 = mies

2 = nainen

3. Mikä on siviilisäätysi?

1 = naimaton

2 = avoliitossa

3 = naimisissa

4 = eronnut tai asumuserossa

5 = leski

4. Onko sinulla biologisia tai adoptoituja lapsia?

1 = kyllä

2 = ei

5. Mikä on peruskoulutuksesi?

1 = osa kansa- tai peruskoulua

2 = kansakoulu tai kansalaiskoulu

3 = peruskoulu tai keskikoulu

4 = ylioppilastutkinto

6. Mikä on ammattikoulutuksesi?

1 = ei ammatillista koulutusta

2 = lyhyt ammatillinen koulutus, ammattikurssi tai vastaava

3 = koulutasoinen ammattikoulutus

4 = opisto- tai ammattikorkeakoulu

5 = yliopistotasoinen ammatillinen koulutus

7. Millä ammattinimikkeellä toimit nykyään?

- 1 = ohjaaja tai muu vastaava toimi
- 2 = sairaanhoitaja
- 3 = sosiaaliterapeutti tai sosiaalityöntekijä
- 4 = lääkäri tai psykologi

8. Kuinka pitkään olet kaiken kaikkiaan toiminut päihdehoidossa?

- 1 = alle 5 vuotta
- 2 = 5-15 vuotta
- 3 = yli 15 vuotta

9. Mitä seuraavista päihdehoidon menetelmällisistä suuntauksista katsot **eniten** edustavasi?

- 1 = kognitiiviset terapiat
- 2 = motivoiva haastattelu
- 3 = ratkaisukeskeisyys
- 4 = systeemiteoreettisuus
- 5 = psykodynaamisuus
- 6 = 12 askeleen ohjelma
- 7 = yhteisöhoidot
- 8 = eri suuntausten yhdistelmä
- 9 = ei mikään näistä

10. Onko sinulla niin sanottu pitkä menetelmäkoulutus?

- 1 = kyllä
- 2 = ei

11. AA:n ja NA:n toiminta perustuu 12 askeleen ohjelmaan. Miten suureksi arvioit tuon ohjelman merkityksen päihdehoidossa?

Erittäin vähäinen 1 2 3 4 5 Erittäin suuri

12. Motivoivassa haastattelussa vältetään asiakkaan suoraa ohjailua. Kuinka tärkeäksi arvioit tämän periaatteen päihdehoidossa?

Erittäin vähäinen 1 2 3 4 5 Erittäin suuri

13. Toimisitko mieluummin jompaakumpaa sukupuolta olevien asiakkaiden kanssa?

1 = mies

2 = nainen

3 = ei väliä

14. Oletko joutunut jossakin elämäsi vaiheessa kokemaan seksuaalista väkivaltaa tai hyväksikäyttöä?

1 = kyllä

2 = ei

15. Oliko päihdeongelmilla näkyvä rooli lapsuuden perheessä tai muussa lähipiirissäsi?

1 = kyllä

2 = ei

16. Muistatko sinulla olleen lapsena erityinen kiinnostus ihmisten auttamiseen?

1 = kyllä

2 = ei

17. Onko sinulla omakohtaista kokemusta päihdeongelmista toipumisesta?

1 = kyllä

2 = ei

18. Pidätkö itseäsi uskonnollisena ihmisenä?

1 = kyllä

2 = ei

19. Kuinka innostunut olet nykyisestä työstäsi?

Erittäin vähän 1 2 3 4 5 Erittäin paljon

Liite 3. Analyysin vaiheet

1 Subjektiivista kokemusta sisältävien osien poiminta aineistosta

Aineistosta löytämistäni subjektiivisen kokemuksen kuvauksista kertyi materiaalia yhteensä 66 sivua. Koska määrä oli niin mittava, lisään tähän vain yhden esimerkin, joka on alalla pysymiseen ja jatkamiseen liittyvä *henkinen haastavuus*.

M4:

Mä sanoi, et ku sul, sul, niinku sun kans voi tulla jutteleen näistä asioista, et kai se joku tämmönen (henkinen/henkilö?) yhteys sit on niinku, jos aattelee omaa käyttöä ja kokemuksia, ni se ehkä sit sillä tavalla niinku helpottaa puolin ja toisin. H: Joo. V: Mut et se ei sillä tavalla mua rasita. Päinvastoin, mä koen sen semmosena niin kun, semmosena lahjana tai semmosena niin kun, mä, mä saan itekin siitä paljon semmosta, ni tottakai se ruokkii, ruokkii sitä niinku semmosta, et okei, mä pystyn auttaan toista, et mul, mul on niinku annettavaa toiselle. Mut se ei missään mielessä oo semmonen niinku, et mä tavallaan niinku jotenki egoani ruokkisin sillä, vaan se niinku antaa, antaa mulle tieksä semmost voimaa jatkaa, et okei, mä oon hyvä tässä hommassa ja mä pystyn auttaa täs. Ja se mielenkiintosuus tulee tietysti paljon siitä kun on erilaisii ihmisii, erilaisii elämän kokemuksii tilanteita, missä ollaan tota ja, ja tota ni siinä, siinä mielessä tää on erittäin mielenkiintosta työtä.

N6:

Jotenkin vaan mun mielestä ne on niitä elämän, elämän perusasioita, että puhutaan niinku oikeesti siitä elämästä, mitä voi niin kun olla ja.. H: Joo. Joo. V: jotakin niin, se vaan kiinnostaa. H: Mitäs tällä, kuinka, mimmonen merkitys tällä on uralle hakeutumiseen? V: No, ihan mieletön tietysti, et jos mä niin kun viihdyn täällä näitten ihmisten kanssa niin tottakai sil on ihan mieletön vaikutus. H: Joo. Et oisko tää nyt yks, tää henkinen haastavuus ja mielenkiintoisuus yks syy, syitä, jotka veti sut alalle? V: Joo. Varmasti, joo. H: Vaikka sillon aikoinaan aattelit, että en.. V: Mm-m. H: halua, josta oli aiemmin puhetta. V: Juu, ihan varmasti, joo. H: Vähä jarruttelit lähtöö. V: Mm.. mut toisaalta sitte, ku sekin on niin kakspiippunen, et mä koin tottakai tää o henkisesti haastavaa ja joutuu niin kun, ei se oo mikään helppo juttu sit kuitenkin, jos mä istun tässä kaks tuntia, pidän vaikka ryhmää, näitten asiakkaitten kanssa mun on koko ajan oltava niinku tuntusarvet näin, et mis mennää ja jotakin, et se on sillein, mut ku se on vaan niinku mielenkiintosta, niin se ei ole sillon raskasta, et ku sit taas niin kun joku voi aatella, että cocktail-tilaisuuksissa oleminen

ei ole henkisesti haastavaa pätäkääkään, mut mulle se on (naurahtaa). H: Mm. V: Et niin kun, se on nyt, miten määritellään henkinen haastavuus, se että olet jossakin, missä haluat olla vai se, että olet jossakin, missä et viihdy.

N10:

Se on, se on tosi, se on tosi tärkeätä jotenki niinku mä sanoinki tossa siitä, että, et mä jotenki heti imasen ne ihmiset ja tarinat itseeni, ja, ja se, että se on niinku niin työnä niin haastavaa, et jotenkin must aika mainiosti sillon siellä --- ollessa, ni niin työnohjaajani jotenki kuvas sitä, että, et tää on työnä ihan riittävän haastavaa, et on ihan tärkeätä, et ne omat palikat on kasassa semmosel tavalla, et, et oikeesti voi niinku nauttia siitä työstä, et ei niinku hirveen vähillä voimavaroilla jotenkin, ni täst työstä ei kyllä nauti. Et aattelee nii, että, et kyl se on varmasti minuu koukuttanu päihdetyöhön jotenkin se, että, et, et on ollu se niin kun mahdollisuus vaikuttaa siihen, et millä tavalla mä teen, millas, et ei ole olemassa niinku et, et tällä tavalla sun pitää kysyä, näin tää juttu, näin sä teet tästä ihmisestä raittiin, et ei oo semmosta, vaan, vaan on niinku kenttä jossa voi käyttää omaa luovuutta, ja, ja se on tehny täst tosi mielenkiintosta. Justiin ku se, että mul on kokonainen nyt ryhmä ympärilläni ihmisiä ja meil on joku otsikko ja voidaan ihan kaikki se luovuus, kaikki se taito, kaikki se kyky, mä voin laittaa peliin ja sit siit syntyy, mitä syntyy. Joku saa jonku oivalluksen ja se on tosi kova juttu.

N17:

*H: Et oliko tällä merkitystä.. V: Joo. H: tällä uravalinnalle? V: Oli, kyllä. Kyl se niinku.. se, että, että saa laittaa ittensä ihan täysillä likoon, ni se on ollu se, mihin mä varmaan sillon jäin jo ekassa harjottelussani sitte kiinni sinne.. H: Joo. V: et, et.. joka, joka päivä. Ei ollu sellasta, et ei ois joutunu päättään käyttämään tai, tai omaa, omaa niinku sitä persoonaa, et koko aika se saa olla, olla satasella.. H: Joo. V: satasella tossa käytössä ja mukana. H: Minkäs takia se sulle on tärkeätä? Tai mitä se.. V: No se, se jotenki.. H: (et miksi?) V: **että mä saan olla sellanen ku mä oon, ihan luvan kanssa, ettei tarvitse vetää mitään, mitään työminä.. roolia**, et, et jossain, jossain töissä oon kokenu, että sellasen joutuu vähän niinku vetämäänki. Muun muassa siellä kaupassa. H: Joo. V: Oli hetkiä, että sai olla ihan just sellanen, ku oli ja sitte oli taas hetkiä, et sä olit se kaupanmyyjä ja hymyilit, vaikka ois kaatamalla (naurahtaa) satanu vettä niskaa, et ei ole sellasta nytte. H: Joo. V: Niin, kyl se on kauheen tärkeätä, että.. et, et voi rohkeesti olla sitte se, mitä on.*

Ei ja to, toki on niitä hetkiä, et kaipaa sinne, et voi ku vois vaan mennä kaupan kassalle ja pistää

tahallaan aivot narikkaan ja sit tulee tavaraa sieltä liukuhihnalta (naurahtaa) ja sä vaan toimit aina samalla tavalla. H: Joo. V: Et toki niitäki hetkiä on, että se olis kauheen helpottavaa, mutta sit seuraavana päivänä on taas jo ihan toiset (naurahtaa) ajatukset, että.. H: Joo. V: **Kyl se sillai haastavuus ja se, että joutuu oikeesti pistää ittensä likoon ja, ja oman osaamisen ja ammattitaidon ja joka päivä, ku sen joutuu laittaaan likoon, ku ei ole kahta samanlaista tilannetta tai, tai asiakasta tai lähtötapausta, niin, niin.. et aina se suunnitelma o erilaine, aina pitää niin kun toimia eri tavalla.. jokaisen kohdalla.** H: Joo. Mistä sä näät, että sä oot laittanu ittes likoon tai..? V: Kyl mä sen sitte.. saan palautetta asiakkailta ja työkavereilta. H: Nii, että se myös näkyy.. V: Mm. H: tuloksena tai jonain.. V: Kyl ja se on niinku.. H: jälkinä tai.. V: palaute, mis, mitä mä oon useesti saanu, että.. et, et kyl se sit näkyy tossa mun työnteossaki.. H: Joo. V: siin sellases intensiivisyydessä, millä sitte.. Joskus intensiivisemmin ja joskus vähemmän, mutta kuitenkin jonkun verran koko ajan..

N18:

Mut vastuuta täs on. Tää on tosi haastavaa.. H: Mm. V: monella lailla.. niinku. H: Joo. V: Ne on helppo, ne on helppoja nää tämmöset asioiden edistämiset, käytännön asiat ihmisten kanssa ja, ja hoitella, hoitaa näitä, niin ne on helppoja, mutta.. ei ihmisen kans on sitte jo haastavampaa.. H: Joo. V: jotenki. H: **Mutta se lisää sitä mielenkiintoa.** V: **Lisää. Ehdottomasti.**

N19:

Mut kyl, kyl siinä sitten niinku tommonen yksilötyö on must kauheen.. yk, yksin tehtävä **yksilötyö, nii (yskäsee) se on kyllä niinku kauheen kuormittavaa, et se.. koska sitä niin kun sitä taakkaa sillä tavalla kuitenkin pysty niinku jakamaan sitte kenellekään, kun kukaan muu ei siinä tilanteessa ole..** H: Hm. V: nii sitä ei siinä niinku tavallaan samal tavalla pysty siirtään. Et nykyään kun **täälläki on niinku, mäki oon nyt yli vuoden tehny parityöskentelynä ja, ja niinku ryhmätyöskentelynä, et yksilötyötä ei oikeestaan ollenkaa oo, nii, ni se keventää hirveesti sitä ja, ja yksin työskentelyä ei oo, niin se on, se on niinku, se keventää ihan valtavasti sitä niin kun henkistä kuormittavuutta.**

2 Subjekttiivisen kokemuksen kuvausta sisältävien aineiston osien kääntäminen tutkimuksen kielelle (1), yksilökohtaisen merkitysverkoston muodostaminen (2) ja merkitysverkostojen jakaminen merkitysyksiköihin (3)

N1

1)

Päihdealalla työskenneltäessä on aiottu vaihtaa alaa, koska miesvaltaisella alalla naisille ei ole annettu yhtä vaativia tehtäviä kuin miehille.

2)

Päihdealalla työskenneltäessä on haluttu vaihtaa alaa, koska on koettu epätasa-arvoista kohtelua miesten ja naisten välillä.

3)

Päihdealalla työskenneltäessä on haluttu vaihtaa alaa, koska on koettu epätasa-arvoista kohtelua miesten ja naisten välillä.

N2

1)

Lapsuuden perheessä taloudellinen toimeentulo on ollut tiukkaa. Isä on ollut tuhmaavainen ja vastaaja on usein nähnyt äidin surullisena taloudellisen tilanteen vuoksi. Auttaminen perustuu näkemykseen, että jokaisella on ratkaisun avaimet ja voimavarat omissa käsissään ja vastaaja haluaa auttaa asiakasta löytämään omat kykynsä.

2)

Lapsuudessa on tarkkailtu vanhempien käyttäytymistä ja reaktioita toisen käytökseen. Ammattilaisena uskotaan, että jokaisella on voimavaroja tilanteidensa ratkaisemiseksi ja henkilö haluaa auttaa heitä löytämään ne.

3)

Lapsuudessa on tarkkailtu vanhempien käyttäytymistä ja reaktioita toisen käytökseen.

Ammattilaisena uskotaan, että jokaisella on voimavaroja tilanteidensa ratkaisemiseksi ja henkilö haluaa auttaa heitä löytämään ne.

N3

1)

Toiset ovat halunneet tulla puhumaan asioistaan vastaajalle, koska häntä on pidetty järkevänä ja rauhallisena ihmisenä. On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita. Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan. Äidillä on ollut

päihdeongelma, kun vastaaja on jo ollut itse aikuinen. Vastaaja ja perheen isä olivat huolissaan äidin juomisesta. Vastaajan kaksi aviopuolisoa ovat olleet päihderiippuvaisia. Nyt vastaaja ajattelee, että näiden kolmen henkilön päihdeongelmilla on ollut vaikutusta siihen, että hän on hakeutunut päihdetyöhön. Auttaminen on kristillinen arvo. Halutaan auttaa muita ihmisiä. Ei kestä toisten kärsimystä, mikä vastaajan mielestä saattaa olla peräisin lapsuudesta, kun on vaistottu äidin vaikeuksia ja pahaa oloa. On halua tulla hyväksi ihmiseksi, joka auttaa pyyteettömästi muita. Hyvä ihminen hyväksyy toiset ihmiset sellaisena kuin he ovat sekä auttaa ja tukee heitä. Työstä kuuluu saada palkkaa, mutta samalla on tärkeää, että työhön sisältyy hyväksyvä asenne muita ihmisiä kohtaan ja voi tukea ja auttaa muita sellaisena kuin he ovat.

2)

Ihmisten käyttäytyminen, reaktiot ja tunteet ovat mietityttäneet henkilöä hyvin paljon. Läheisten päihdeongelmat ovat vaikuttaneet ensin hoitoalalle ja myöhemmin päihdealalle hakeutumiseen. Auttaminen on yksi työn ulottuvuus. Auttaminen on henkisellä tasolla työskentelemistä. Henkiseen tasoon kuuluu toisten pyyteetön auttaminen ja oma tavoite tulla paremmaksi ihmiseksi. Auttamalla ei pyritä muuttamaan toisia ihmisiä, vaan tukemaan heitä ja hyväksymään heidät sellaisina kuin he ovat. Henkilö on huomannut, että hänellä on ominaisuuksia, joiden ansiosta toiset luottavat häneen ja haluavat puhua asioistaan hänen kanssaan.

3)

Ihmisten käyttäytyminen, reaktiot ja tunteet ovat mietityttäneet henkilöä hyvin paljon.

Läheisten päihdeongelmat ovat vaikuttaneet ensin hoitoalalle ja myöhemmin päihdealalle hakeutumiseen.

Auttaminen on yksi työn ulottuvuus.

Auttaminen on henkisellä tasolla työskentelemistä.

Henkiseen tasoon kuuluu toisten pyyteetön auttaminen ja oma tavoite tulla paremmaksi ihmiseksi.

Auttamalla ei pyritä muuttamaan toisia ihmisiä, vaan tukemaan heitä ja hyväksymään heidät sellaisina kuin he ovat.

Henkilö on huomannut, että hänellä on ominaisuuksia, joiden ansiosta toiset luottavat häneen ja haluavat puhua asioistaan hänen kanssaan.

M4

1)

Isällä on ollut vastaajan lapsuudessa vaikea päihdeongelma. Vanhemman päihteidenkäyttö aiheutti perheelle taloudellisia hankaluuksia, sosiaalisten kontaktien puutetta ja eristäytymistä kavereista. On kärsitty puutteellisesta vanhemmuudesta. Vanhemman päihdeongelma on aiheuttanut vastaajalle tunne-elämän ongelmia sekä pelko- ja jännitystiloja lapsuudessa ja nuoruudessa. On ollut omaa

ongelmallista päihteidenkäyttöä aikuisena. On saatu emotionaalista tukea ja kannustusta toisilta henkilöiltä, kuten opettajilta, jotka ovat toimineet samalla esikuvina auttamisessa. On autettu lapsuuden perhettä taloudellisesti ja soviteltu nuorempien sisarusten välejä. On työskennelly aiemmin toisella alalla, mutta se on koettu epätydyttäväksi. Alalla toimiminen koetaan kutsumukseksi. Nykyinen työ antaa elämälle tarkoituksen. Alalla saa pysymään eettinen halu auttaa ihmisiä. Auttaminen on empaattisuutta, toisen huomioon ottamista, tukemista ja myötäelämistä. Auttamiseen kuuluu kristillisiä perusarvoja, kuten toisten kunnioittaminen. Kun pystyy auttamaan muita, saa tyydytystä työstä ja kokee olevansa hyvä siinä, mitä tekee. Kokemusten jakaminen asiakkaiden kanssa on rikkaus ja se antaa paljon myös työntekijälle. Työssä tuntuu hyvältä saada toimia vapaasti, itselleen merkityksellisillä tavoilla ja menetelmillä. Vapaus suunnitella omaa työtä antaa mahdollisuuksia sen kehittämiseen.

2)

Lapsuuden ja nuoruuden aika on ollut hyvin ristiriitainen. Läheisen vaikea päihdeongelma lapsuudessa on aiheuttanut sosiaalisia, psyykkisiä ja taloudellisia vaikeuksia henkilölle ja lapsuuden perheelle. Aikuisena on ajautettu itse ongelmalliseen päihteidenkäyttöön. Lapsuudesta on jäänyt mieleen myös hyviä kokemuksia kodin ulkopuolella saadusta emotionaalisesta tuesta ja kannustuksesta. Nuoresta lähtien on käyty töissä ja autettu lapsuuden perhettä taloudellisesti. Henkilö ei ole ollut tyytyväinen elämäänsä ja työhönsä aiemmalla alalla. Päihdetyöhön on siirrytty voimakkaan henkisen kokemuksen ja kutsumuksen kautta. Elämäntäänteen myötä ja oma päihteidenkäyttö loppui ja lähdettiin tekemään auttamistyötä toisten parissa. Toisten kunnioittamista ja huomioimista pidetään tärkeänä. Työ on omaa elämää rikastuttavaa ja omien arvojen mukaista.

3)

Läheisen vaikea päihdeongelma lapsuudessa on aiheuttanut sosiaalisia, psyykkisiä ja taloudellisia vaikeuksia henkilölle ja lapsuuden perheelle.

Aikuisena on ajautettu itse ongelmalliseen päihteidenkäyttöön.

Lapsuudesta on jäänyt mieleen myös hyviä kokemuksia kodin ulkopuolella saadusta emotionaalisesta tuesta ja kannustuksesta.

Nuoresta lähtien on käyty töissä ja autettu lapsuuden perhettä taloudellisesti.

Henkilö ei ole ollut tyytyväinen elämäänsä ja työhönsä aiemmalla alalla.

Päihdetyöhön on siirrytty voimakkaan henkisen kokemuksen ja kutsumuksen kautta.

Elämäntäänteen myötä ja oma päihteidenkäyttö loppui ja lähdettiin tekemään auttamistyötä toisten parissa.

Toisten kunnioittamista ja huomioimista pidetään tärkeänä.

Työ on omaa elämää rikastuttavaa ja omien arvojen mukaista.

N5

1)

On nähty lapsena, kuinka vanhemmista toinen juo ja toinen kärsii siitä. On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi. Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta. On nähty, että päihdeongelmasta voi toipua, koska omalle isälle on käynyt niin. On nähty, että ihminen pystyy siihen, kun löytää oikeat kanavat toimia. Lapsuudessa on saatu kokemus omasta selviytymisestä ja sen myötä omista voimavaroista. Vanhemman päihdeongelmaa lapsuudessa ei ole pidetty omana ongelmana. On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä. Jokaisella on oma elämänsä, polkunsä ja ongelmansa. Lapsuuden perhe on vaikuttanut alalle hakeutumiseen. Vanhemman päihdeongelma ja hänen siitä toipumisensa on synnyttänyt vastaajassa uteliaisuuden päihdeongelmia kohtaan. Päihdetyöhön on päätetty lähteä opiskeluaikana, kun on käyty tutustumassa nykyiseen työpaikkaan. Alasta on kiinnostuttu päihdehoitoon liittyvän ajattelun, oman oivalluksen ja mielenkiintoisten kysymysten ansiosta. Väkivallan näkeminen omassa lapsuudessa on tehnyt helpommaksi kohdata uhkaavia tilanteita työssä. Itse ei ole jouduttu kokemaan fyysistä väkivaltaa lapsuudessa. Kokemus vanhemman päihdeongelmasta on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa. Työn mielekkyys syntyy ihmisten kanssa toimimisesta, kuuntelemisesta ja rinnalla kulkemisesta. Tulokseksi riittää, että joku voi olla edes vähän aikaa ilman päihteitä. On välillä työskennelty toisella alalla, mutta palattu parin vuoden kuluttua takaisin. Alaa vaihdettiin hetkeksi, kun asiakkaat olivat samanikäisiä nuoria, kuin omat lapset ja työasiat alkoivat askarruttaa myös vapaa-ajalla.

2)

Lapsuuden perheessä on nähty isän ongelmallista päihteidenkäyttöä, vanhempien välistä väkivaltaa ja isän toipuminen päihderiippuvuudesta. Henkilö on joutunut ottamaan vastuuta kodin asioiden hoidosta hyvin nuorena. Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta. Lapsuuden kokemukset ovat herättäneet uteliaisuuden päihdekysymyksiä kohtaan ja vaikuttaneet työskentelyyn päihdealalla. Henkilö on oppinut, että päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä ja siitä voi toipua. Päihdeongelma on päihteidenkäyttäjän oma ongelma, josta hän voi päästä eroon, kun löytää oman polkunsä. Päihdeongelmien ja väkivallan näkeminen lapsuudessa on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa. Ihmisten parissa toimiminen tekee työstä mielekkään. Huoli omista lapsista pakotti hetkeksi pois nuorten parissa tehdystä päihdetyöstä, mutta päihdealalle palattiin takaisin.

3)

Lapsuuden perheessä on nähty isän ongelmallista päihteidenkäyttöä, vanhempien välistä väkivaltaa ja isän toipuminen päihderiippuvuudesta.

Henkilö on joutunut ottamaan vastuuta kodin asioiden hoidosta hyvin nuorena.

Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta.

Lapsuuden kokemukset ovat herättäneet uteliaisuuden päihdekysymyksiä kohtaan ja vaikuttaneet työskentelyyn päihdealalla.

Henkilö on oppinut, että päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä ja siitä voi toipua.

Päihdeongelma on päihteidenkäyttäjän oma ongelma, josta hän voi päästä eroon, kun löytää oman polkunsa.

Päihdeongelmien ja väkivallan näkeminen lapsuudessa on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa.

Ihmisten parissa toimiminen tekee työstä mielekkään.

Huoli omista lapsista pakotti hetkeksi pois nuorten parissa tehdystä päihdetyöstä, mutta päihdealalle palattiin takaisin.

N6

1)

Ihmisten tarkkailu, ymmärtäminen ja oikeudenmukainen kohtelu ovat kiinnostaneet lapsesta asti. On tarkkailtu lapsena ihmisiä, heidän käytöstään ja muiden reaktioita. Vastaja on ollut lapsena ujo, arka ja hiljainen. Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella. Voimakkaita kokemuksia on saatu televisiosarjoista Juuret ja Polttouhrit ja eläydytty roolihenkilöiden kärsimyksiin. Isällä oli päihdeongelma, mutta hän ei juonut kotona eikä isän päihdeongelmasta puhuttu. On nähty, kuinka isän päihteidenkäyttö vaikutti äidin jaksamiseen. Nuorena on koettu yhteisöllisyyttä punk-kulttuurin parissa. Toiminta alakulttuurissa nuorena on antanut kokemuksia sosiaalisuudesta ja ystävyydestä. Nuorena on saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta silloin on pelätty, että ryhdytään eläytymään liikaa asiakkaiden ongelmiin. Lapsuuden kipeät kokemukset ovat viivytäneet alalle hakeutumista, kun omat lapsuuden kokemukset ovat olleet käsittelemättä. Alalle on vihdoin uskallettu lähteä, kun on opittu ihmisten kanssa toimimista. Oppiminen on ollut vuosia kestänyt prosessi ja merkittävä osa siitä on tapahtunut opiskeluaikana, tosin toisella alalla. Aiemmalta alalta on tultu päihdetyöhön, kun on alkanut voimakkaasti tuntua siltä, että ei tehdä sitä työtä, mitä pitäisi. Päihdetyölle on olemassa tarve, sitä ei tarvitse keksiä eikä sitä tarvitse ”myydä” ihmisille. On vaikea sanoa, kumpi oli ensin: kiinnostus ”elämän kääntöpuoleen” vai nykyiseen työhön ajautuminen ja sen kautta ”yleisesti vaikeasti hyväksyttävistä” asioista kiinnostuminen. Auttaminen juontaa sosiaalisesta omastatunnosta. Auttaminen on rinnalla kulkemista. Auttaminen on sen ymmärtämistä, että ihmisen käytös voi johtua hänelle tapahtuneista vastoinkäymisistä. Auttaminen on myönteisten kokemusten antamista ihmisille, joista he voivat ammentaa uutta voimaa. Päihdetyössä käydään syvällisiä keskusteluja asiakkaiden kanssa. Asiakkaat avautuvat työntekijälle. Asiakkaan avoimuus tekee vaikutuksen työntekijään. Omana tavoitteena elämässä on ihmisenä kasvaminen. Sosiaalialalla parasta on se, että se ei ole hierarkkinen, vaan siellä kysytään työntekijän mielipidettä työn suorittamisesta eli työssä on tasa-arvoisuutta ja avointa keskustelua. Työ on henkisesti haastavaa, mutta se tekee työstä antoisan.

2)

Ihmisten tarkkailu ja heikompien puolella oleminen ovat kiinnostaneet lapsesta saakka. Toisten kärsimykseen on eläydytty voimakkaasti. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen toiminta on kiinnostanut. Yhteisöllisyyttä on koettu nuorena alakulttuurin parissa. On saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta alalle hakeutumisen kanssa on viivytelty, koska liian voimakas eläytyminen toisten ongelmiin lapsuuden kipeiden kokemusten vuoksi on arveluttanut. Kun toimiminen ihmisten kanssa on kehittynyt, on uskallettu lähteä alalle. Kiinnostus päihdetyötä kohtaan on herännyt, kun on vielä toimittu toisella alalla. Aiempi työ ei vastannut omia toiveita ja kiinnostuksen kohteita. Päihdetyön valinta on seurausta kyvystä kohdata myös vaikeasti hyväksyttäviä asioita. Auttamisessa olennaista on sosiaalinen vastuu ja toisen rinnalla kulkeminen. Auttajan tehtävä on vahvistaa myönteisiä kokemuksia, joista voi ammentaa voimaa. Avoimuus ja toisen mielipiteiden kunnioittaminen ovat tärkeitä tekijöitä sekä asiakastyössä että työyhteisössä.

3)

Ihmisten tarkkailu ja heikompien puolella oleminen ovat kiinnostaneet lapsesta saakka.

Toisten kärsimykseen on eläydytty voimakkaasti.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen toiminta on kiinnostanut.

Yhteisöllisyyttä on koettu nuorena alakulttuurin parissa.

On saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta alalle hakeutumisen kanssa on viivytelty, koska liian voimakas eläytyminen toisten ongelmiin lapsuuden kipeiden kokemusten vuoksi on arveluttanut.

Kiinnostus päihdetyötä kohtaan on herännyt, kun on vielä toimittu toisella alalla.

Päihdetyön valinta on seurausta kyvystä kohdata myös vaikeasti hyväksyttäviä asioita.

Auttamisessa olennaista on sosiaalinen vastuu ja toisen rinnalla kulkeminen.

Auttajan tehtävä on vahvistaa myönteisiä kokemuksia, joista voi ammentaa voimaa.

Avoimuus ja toisen mielipiteiden kunnioittaminen ovat tärkeitä tekijöitä sekä asiakastyössä että työyhteisössä.

N7

1)

Henkilö on ollut jo lapsena pohdiskeleva ja erityisen kiinnostunut ihmisistä. Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana. Isän viikonloppujuominen on jäänyt mieleen erityisenä ajanjaksoa kuvaavana tekijänä. Itsestä on jouduttu huolehtimaan jo nuorena isän päihteidenkäytön ja vanhempien eron takia. Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen. Omien, päihdeongelmallisesta vanhemmasta saatujen kokemusten ansiosta osataan kohdata päihdeongelmaisia eikä olla liian

sinisilmäisiä. Henkilö on ollut jo lapsena pohdiskelija ja ihmisten tarkkailija. Henkilö on ollut jo lapsena erityisen kiinnostunut ihmisistä. Oma lapsi on aiheuttanut huolta teini-ikäisenä ja se on lisännyt kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin. Alan mielenkiintoa lisää mahdollisuus työskennellä erilaisten ja kaikenikäisten ihmisten kanssa. Ollaan tyytyväisiä siihen, että päihdehoidossa on mahdollisuus keskustella asiakkaiden kanssa enemmän kuin terveydenhoidon puolella. Auttaminen on ihmisten tarkkailua ja vaihtoehtoisten toimintamallien miettimistä asiakkaita kohdattaessa. Auttamisenhalu on kehittynyt sen myötä, kun asiakkaat ovat tulleet keskustelemaan ja hakemaan tukea. Päihdetyössä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja vaikuttaa oman työn tekemiseen.

2)

Jo lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä, pohdiskeltu ja tarkkailtu heitä. Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana. Isän runsas alkoholinkäyttö on leimannut nuoruutta. Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen. Oman teini-ikäisen lapsen ongelmat ovat saaneet kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja hakeutumaan alalle. Omat nuoruuden kokemukset ovat kehittäneet päihdetyössä vaadittavia taitoja. Auttamistaidot ovat kehittyneet asiakastyön myötä. Auttaminen perustuu havainnointiin ja asiakkaille sopivien toimintavaihtoehtojen pohtimiseen. Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan.

3)

Jo lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä, pohdiskeltu ja tarkkailtu heitä.

Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana.

Isän runsas alkoholinkäyttö on leimannut nuoruutta.

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Oman teini-ikäisen lapsen ongelmat ovat saaneet kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja hakeutumaan alalle.

Omat nuoruuden kokemukset ovat kehittäneet päihdetyössä vaadittavia taitoja.

Auttamistaidot ovat kehittyneet asiakastyön myötä.

Auttaminen perustuu havainnointiin ja asiakkaille sopivien toimintavaihtoehtojen pohtimiseen.

Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan.

M8

1)

Vastaajan tyttöystävä opiskeli lähihoitajaksi, mikä sai vastaajankin kiinnostumaan hoitoalasta.

Vastaaja työskenteli rakennustalalla ja osallistui pääsykokeisiin tarkoituksena lähteä opiskelemaan

rakennusmestariksi. Hän huomasi kuitenkin pääsykoetilanteessa, ettei halunnutkaan päätyä kyseiselle alalle, vaan hakeutui lääkintävahtimestari-sairankuljettajan pääsykokeisiin. Tyttöystävän opintoja seuraamalla on kiinnostuttu ihmisten hoitamisesta.

2)

Hoitoalasta on kiinnostuttu alaa opiskelevan läheisen kautta. Omia suunnitelmia on muutettu toisen alan pääsykoetilanteessa ja hakeuduttu opiskelemaan terveydenhoitoalalle.

3)

Hoitoalasta on kiinnostuttu alaa opiskelevan läheisen kautta.

Omia suunnitelmia on muutettu toisen alan pääsykoetilanteessa ja hakeuduttu opiskelemaan terveydenhoitoalalle.

N9

1)

Vastaajan lapsuudessa isällä on ollut päihdeongelma. Vanhemmat erosivat, kun vastaaja oli 12-vuotias. Isän päihdeongelma ja poissaoleminen on aiheuttanut paljon pettymyksiä lapsuudessa. Poikaystävällä oli päihdeongelma. Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan. Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä. Hyvä asiakassuhde on työn onnistumisen edellytys. Asiakkaiden aito ja välitön kohtaaminen on työn perusta. Työssä saa kokea aitoja ihmissuhteita ja luottamusta. Työstä saa hyvän mielen ja hyvää palautetta. Alalla jatkaminen on tuntunut oikealta valinnalta. Työhön liittyy vapautta, joka tekee työstä myös vastuullista. Joskus työn vastuullisuus tuntuu pelottavalta, mutta enimmäkseen vastuun kokeminen antaa tunteen työn arvokkuudesta. Työssä jaksamista ylläpidetään pysähtymällä nauttimaan pienistä hetkistä ja asiakkaiden edistysaskeleista. Asiakkaiden kuntoutuminen heidän edistymisensä näkeminen lisää työn palkitsevuutta. Vaikeuksien ja ongelmien vastapainoksi nähdään työn hyviä vaikutuksia asiakkaiden elämään.

2)

Isän päihdeongelma aiheutti lapsuudessa paljon pettymyksiä. Vanhemmat erosivat, kun henkilö oli 12-vuotias. Myöhemmin poikaystävä oli myös päihdeongelmainen. Läheisten päihdeongelmat aiheuttivat ensin vastenmielisyyttä päihdeasioita kohtaan, mutta saivat myös kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja päihdeongelmaisten auttamisesta. Hyvää asiakassuhdetta pidetään työn lähtökohdana. Suhde perustuu luottamukseen ja aitoon kohtaamiseen. Työssä jatketaan, koska se koetaan arvokkaaksi ja itselle oikeaksi työksi. Työhön liittyy vapautta ja vastuuta. Työstä palkitsee asiakkaiden edistymisen näkeminen ja oman työn hyvät vaikutukset asiakkaiden elämiin.

3)

Isän päihdeongelma aiheutti lapsuudessa paljon pettymyksiä.

Vanhemmat erosivat, kun henkilö oli 12-vuotias.

Läheisten päihdeongelmat aiheuttivat ensin vastenmielisyyttä päihdeasioita kohtaan, mutta saivat myös kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja päihdeongelmaisten auttamisesta.

Hyvää asiakassuhdetta pidetään työn lähtökohtana.

Asiakassuhde perustuu luottamukseen ja aitoon kohtaamiseen.

Työssä jatketaan, koska se koetaan arvokkaaksi ja itselle oikeaksi työksi.

Työhön liittyy vapautta ja vastuuta.

Työstä palkitsee asiakkaiden edistymisen näkeminen ja oman työn hyvät vaikutukset asiakkaiden elämiin.

N10

1)

Lapsuudessa on ihailtu terveydenhuoltoalalla työskennelleitä naisia, joista toinen oli oma äiti, jotka on nähty huolehtivaisina, järkevinä ja itsevarmoina henkilöinä. Alalle lähtemiseen on vaikuttanut päihdetyön ihmiskäsitys: ihmisten kohtaaminen sekä kiinnostus ihmisiä ja heidän tarinoitaan kohtaan. Päihdetyössä ihmisille ei tehdä asioita, vaan ihmisiä kohdataan ja kuunnellaan. Auttamista pidetään omana tehtävänä ja oikeana tapana toimia, mutta ei velvollisuutena. Auttaminen on halua ymmärtää ihmisiä. Ihmisiä voi tukea auttamalla heitä näkemään omaa tilannettaan uudella tavalla ja pääsemään sen avulla eteenpäin. Alalla on pysytty, koska on haluttu auttaa tukea tarvitsevia. Mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön on pitänyt päihdealalla. Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa kohdata ja auttaa asiakkaita. Asiakkailta saatu palaute antaa työssä onnistumisen kokemuksia. Työyhteisön tuki ja palaute vahvistaa työssä jaksamista. Koulutus ja oman osaamisen jakaminen muille tukee työtyytyväisyyttä ja omaa jaksamista. Oma henkinen kasvu on tullut työskentelyn myötä osaksi työn vaikutuksia ilman, että sitä on osattu odottaa.

2)

Lapsuudessa on haaveiltu hoitotyöstä. Päihdetyössä kiehtoo sen ihmisläheisyys, ihmiskäsitys ja mahdollisuus tehdä auttamistyötä. Ihmisissä kiehtovat kohtaaminen ja tarinat. Auttaminen perustuu ihmisen ymmärtämiseen ja heidän tilanteidensa näkemiseen. Auttaminen ja tukeminen ovat olennaista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Asiakkailta saatu palaute ja työtovereiden tuki tuntuu palkitsevalta. Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa auttamistyössä. On tärkeää voida vaikuttaa omaan työhön sekä kouluttautua lisää ja jakaa omaa osaamistaan muille. Oma henkinen kasvu on yksi työn seurauksista.

3)

Lapsuudessa on haaveiltu hoitotyöstä.

Päihdetyössä kiehtoo sen ihmisläheisyys, ihmiskäsitys ja mahdollisuus tehdä auttamistyötä.

Auttaminen perustuu ihmisen ymmärtämiseen ja heidän tilanteidensa näkemiseen.

Auttaminen ja tukeminen ovat olennaista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.

Asiakkailta saatu palaute ja työtovereiden tuki tuntuu palkitsevalta.

Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa auttamistyössä.

On tärkeää voida vaikuttaa omaan työhön sekä kouluttautua lisää ja jakaa omaa osaamistaan muille.

Oma henkinen kasvu on yksi työn seurauksista.

M11

1)

Isä on toipunut alkoholiriippuvuudesta. On nähty sekä päihteidenkäytöstä aiheutuneita haittoja että riippuvuudesta toipuminen. Päihteidenkäyttö on koettu omaksi valinnaksi. On valittu omaksi toimintatavaksi päihteettömyys.

2)

Lapsuuden perheessä on koettu läheisen päihderiippuvuus ja siitä toipuminen. On opittu näkemään päihteidenkäyttö ja sen seuraukset omista valinnoista riippuvina.

3)

Lapsuuden perheessä on koettu läheisen päihderiippuvuus ja siitä toipuminen.

On opittu näkemään päihteidenkäyttö ja sen seuraukset omista valinnoista riippuvina.

M12

1)

Arvoina ovat oikeudenmukaisuus ja avun tarpeessa olevien puolustaminen. Halutaan toimia oikeudenmukaisesti ihmisiä kohtaan. Auttaminen on valinta oikeudenmukaisen toimimisen puolesta. Ajatellaan, että jokaisella kuuluisi olla olosuhteet, joissa on mahdollista elää hyvää elämää. Alalla työskennellään, koska halutaan toimia heikomman puolella.

2)

Päihdealalla työskennellään, koska halutaan olla heikompien puolella. Auttamistyön uskotaan lisäävän ihmisten oikeudenmukaista kohtelua ja mahdollisuutta hyvään elämään.

3)

Päihdealalla työskennellään, koska halutaan olla heikompien puolella.

Auttamistyön uskotaan lisäävän ihmisten oikeudenmukaista kohtelua ja mahdollisuutta hyvään elämään.

M13

1)

On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta. Esikuvana on ollut oma veli, joka on toiminut ihmisten kanssa kuuntelijana ja kyennyt luomaan avoimen suhteen toiseen ihmiseen. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta. On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta. Toisten auttaminen on arvo, joka on periytynyt omilta vanhemmilta. Auttaminen on hyvän mielen jakamista. Auttamisella on henkilökohtainen merkitys ja se eroaa muusta työn tekemisestä. On työskennelty aiemmin eri alalla. Toisella alalla työskennellessä on huomattu omat taidot tulla ihmisten kanssa toimeen. On huomattu oma kyky ratkaista asioita ja saada toiset ihmiset rauhoittumaan puhumalla. Omat taidot ovat ohjanneet hakeutumaan sosiaalialalle töihin. Läheisyys ja asiakkaiden avautuminen asioistaan kuuluu työhön. Läheisyys työssä voi alkaa tuntua raskaalta, jos ottaa asiakkaiden asiat liian henkilökohtaisesti. Työyhteisö tukee omaa työssä jaksamista. Työtyytyväisyys on hyvä ja omiin kykyihin luotetaan. Arvomaailma on saanut pysymään alalla.

2)

Läheiset ovat toimineet esikuvina auttamistyön tekemisessä jo henkilön lapsuudesta lähtien. Sosiaalialalle on hakeuduttu, kun on havaittu omat taidot ihmisten kanssa toimimisessa. Auttaminen on positiivisten kokemusten vahvistamista. Auttaminen on itselle tärkeää. Auttamistyössä joutuu tasapainottelemaan läheisyyden, avoimuuden ja oman jaksamisen kanssa. Jaksamista tukee hyvä työyhteisö. Työtyytyväisyyttä lisää luottamus omiin kykyihin ja mahdollisuus toimia päihdetyössä oman arvomaailman ja omien vahvuuksien mukaisesti.

3)

Läheiset ovat toimineet esikuvina auttamistyön tekemisessä jo henkilön lapsuudesta lähtien.

Sosiaalialalle on hakeuduttu, kun on havaittu omat taidot ihmisten kanssa toimimisessa.

Auttaminen on positiivisten kokemusten vahvistamista.

Auttaminen on itselle tärkeää.

Auttamistyössä joutuu tasapainottelemaan läheisyyden, avoimuuden ja oman jaksamisen kanssa.

Jaksamista tukee hyvä työyhteisö.

Työtyytyväisyyttä lisää luottamus omiin kykyihin ja mahdollisuus toimia päihdetyössä oman arvomaailman ja omien vahvuuksien mukaisesti.

N14

1)

Lapsuuden perheessä ihmiset ovat olleet läheisiä ja perheeseen on kuulunut monta sukupolvea. Lapsuuden kodissa on koettu yhteisöllisyyttä. Hengissä säilymisen kokemus on ollut vanhemmille tärkeää ja yhteisöllisyyden taustalla. Lapsuudessa on opittu erilaisuuden sietämistä. On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskenneltäessä terveydenhoitoalalla. On jouduttu vaihtamaan alaa oman sairastumisen vuoksi, lähdetty opiskelemaan lähihoitajaksi ja kiinnostuttu päihdealasta harjoittelujakson aikana. Työssä koetaan tärkeäksi lapsuudesta saadut voimavarat ja oma toivon näkökulma ja elämänusko. Uskotaan, että lämpö ja luottamus siirtyvät omasta olemuksesta asiakkaaseen. Auttaminen on kuuntelemista ja sillä tavalla toisen sisäisen muutoksen tukemista. Ikä on tuonut mukanaan sen hyväksymisen, että kaikkeen ei voi itse vaikuttaa, vaan on myös osattava hyväksyä asioita. Asiakkaiden eteenpäin pääseminen lisää työtyytyväisyyttä. Työssä nähdään kehittämisen ja uusien ajatusten kokeilemisen mahdollisuuksia. Työyhteisössä suhtaudutaan myönteisesti kouluttautumiseen ja työn kehittämiseen. Mielekäs työpaikka mahdollistaa oman kasvun. Oma kasvu on jatkuva prosessi.

2)

Lapsuudessa on opittu yhteisöllisyyttä ja ihmisten hyväksyntää. Aiemmin on työskennelty eri alalla ja ihmetelty siellä päihdeasiakkaiden saamaa huonoa kohtelua. Oman sairastumisen vuoksi on vaihdettu alaa ja päätetty hakeutua päihdetyöhön. Lapsuuden kokemukset ovat tärkeä voimavara. Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa halutaan vahvistaa luottamusta, lämpöä ja toivoa. Auttaminen on kuuntelemalla tukemista. Positiivinen asenne ja hyväksyminen ovat elämän viisautta. Asiakkaiden edistyminen palkitsee. Lapsuuden kokemukset ovat kasvattaneet psykologista pääomaa. Toiveikkuus näkyy suhtautumisessa oman työn kehittämismahdollisuuksiin.

3)

Lapsuudessa on opittu yhteisöllisyyttä ja ihmisten hyväksyntää.

Aiemmin on työskennelty eri alalla ja ihmetelty siellä päihdeasiakkaiden saamaa huonoa kohtelua.

Oman sairastumisen vuoksi on vaihdettu alaa ja päätetty hakeutua päihdetyöhön.

Lapsuuden kokemukset ovat tärkeä voimavara.

Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa halutaan vahvistaa luottamusta, lämpöä ja toivoa.

Auttaminen on kuuntelemalla tukemista.

Positiivinen asenne ja hyväksyminen ovat elämän viisautta.

Asiakkaiden edistyminen palkitsee.

Lapsuuden kokemukset ovat kasvattaneet psykologista pääomaa.

Toiveikkaus näkyy suhtautumisessa oman työn kehittämismahdollisuuksiin.

N15

1)

Auttamista on opittu lapsuuden kodissa. Lapsuuden perheessä on autettu muita, vaikka itsellä on ollut taloudellisesti tiukkaa. Päihdetyö ei tunnu niin läheiseltä, että siinä haluttaisiin välttämättä jatkaa.

2)

Auttamistyö tuntuu itselle tärkeämmältä kuin päihdetyön tekeminen.

3)

Auttamistyö tuntuu itselle tärkeämmältä kuin päihdetyön tekeminen.

N16

1)

Auttaminen on opittu jo lapsuudessa. Auttaminen tarkoitti lapsuudessa ilon tuottamista muille. Iloa tuotetaan läsnäololla ja viettämällä aikaa yhdessä. Lapsuuden kodissa ei sallittu negatiivisten tunteiden näyttämistä, vaan korostettiin iloa ja hyvää mieltä kaikkien kohdalla. Auttaminen kuuluu työn luonteeseen. Autetaan toista tekemään itse omia päätöksiään eikä tehdä niitä hänen puolestaan. Auttamiselle asetetaan rajat eikä uhrata itseä työn vuoksi. On kehitetty omia vuorovaikutusmenetelmiä. Työn haasteellisuudesta ja kiinnostavuudesta huolimatta siihen kyllästyy joskus. Työn hyvänä puolena on päivätyö, asuinympäristö ja lasten koulut.

2)

Auttaminen on positiivisten tunteiden ja kokemusten vahvistamista. Auttamista on opittu jo lapsuuden kodissa. Auttaminen hyväksytään osaksi päihdetyön tekemistä. Auttaminen ei ole toisen puolesta tekemistä, vaan hänen autonomiansa tukemista. Omasta hyvinvoinnista pidetään huolta ja ideoidaan omia työmenetelmiä, joista on hyötyä vuorovaikutustilanteissa asiakkaiden kanssa.

3)

Auttaminen on positiivisten tunteiden ja kokemusten vahvistamista.

Auttamista on opittu jo lapsuuden kodissa.

Auttaminen hyväksytään osaksi päihdetyön tekemistä.

Auttaminen ei ole toisen puolesta tekemistä, vaan hänen autonomiansa tukemista.

Omasta hyvinvoinnista pidetään huolta ja ideoidaan omia työmenetelmiä, joista on hyötyä vuorovaikutustilanteissa asiakkaiden kanssa.

N17

1)

Lapsuus ajoittui lama-aikaan ja omalla perheellä oli taloudellisesti tiukkaa. Välillä on harmittanut se, ettei ollut varaa hankkia samoja asioita kuin kavereiden perheillä oli. Alasta on kiinnostuttu, kun on työskennellyt päihdeongelmaisten asuntolassa. Tilanteiden aitous päihdetyössä on tehnyt vaikutuksen ja saanut lähtemään alalle. Päihdetyössä on koettu, että ihmiset ovat ihmisiä toisilleen. Itsensä likoon laittaminen on tärkeää työssä viihtymisen kannalta. Työssä saa olla oma itsensä.

2)

Lapsuudessa on koettu lama-ajan niukkuutta. Työskentelyssä päihdeasiakkaiden kanssa on kiinnostuttu ihmisten aidosta kohtaamisesta. Työssä on tärkeää se, että sitä saa tehdä omalla persoonallaan.

3)

Työskentelyssä päihdeasiakkaiden kanssa on kiinnostuttu ihmisten aidosta kohtaamisesta.

Työssä on tärkeää se, että sitä saa tehdä omalla persoonallaan.

N18

1)

On koettu ulkopuolisuuden tunnetta omassa lapsuuden perheessä. Vanhemmat olivat eronneet, vastaaja asui äidin kanssa ja äiti meni uudelleen naimisiin. Teini-iässä on alkanut tulla ongelmia, jonkin verran päihdeidenkäyttöä ja poissaoloja koulusta. On jouduttu nuorisokotiin 13-vuotiaana. Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia. Nuorisokotikokemusta ei pidetä merkityksellisenä alan valinnan suhteen. On itse saatu tukea vertaistuesta ja saatu hyvää palautetta omasta toiminnasta siellä. Muut ovat kokeneet, että vastaaja on helposti lähestyttävä ja henkilö, jolle on helppo puhua. On mietitty päihdetyötä jo aiemmin ja kiinnostavan paikan löydyttyä hakeuduttu sinne töihin. On saatu kannustusta lähteä alalle arvostetuksi koetululta henkilöltä, joka on toiminut päihdealalla. Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä. On opittu kohtaamaan ihmisiä ihmisinä. Ei voida hyväksyä epäaitoutta ja roolien taakse piiloutumista. On ollut aiempia kokemuksia epäaidosta toiminnasta aiemmalla alalla työskenneltäessä. Kun on siirrytty työskentelemään päihdealalle, on huomattu, miten kaikki tunteet, jopa ristiriidat ja konfliktit, ovat aitoja. Työssä saa jatkamaan työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus. On mahdollisuus kehittää omaa työtä. Työntekijöiden mielipiteitä kuunnellaan. Uran loppupuolella halutaan mahdollisesti vaihtaa alaa ja työskennellä vanhempien ihmisten kanssa.

2)

Vanhempien eron jälkeen oli vaikeuksia sopeutua uuteen perheeseen äidin ja tämän uuden miehen kanssa. Koulunkäynnissä alkoi olla ongelmia ja jonkin verran päihdeidenkäyttöä. 13-vuotiaana on jouduttu nuorisokotiin. Kokemuksen ei katsota merkittävästi vaikuttaneen alan valintaan. On koettu

huonoa ryhmätoimintaa, mikä on vahvistanut omia näkemyksiä ryhmien vetämisestä. Vertaistuesta ja erityisesti omasta toiminnasta siellä on saatu hyviä kokemuksia ja hyvää palautetta. Sen ansiosta on kiinnostuttu päihdetyöstä. Arvostetaan aitoutta ja ihmisten kohtaamista. Työssä viihtymiseen vaikuttaa työyhteisön tuki ja työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus. Pohditaan mahdollista alan vaihtoa ja iäkkäämpien ihmisten parissa työskentelyä uran loppuvaiheessa.

3)

Vanhempien eron jälkeen oli vaikeuksia sopeutua uuteen perheeseen äidin ja tämän uuden miehen kanssa.

Koulunkäynnissä alkoi olla ongelmia ja jonkin verran päihteidenkäyttöä.

13-vuotiaana on jouduttu nuorisokotiin, mutta kokemuksen ei katsota merkittävästi vaikuttaneen alan valintaan.

On koettu huonoa ryhmätoimintaa, mikä on vahvistanut omia näkemyksiä ryhmien vetämisestä.

Vertaistuesta ja erityisesti omasta toiminnasta siellä on saatu hyviä kokemuksia ja hyvää palautetta.

Sen ansiosta on kiinnostuttu päihdetyöstä.

Arvostetaan aitoutta ja ihmisten kohtaamista.

Työssä viihtymiseen vaikuttaa työyhteisön tuki ja työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus.

Pohditaan mahdollista alan vaihtoa ja iäkkäämpien ihmisten parissa työskentelyä uran loppuvaiheessa.

N19

1)

Lapsuudenkodissa kaikki ovat osallistuneet yhteisiin tehtäviin. On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehdytty lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaalialaa. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön. Läheinen vuorovaikutus on ollut tärkein syy lähteä alalle. Vuorovaikutus ihmisten kanssa on työssä ainutlaatuista. Luottamuksen saavuttamisen tavoitetta on pidetty houkuttavana haasteena, joka pitää työn kiinnostavuutta yllä. Työn myötä on alettu kiinnostua jäljen jättämisestä toiseen ihmiseen – työ jättää jäljen niin asiakkaaseen kuin työntekijäänkin. Työn tekee mielekkääksi mahdollisuus kehittää sitä ja omia työtapoja. Seurustelukumppanin päihdeongelma on syventänyt päihdekysymysten käsittelyä.

2)

Lapsuuden kodissa on opittu yhdessä toimimista. Päihdekysymykset alkoivat kiinnostaa jo nuorena ja päihdeasioiden parissa on lähdetty toimimaan aktiivisesti alusta alkaen. Alalla kiinnostaa eniten vuorovaikutus ja luottamuksen saavuttaminen asiakkaiden kanssa. Työn ja omien työtapojen

kehittämismahdollisuus lisää työn mielekkyyttä. Läheisen päihdeongelma aikuisuudessa syventää suhdetta oman työhön.

3)

Lapsuuden kodissa on opittu yhdessä toimimista.

Päihdekysymykset alkoivat kiinnostaa jo nuorena ja päihdeasioiden parissa on lähdetty toimimaan aktiivisesti alusta alkaen.

Alalla kiinnostaa eniten vuorovaikutus ja luottamuksen saavuttaminen asiakkaiden kanssa.

Työn ja omien työtapojen kehittämismahdollisuus lisää työn mielekkyyttä.

Läheisen päihdeongelma aikuisuudessa syventää suhdetta oman työhön.

N20

1)

Lapsuus on ollut turvallinen ja onnellinen. Ihmisten hyväksyminen on opittu jo lapsuuden kodissa. Auttaminen on perusarvo ja itselle ominainen tapa toimia. Työssä pysytään sen ihmiskäsityksen takia: jokainen ihminen on samanarvoinen. Ihmisläheisessä työssä on itselläkin mahdollisuus kasvaa. Työssä saa käyttää luovuutta ja toteuttaa itseään. Työ on itsenäistä eikä sitä säädellä liikaa ulkoapäin. Omaa työtä saa kehittää melko vapaasti. Työntekijöiden mielipiteitä ja ajatuksia työstä kuunnellaan.

2)

Lapsuudessa on koettu turvallisuutta ja opittu hyväksyvää asennoitumista toisiin ihmisiin. Auttaminen on itselle luontainen tapa toimia. Päihdetyössä tärkeää on ihmisten tasa-arvoinen kohtelu. Vuorovaikutus kasvattaa sekä asiakasta että työntekijää. Työ on luovaa ja vapaata. Työntekijöitä kuunnellaan ja arvostetaan.

3)

Lapsuudessa on koettu turvallisuutta ja opittu hyväksyvää asennoitumista toisiin ihmisiin.

Auttaminen on itselle luontainen tapa toimia.

Päihdetyössä tärkeää on ihmisten tasa-arvoinen kohtelu.

Vuorovaikutus kasvattaa sekä asiakasta että työntekijää.

Työ on luovaa ja vapaata.

Työntekijöitä kuunnellaan ja arvostetaan.

3 Merkitysyksiköiden jakaminen kokemusalueisiin

N1

Alalla jatkaminen

On aiottu vaihtaa alaa, kun miesvaltaisella alalla naisille ei ole annettu yhtä vaativia tehtäviä kuin miehille.

N2

Lapsuuden olosuhteet

Lapsuuden perheessä taloudellinen toimeentulo on ollut tiukkaa. Isä on ollut tuhmaavainen ja vastaaja on usein nähnyt äidin surullisena taloudellisen tilanteen vuoksi.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen perustuu näkemykseen, että jokaisella on ratkaisun avaimet ja voimavarat omissa käsissään ja vastaaja haluaa auttaa asiakasta löytämään omat kykynsä.

N3

Läheisen päihdeongelma

Äidillä on ollut päihdeongelma, kun vastaaja on jo ollut itse aikuinen. Vastaaja ja perheen isä olivat huolissaan äidin juomisesta. Vastaajan kaksi aviopuolisoa ovat olleet päihderiippuvaisia. Nyt vastaaja ajattelee, että näiden kolmen henkilön päihdeongelmilla on ollut vaikutusta siihen, että hän on hakeutunut päihdetyöhön.

On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

Toiset ovat halunneet tulla puhumaan asioistaan vastaajalle, koska häntä on pidetty järkevänä ja rauhallisena ihmisenä.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.

Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan.

Opiskelu ja koulutus

On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Halutaan auttaa muita ihmisiä. Ei keitetä toisten kärsimystä, mikä vastaajan mielestä saattaa olla peräisin lapsuudesta, kun on vaistottu äidin vaikeuksia ja pahaa oloa.

Auttaminen on kristillinen arvo.

Työstä kuuluu saada palkkaa, mutta samalla on tärkeää, että työhön sisältyy hyväksyvä asenne muita ihmisiä kohtaan ja voi tukea ja auttaa muita sellaisena kuin he ovat.

Hyvä ihminen hyväksyy toiset ihmiset sellaisena kuin he ovat sekä auttaa ja tukee heitä.

Oma henkinen kasvu

On halua tulla hyväksi ihmiseksi, joka auttaa pyyteettömästi muita.

Kutsumus päihdealalle

Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan.

M4

Lapsuuden olosuhteet

On kärsitty vanhemmuuden puuttumisesta.

Vanhemman päihteidenkäyttö aiheutti perheelle taloudellisia hankaluuksia, sosiaalisten kontaktien puutetta ja eristäytymistä kavereista.

Esikuvat

On saatu emotionaalista tukea ja kannustusta toisilta henkilöiltä, kuten opettajilta, jotka ovat toimineet samalla esikuvina auttamisessa.

Läheisen päihdeongelma

Isällä on ollut vastaajan lapsuudessa vaikea päihdeongelma.

Vanhemman päihdeongelma on aiheuttanut vastaajalle tunne-elämän ongelmia sekä pelko- ja jännitystiloja lapsuudessa ja nuoruudessa.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki

On saatu emotionaalista tukea ja kannustusta toisilta henkilöiltä, kuten opettajilta, jotka ovat toimineet samalla esikuvina auttamisessa.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

On autettu lapsuuden perhettä taloudellisesti ja soviteltu nuorempien sisarusten välejä.

Oma päihteidenkäyttö ja toipuminen

On ollut omaa ongelmallista päihteidenkäyttöä aikuisena.

Alalle lähteminen

On työskennelly aiemmin toisella alalla, mutta se on koettu epätydyttäväksi.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen sisältää empaattisuutta, toisen huomioon ottamista, tukemista ja myötäelämistä.

Alalla saa pysymään eettinen halu auttaa ihmisiä.

Auttamiseen kuuluu kristillisiä perusarvoja, kuten toisten kunnioittaminen.

Kun pystyy auttamaan muita, saa tyydytystä työstä ja kokee olevansa hyvä siinä, mitä tekee.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Kokemusten jakaminen asiakkaiden kanssa on rikkaus ja se antaa paljon myös työntekijälle.

Kutsumus päihdealalle

Alalla toimiminen koetaan kutsumukseksi.

Alalla jatkaminen

Alalla toimiminen koetaan kutsumukseksi.

Alalla saa pysymään eettinen halu auttaa ihmisiä.

Työ antaa elämälle tarkoituksen.

Työssä tuntuu hyvältä saada toimia vapaasti, itselleen merkityksellisillä tavoilla ja menetelmillä.

Vapaus suunnitella omaa työtä antaa mahdollisuuksia sen kehittämiseen.

N5

Lapsuuden olosuhteet

On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.

Itse ei ole jouduttu kokemaan fyysistä väkivaltaa lapsuudessa.

Läheisen päihdeongelma

On nähty lapsena, kuinka vanhemmista toinen juo ja toinen kärsii siitä.

On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.

Vanhemman päihdeongelmaa lapsuudessa ei ole pidetty omana ongelmana.

On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä.

Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

Lapsuudessa on saatu kokemus omasta selviytymisestä ja sen myötä omista voimavaroista.

Jokaisella on oma elämänsä, polkunsä ja ongelmansä.

Alalle lähteminen

Lapsuuden perhe on vaikuttanut alalle hakeutumiseen.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.

Vanhemman päihdeongelma ja hänen siitä toipumisensa on synnyttänyt vastaajassa uteliaisuuden päihdeongelmia kohtaan.

On nähty, että päihdeongelmasta voi toipua, koska omalle isälle on käynyt niin. On nähty, että ihminen pystyy siihen, kun löytää oikeat kanavat toimia.

Päihdetyöhön on päätetty lähteä opiskeluaikana, kun on käyty tutustumassa nykyiseen työpaikkaan.

Alasta on kiinnostuttu päihdehoitoon liittyvän ajattelun, oman oivalluksen ja mielenkiintoisten kysymysten ansiosta.

Oma henkinen kasvu

Jokaisella on oma elämänsä, polkunsä ja ongelmansä.

Alalla jatkaminen

On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä.

Väkivallan näkeminen omassa lapsuudessa on tehnyt helpommaksi kohdata uhkaavia tilanteita työssä.

Kokemus vanhemman päihdeongelmasta on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa.

Työn mielekkyys syntyy ihmisten kanssa toimimisesta, kuuntelemisesta ja rinnalla kulkemisesta.

Tulokseksi riittää, että joku voi olla edes vähän aikaa ilman päihteitä.

On välillä työskennelty toisella alalla, mutta palattu parin vuoden kuluttua takaisin.

Alaa vaihdettiin, kun asiakkaat olivat samanikäisiä nuoria, kuin omat lapset ja työasiat alkoivat askarruttaa myös vapaa-ajalla.

N6

Kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena

Ihmisten tarkkailu, ymmärtäminen ja oikeudenmukainen kohtelu ovat kiinnostaneet lapsesta asti.

On tarkkailtu lapsena ihmisiä, heidän käytöstään ja muiden reaktioita.

Vastaaja on ollut lapsena ujo, arka ja hiljainen.

Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.

Läheisen päihdeongelma

Isällä oli päihdeongelma, mutta hän ei juonut kotona eikä isän päihdeongelmasta puhuttu.

On nähty, kuinka isän päihteidenkäyttö vaikutti äidin jaksamiseen.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki

Nuorena on koettu yhteisöllisyyttä punk-kulttuurin parissa.

Toiminta alakulttuurissa nuorena on antanut kokemuksia sosiaalisuudesta ja ystävydestä.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

Voimakkaita kokemuksia on saatu televisiosarjoista *Juuret* ja *Polttouhrit* ja eläydytty roolihenkilöiden kärsimyksiin.

Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.

Oman tehtävän löytäminen

Nuorena on saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta silloin on pelätty, että ryhdytään eläytymään liikaa asiakkaiden ongelmiin.

Alalle lähteminen

Lapsuuden kipeät kokemukset ovat viivytäneet alalle hakeutumista, kun omat lapsuuden kokemukset ovat olleet käsittelemättä.

Alalle on vihdoin uskallettu lähteä, kun on opittu ihmisten kanssa toimimista. Oppiminen on ollut vuosia kestänyt prosessi ja merkittävä osa siitä on tapahtunut opiskeluaikana, tosin toisella alalla.

Alaa on vaihdettu, kun on alkanut voimakkaasti tuntua siltä, että ei tehdä sitä työtä, mitä pitäisi.

Päihdetyölle on olemassa tarve, sitä ei tarvitse keksiä eikä sitä tarvitse ”myydä” ihmisille.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

On vaikea sanoa, kumpi oli ensin: kiinnostus ”elämän kääntöpuoleen” vai nykyiseen työhön ajautuminen ja sen kautta ”yleisesti vaikeasti hyväksyttävistä” asioista kiinnostuminen.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.

Auttaminen juontaa sosiaalisesta omastatunnosta.

Auttaminen on rinnalla kulkemista.

Auttaminen on sen ymmärtämistä, että ihmisen käytös voi johtua hänelle tapahtuneista vastoinkäymisistä.

Auttaminen on myönteisten kokemusten antamista ihmisille, joista he voivat ammentaa uutta voimaa.

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

Päihdetyössä käydään syvällisiä keskusteluja asiakkaiden kanssa.

Asiakkaat avautuvat työntekijälle.

Asiakkaan avoimuus tekee vaikutuksen työntekijään.

Oma henkinen kasvu

Omana tavoitteena elämässä on ihmisenä kasvaminen.

Alalla jatkaminen

Päihdetyölle on olemassa tarve, sitä ei tarvitse keksiä eikä sitä tarvitse ”myydä” ihmisille.

Sosiaalialalla parasta on se, että se ei ole hierarkkinen, vaan siellä kysytään työntekijän mielipidettä työn suorittamisesta eli työssä on tasa-arvoisuutta ja avointa keskustelua.

Asiakkaan avoimuus tekee vaikutuksen työntekijään.

Työ on henkisesti haastavaa, mutta se tekee työstä antoisan.

N7

Kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena

On ollut jo lapsena pohdiskelija ja ihmisten tarkkailija.

On ollut jo lapsena erityisen kiinnostunut ihmisistä.

Lapsuuden olosuhteet

Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana.

Läheisen päihdeongelma

Isän viikonloppujuominen on jäänyt erityisenä mieleen ajanjaksoa kuvaavana tekijänä.

On jouduttu huolehtimaan itsestä jo nuorena vanhemman päihteidenkäytön ja vanhempien eron takia.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Oman tehtävän löytäminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Alalle lähteminen

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

Oma lapsi on aiheuttanut huolta teini-ikäisenä ja se on lisännyt kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen on ihmisten tarkkailua ja vaihtoehtoisten toimintamallien miettimistä asiakkaita kohdattaessa.

Auttamisenhalu on kehittynyt sen myötä, kun asiakkaat ovat tulleet keskustelemaan ja hakemaan tukea.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Päihdehoidossa asiakkaiden kanssa on mahdollisuus keskustella enemmän kuin terveydenhoidon puolella, terveyskeskuksessa.

Alalla jatkaminen

Omien, päihdeongelmaisesta vanhemmasta saatujen kokemusten ansiosta osaa kohdata päihdeongelmaisia eikä ole liian sinisilmäinen asian suhteen.

Alan mielenkiintoa lisää mahdollisuus työskennellä erilaisten ja kaikenikäisten ihmisten kanssa.

Päihdetyössä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja vaikuttaa oman työn tekemiseen.

M8

Oman tehtävän löytäminen

Omia suunnitelmia on muutettu toisen alan pääsykoetilanteessa ja hakeuduttu opiskelemaan terveydenhoitoalalle.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

Hoitoalasta on kiinnostuttu alaa opiskelevan läheisen kautta.

N9

Lapsuuden olosuhteet

Vanhemmat erosivat, kun vastaaja oli 12-vuotias.

Läheisen päihdeongelma

Vastaajan lapsuudessa isällä on ollut päihdeongelma.

Isän päihdeongelma ja poissaoleminen on aiheuttanut paljon pettymyksiä lapsuudessa.

Poikaystävällä oli päihdeongelma.

Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan.

Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä.

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

Työssä saa kokea aitoja ihmissuhteita ja luottamusta.

Asiakkaiden aito ja välitön kohtaaminen on työn perusta.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Hyvä asiakassuhde on työn onnistumisen edellytys.

Alalla jatkaminen

Alalla jatkaminen on tuntunut oikealta valinnalta.

Työstä saa hyvän mielen ja hyvää palautetta.

Työhön liittyy vapautta, joka tekee työstä myös vastuullista.

Joskus työn vastuullisuus tuntuu pelottavalta, mutta enimmäkseen vastuun kokeminen antaa tunteen työn arvokkuudesta.

Työssä saa kokea aitoja ihmissuhteita ja luottamusta.

Asiakkaiden aito ja välitön kohtaaminen on työn perusta.

Asiakkaiden kuntoutuminen heidän edistymisensä näkeminen lisää työn palkitsevuutta.

Työssäjaksamista ylläpidetään pysähtymällä nauttimaan pienistä hetkistä ja asiakkaiden edistysaskeleista.

Vaikeuksien ja ongelmien vastapainoksi nähdään työn hyviä vaikutuksia asiakkaiden elämään.

N10

Esikuvat

Lapsuudessa on ihailtu terveydenhuoltoalalla työskennelleitä naisia, joista toinen oli oma äiti, jotka on nähty huolehtivaisina, järkevinä ja itsevarmoina henkilöinä.

Alalle lähteminen

Alalle lähtemiseen on vaikuttanut päihdetyön ihmiskäsitys: ihmisten kohtaaminen sekä kiinnostus ihmisiä ja heidän tarinoitaan kohtaan.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttamista pidetään omana tehtävänä ja oikeana tapana toimia, mutta ei velvollisuutena.

Auttaminen on halua ymmärtää ihmisiä.

Ihmisiä voi tukea auttamalla heitä näkemään omaa tilannettaan uudella tavalla ja pääsemään sen avulla eteenpäin.

Oma henkinen kasvu

Oma henkinen kasvu on tullut työskentelyn myötä osaksi työn vaikutuksia ilman, että sitä on osattu odottaa.

Alalla jatkaminen

Päihdetyössä ihmisille ei tehdä asioita, vaan ihmisiä kohdataan ja kuunnellaan.

Alalla on pysytty, koska on haluttu auttaa tukea tarvitsevia.

Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa kohdata ja auttaa asiakkaita.

Mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön on pitänyt päihdealalla.

Asiakkailta saatu palaute antaa työssä onnistumisen kokemuksia.

Työyhteisön tuki ja palaute vahvistaa työssä jaksamista.

Koulutus ja oman osaamisen jakaminen muille tukee työtyytyväisyyttä ja omaa jaksamista.

M11

Läheisen päihdeongelma

Isä on toipunut alkoholiriippuvuudesta.

On nähty sekä päihteenkäytöstä aiheutuneita haittoja että riippuvuudesta toipuminen.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

Päihteenkäyttö on koettu omaksi valinnaksi. On valittu omaksi toimintatavaksi päihteettömyys.

M12

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Halutaan toimia oikeudenmukaisesti ihmisiä kohtaan.

Auttaminen on valinta oikeudenmukaisen toimimisen puolesta.

Arvoina ovat oikeudenmukaisuus ja avun tarpeessa olevien puolustaminen.

Ajatellaan, että jokaisella kuuluisi olla olosuhteet, joissa on mahdollista elää hyvää elämää.

Alalla jatkaminen

Alalla työskennellään, koska halutaan toimia heikomman puolella.

Halutaan toimia oikeudenmukaisesti ihmisiä kohtaan.

M13

Esikuvat

Esikuvana on ollut oma veli, joka on toiminut ihmisten kanssa kuuntelijana ja kyennyt luomaan avoimen suhteen toiseen ihmiseen. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta. On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta.

Oman tehtävän löytäminen

Toisella alalla työskennellessä on huomattu omat taidot tulla ihmisten kanssa toimeen. On huomattu oma kyky ratkaista asioita ja saada toiset ihmiset rauhoittumaan puhumalla. Omat taidot ovat ohjanneet hakeutumaan sosiaalialalle töihin.

Alalle lähteminen

On työskennelty aiemmin eri alalla. Toisella alalla työskennellessä on huomattu omat taidot tulla ihmisten kanssa toimeen. On huomattu oma kyky ratkaista asioita ja saada toiset ihmiset rauhoittumaan puhumalla. Omat taidot ovat ohjanneet hakeutumaan sosiaalialalle töihin.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta.

Toisten auttaminen on arvo, joka on periytynyt omilta vanhemmilta. Auttaminen on hyvän mielen jakamista. Auttamisella on henkilökohtainen merkitys ja se eroaa muusta työn tekemisestä.

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

Läheisyys ja asiakkaiden avautuminen asioistaan kuuluu työhön. Läheisyys työssä voi alkaa tuntua raskaalta, jos ottaa asiakkaiden asiat liian henkilökohtaisesti.

Alalla jatkaminen

Arvomaailma on saanut pysymään alalla.

Läheisyys työssä voi alkaa tuntua raskaalta, jos ottaa asiakkaiden asiat liian henkilökohtaisesti. Työyhteisö tukee omaa työssä jaksamista. Työtyytyväisyys on hyvä ja omiin kykyihin luotetaan.

N14

Lapsuuden olosuhteet

Lapsuuden perheessä ihmiset ovat olleet läheisiä ja perheeseen on kuulunut monta sukupolvea. Lapsuuden kodissa on koettu yhteisöllisyyttä. Hengissä säilymisen kokemus on ollut vanhemmille tärkeää ja yhteisöllisyyden taustalla. Lapsuudessa on opittu erilaisuuden sietämistä.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki

Lapsuuden perheessä ihmiset ovat olleet läheisiä ja perheeseen on kuulunut monta sukupolvea. Lapsuuden kodissa on koettu yhteisöllisyyttä. Hengissä säilymisen kokemus on ollut vanhemmille tärkeää ja yhteisöllisyyden taustalla.

Lapsuudessa on opittu erilaisuuden sietämistä.

Alalle lähteminen

On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskenneltäessä terveydenhoitoalalla.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskenneltäessä terveydenhoitoalalla.

On jouduttu vaihtamaan alaa oman sairastumisen vuoksi, lähdetty opiskelemaan lähihoitajaksi ja kiinnostuttu päihdealasta harjoittelujakson aikana.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen on kuuntelemista ja sillä tavalla toisen sisäisen muutoksen tukemista.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Työssä koetaan tärkeäksi lapsuudesta saadut voimavarat ja oma toivon näkökulma ja elämänusko. Uskotaan, että lämpö ja luottamus siirtyvät omasta olemuksesta asiakkaaseen.

Oma henkinen kasvu

Oma kasvu on jatkuva prosessi.

Ikä on tuonut mukanaan sen hyväksymisen, että kaikkeen ei voi itse vaikuttaa, vaan on myös osattava hyväksyä asioita.

Alalla jatkaminen

Työssä koetaan tärkeäksi lapsuudesta saadut voimavarat ja oma toivon näkökulma ja elämänusko.

Asiakkaiden eteenpäin pääseminen lisää työtyytyväisyyttä.

Työssä nähdään kehittämisen ja uusien ajatusten kokeilemisen mahdollisuuksia. Työyhteisössä suhtaudutaan myönteisesti kouluttautumiseen ja työn kehittämiseen. Mielekäs työpaikka mahdollistaa oman kasvun.

N15**Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu**

Lapsuuden perheessä on autettu muita, vaikka itsellä on ollut taloudellisesti tiukkaa. Auttamista on opittu lapsuuden kodissa.

Alalla jatkaminen

Päihdetyö ei tunnu niin läheiseltä, että siinä haluttaisiin välttämättä jatkaa.

N16**Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu**

Auttaminen kuuluu työn luonteeseen. Autetaan toista tekemään itse omia päätöksiään eikä tehdä niitä hänen puolestaan. Auttamiselle asetetaan rajat eikä uhrata itseä työn vuoksi. Auttaminen on opittu jo lapsuudessa. Auttaminen tarkoitti lapsuudessa ilon tuottamista muille. Iloa tuotetaan läsnäololla ja viettämällä aikaa yhdessä. Lapsuuden kodissa ei sallittu negatiivisten tunteiden näyttämistä, vaan korostettiin iloa ja hyvää mieltä kaikkien kohdalla.

Alalla jatkaminen

On kehitetty omia vuorovaikutusmenetelmiä.

Työn haasteellisuudesta ja kiinnostavuudesta huolimatta siihen kyllästyy joskus. Työn hyvänä puolena on päivätyö, asuinympäristö ja lasten koulut.

N17**Lapsuuden olosuhteet**

Lapsuus ajoittui lama-aikaan ja omalla perheellä oli taloudellisesti tiukkaa. Välillä on harmittanut se, ettei ollut varaa hankkia samoja asioita kuin kavereiden perheillä oli.

Alalle lähteminen

Alasta on kiinnostuttu, kun on työskennelty päihdeongelmaisten asuntolassa. Tilanteiden aitous päihdetyössä on tehnyt vaikutuksen ja saanut lähtemään alalle. Päihdetyössä on koettu, että ihmiset ovat ihmisiä toisilleen.

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

Alasta on kiinnostuttu, kun on työskennelty päihdeongelmaisten asuntolassa. Tilanteiden aitous päihdetyössä on tehnyt vaikutuksen ja saanut lähtemään alalle. Päihdetyössä on koettu, että ihmiset ovat ihmisiä toisilleen.

Alalla jatkaminen

Itsensä likoon laittaminen on tärkeää työssä viihtymisen kannalta. Työssä saa olla oma itsensä.

N18**Kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena**

Lapsena on nähty äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä. On opittu kohtaamaan ihmisiä ihmisinä.

Lapsuuden olosuhteet

On koettu ulkopuolisuuden tunnetta omassa lapsuuden perheessä. Vanhemmat olivat eronneet, vastaaja asui äidin kanssa ja äiti meni uudelleen naimisiin. Teini-iässä on alkanut tulla ongelmia, jonkin verran päihteidenkäyttöä ja poissaoloja koulusta. On jouduttu nuorisokotiin 13-vuotiaana.

Esikuvat

Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä.

Oman tehtävän löytäminen

On itse saatu tukea vertaistuesta ja saatu hyvää palautetta omasta toiminnasta siellä. Muut ovat kokeneet, että vastaaja on helposti lähestyttävä ja henkilö, jolle on helppo puhua.

On mietitty päihdetyötä jo aiemmin ja kiinnostavan paikan löydyttyä hakeuduttu sinne töihin. On saatu kannustusta lähteä alalle arvostetuksi koetulta henkilöltä, joka on toiminut päihdealalla.

Oma päihteidenkäyttö ja toipuminen

Teini-iässä on alkanut tulla ongelmia, jonkin verran päihteidenkäyttöä ja poissaoloja koulusta. On jouduttu nuorisokotiin 13-vuotiaana. Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia.

Alalle lähteminen

Nuorisokotikokemusta ei pidetä merkityksellisenä alan valinnan suhteen.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä. On opittu kohtaamaan ihmisiä ihmisinä. Ei voida hyväksyä epäaitoutta ja roolien taakse piiloutumista. On ollut aiempia kokemuksia epäaidosta toiminnasta aiemmalla alalla työskenneltäessä. Kun on siirrytty työskentelemään päihdealalle, on huomattu, miten kaikki tunteet, jopa ristiriidat ja konfliktit, ovat aitoja.

Alalla jatkaminen

Työssä saa jatkamaan työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus. On mahdollisuus kehittää omaa työtä. Työntekijöiden mielipiteitä kuunnellaan. Uran loppupuolella halutaan mahdollisesti vaihtaa alaa ja työskennellä vanhempien ihmisten kanssa.

N19

Lapsuuden olosuhteet

Lapsuudenkodissa kaikki ovat osallistuneet yhteisiin tehtäviin.

Läheisen päihdeongelma

Seurustelukumppanin päihdeongelma on syventänyt päihdekysymysten käsittelyä.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki

Lapsuudenkodissa kaikki ovat osallistuneet yhteisiin tehtäviin.

Alalle lähteminen

On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehdytty lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaaliaalaa. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön.

Läheinen vuorovaikutus on ollut tärkein syy lähteä alalle.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehdytty lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaaliaalaa. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

Vuorovaikutus ihmisten kanssa on työssä ainutlaatuista.

Alalla jatkaminen

Työn tekee mielekkääksi mahdollisuus kehittää sitä ja omia työtapoja.

Luottamuksen saavuttamisen tavoitetta on pidetty houkuttavana haasteena, joka pitää työn kiinnostavuutta yllä.

Työn myötä on alettu kiinnostua jäljen jättämisestä toiseen ihmiseen – työ jättää jäljen niin asiakkaaseen kuin työntekijäänkin.

N20

Lapsuuden olosuhteet

Lapsuus on ollut turvallinen ja onnellinen.

Esikuvat

Ihmisten hyväksyminen on opittu jo lapsuuden kodissa.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

Auttaminen on perusarvo ja itselle ominainen tapa toimia.

Oma henkinen kasvu

Ihmisläheisessä työssä on itselläkin mahdollisuus kasvaa.

Alalla jatkaminen

Työssä pysytään sen ihmiskäsityksen takia: jokainen ihminen on samanarvoinen.

Työssä saa käyttää luovuutta ja toteuttaa itseään. Työ on itsenäistä eikä sitä säädellä liikaa ulkoapäin. Omaa työtä saa kehittää melko vapaasti. Työntekijöiden mielipiteitä ja ajatuksia työstä kuunnellaan.

4 Kaikkien yksilöllisten merkitysverkostojen sisältämien merkitysyksiköiden yhdistäminen kokemusalueiksi

Kiinnostus ihmisiä kohtaan jo lapsena

- N6 Ihmisten tarkkailu, ymmärtäminen ja oikeudenmukainen kohtelu ovat kiinnostaneet lapsesta asti.
- N6 On tarkkailtu lapsena ihmisiä, heidän käytöstään ja muiden reaktioita.
- N6 Vastaaaja on ollut lapsena ujo, arka ja hiljainen.
- N6 Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.
- N7 On ollut jo lapsena pohdiskelija ja ihmisten tarkkailija.
- N7 On ollut jo lapsena erityisen kiinnostunut ihmisistä.
- N18 Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä. On opittu kohtaamaan ihmisiä ihmisinä.

Lapsuuden olosuhteet

- N2 Lapsuuden perheessä taloudellinen toimeentulo on ollut tiukkaa. Isä on ollut tuhlaavainen ja vastaaaja on usein nähnyt äidin surullisena taloudellisen tilanteen vuoksi.
- M4 On kärsitty vanhemmuuden puuttumisesta.
- M4 Vanhemman päihteidenkäyttö aiheutti perheelle taloudellisia hankaluuksia, sosiaalisten kontaktien puutetta ja eristäytymistä kavereista.
- N5 On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.
- N5 Itse ei ole jouduttu kokemaan fyysistä väkivaltaa lapsuudessa.
- N7 Vanhempien avioeron jälkeen on jääty isän kanssa kahden 15-vuotiaana.
- N9 Vanhemmat erosivat, kun vastaaaja oli 12-vuotias.
- N14 Lapsuuden perheessä ihmiset ovat olleet läheisiä ja perheeseen on kuulunut monta sukupolvea. Lapsuuden kodissa on koettu yhteisöllisyyttä. Hengissä säilymisen kokemus on ollut vanhemmille tärkeää ja yhteisöllisyyden taustalla. Lapsuudessa on opittu erilaisuuden sietämistä.
- N17 Lapsuus ajoittui lama-aikaan ja omalla perheellä oli taloudellisesti tiukkaa. Välillä on harmittanut se, ettei ollut varaa hankkia samoja asioita kuin kavereiden perheillä oli.

- N18 On koettu ulkopuolisuuden tunnetta omassa lapsuuden perheessä. Vanhemmat olivat eronneet, vastaaja asui äidin kanssa ja äiti meni uudelleen naimisiin. Teini-iässä on alkanut tulla ongelmia, jonkin verran päihteidenkäyttöä ja poissaoloja koulusta. On jouduttu nuorisokotiin 13-vuotiaana.
- N19 Lapsuudenkodissa kaikki ovat osallistuneet yhteisiin tehtäviin.
- N20 Lapsuus on ollut turvallinen ja onnellinen.

Esikuvat

- M4 On saatu emotionaalista tukea ja kannustusta toisilta henkilöiltä, kuten opettajilta, jotka ovat toimineet samalla esikuvina auttamisessa.
- N10 Lapsuudessa on ihailtu terveydenhuoltoalalla työskennelleitä naisia, joista toinen oli oma äiti, jotka on nähty huolehtivaisina, järkevinä ja itsevarmoina henkilöinä.
- M13 Esikuvana on ollut oma veli, joka on toiminut ihmisten kanssa kuuntelijana ja kyennyt luomaan avoimen suhteen toiseen ihmiseen. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta. On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta.
- N18 Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä.
- N20 Ihmisten hyväksyminen on opittu jo lapsuuden kodissa.

Läheisen päihdeongelma

- N3 Äidillä on ollut päihdeongelma, kun vastaaja on jo ollut itse aikuinen. Vastaaja ja perheen isä olivat huolissaan äidin juomisesta. Vastaajan kaksi aviopuolisoa ovat olleet päihderiippuvaisia. Nyt vastaaja ajattelee, että näiden kolmen henkilön päihdeongelmilla on ollut vaikutusta siihen, että hän on hakeutunut päihdetyöhön.
- N3 On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.
- M4 Isällä on ollut vastaajan lapsuudessa vaikea päihdeongelma.
- M4 Vanhemman päihdeongelma on aiheuttanut vastaajalle tunne-elämän ongelmia sekä pelko- ja jännitystiloja lapsuudessa ja nuoruudessa.
- N5 On nähty lapsena, kuinka vanhemmista toinen juo ja toinen kärsii siitä.
- N5 On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.

- N5 Vanhemman päihdeongelmaa lapsuudessa ei ole pidetty omana ongelmana.
- N5 On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä.
- N5 Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta.
- N6 Isällä oli päihdeongelma, mutta hän ei juonut kotona eikä isän päihdeongelmasta puhuttu.
- N6 On nähty, kuinka isän päihteidenkäyttö vaikutti äidin jaksamiseen.
- N7 Isän viikonloppujuominen on jäänyt erityisenä mieleen ajanjaksoa kuvaavana tekijänä.
- N7 On jouduttu huolehtimaan itsestä jo nuorena vanhemman päihteidenkäytön ja vanhempien eron takia.
- N9 Vastaaajan lapsuudessa isällä on ollut päihdeongelma.
- N9 Isän päihdeongelma ja poissaoleminen on aiheuttanut paljon pettymyksiä lapsuudessa.
- N9 Poikaystäväällä oli päihdeongelma.
- N9 Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan.
- M11 Isä on toipunut alkoholiriippuvuudesta.
- M11 On nähty sekä päihteidenkäytöstä aiheutuneita haittoja että riippuvuudesta toipuminen.
- N19 Seurustelukumppanin päihdeongelma on syventänyt päihdekysymysten käsittelyä.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen tuki

- M4 On saatu emotionaalista tukea ja kannustusta toisilta henkilöiltä, kuten opettajilta, jotka ovat toimineet samalla esikuvina auttamisessa.
- N6 Nuorena on koettu yhteisöllisyyttä punk-kulttuurin parissa.
- N6 Toiminta alakulttuurissa nuorena on antanut kokemuksia sosiaalisuudesta ja ystävyyydestä.
- N14 Lapsuuden perheessä ihmiset ovat olleet läheisiä ja perheeseen on kuulunut monta sukupolvea. Lapsuuden kodissa on koettu yhteisöllisyyttä. Hengissä säilymisen kokemus on ollut vanhemmille tärkeää ja yhteisöllisyyden taustalla.
- N14 Lapsuudessa on opittu erilaisuuden sietämistä.

N19 Lapsuudenkodissa kaikki ovat osallistuneet yhteisiin tehtäviin.

Oman toimijuuden ja voimavarojen löytäminen

- N3 Toiset ovat halunneet tulla puhumaan asioistaan vastaajalle, koska häntä on pidetty järkevänä ja rauhallisena ihmisenä.
- M4 On autettu lapsuuden perhettä taloudellisesti ja soviteltu nuorempien sisarusten välejä.
- N5 On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä.
- N5 Lapsuudessa on saatu kokemus omasta selviytymisestä ja sen myötä omista voimavaroista.
- N5 Jokaisella on oma elämänsä, polkunsä ja ongelmansa.
- N6 Voimakkaita kokemuksia on saatu televisiosarjoista *Juuret* ja *Polttouhrit* ja eläydytty roolihenkilöiden kärsimyksiin.
- N6 Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.
- N7 Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.
- M11 Päihteidenkäyttö on koettu omaksi valinnaksi. On valittu omaksi toimintatavaksi päihteettömyys.

Oman tehtävän löytäminen

- N6 Nuorena on saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta silloin on pelätty, että ryhdytään eläytymään liikaa asiakkaiden ongelmiin.
- N7 Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.
- M13 Toisella alalla työskennellessä on huomattu omat taidot tulla ihmisten kanssa toimeen. On huomattu oma kyky ratkaista asioita ja saada toiset ihmiset rauhoittumaan puhumalla. Omat taidot ovat ohjanneet hakeutumaan sosiaalialalle töihin.
- N18 On itse saatu tukea vertaistuesta ja saatu hyvää palautetta omasta toiminnasta siellä. Muut ovat kokeneet, että vastaaja on helposti lähestyttävä ja henkilö, jolle on helppo puhua.
- N18 On mietitty päihdetyötä jo aiemmin ja kiinnostavan paikan löydyttyä hakeuduttu sinne töihin. On saatu kannustusta lähteä alalle arvostetuksi koetulta henkilöltä, joka on toiminut päihdealalla.

Oma päihteidenkäyttö ja toipuminen

- M4 On ollut omaa ongelmallista päihteidenkäyttöä aikuisena.
- M11 Päihteidenkäyttö on koettu omaksi valinnaksi. On valittu omaksi toimintatavaksi päihteettömyys.
- N18 Teini-iässä on alkanut tulla ongelmia, jonkin verran päihteidenkäyttöä ja poissaoloja koulusta. On jouduttu nuorisokotiin 13-vuotiaana. Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia.

Alalle lähteminen

- M4 On työskennelly aiemmin toisella alalla, mutta se on koettu epätyytyttäväksi.
- N5 Lapsuuden perhe on vaikuttanut alalle hakeutumiseen.
- N6 Lapsuuden kipeät kokemukset ovat viivytäneet alalle hakeutumista, kun omat lapsuuden kokemukset ovat olleet käsittelemättä.
- N6 Alalle on vihdoin uskallettu lähteä, kun on opittu ihmisten kanssa toimimista. Oppiminen on ollut vuosia kestänyt prosessi ja merkittävä osa siitä on tapahtunut opiskeluaikana, tosin toisella alalla.
- N6 Alaa on vaihdettu, kun on alkanut voimakkaasti tuntua siltä, että ei tehdä sitä työtä, mitä pitäisi.
- N6 Päihdetyölle on olemassa tarve, sitä ei tarvitse keksiä eikä sitä tarvitse ”myydä” ihmisille.
- N7 Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen.
- M8 Hoitoalasta on kiinnostuttu seurustelukumppanin lähihoitajaopintojen ansiosta.
- M8 On työskennelly rakennusalalla ja suunniteltu alan opintoja, mutta todettu, ettei se vastaa omia mieltymyksiä.
- N10 Alalle lähtemiseen on vaikuttanut päihdetyön ihmiskäsitys: ihmisten kohtaaminen sekä kiinnostus ihmisiä ja heidän tarinoitaan kohtaan.

- M13 On työskennelty aiemmin eri alalla. Toisella alalla työskennellessä on huomattu omat taidot tulla ihmisten kanssa toimeen. On huomattu oma kyky ratkaista asioita ja saada toiset ihmiset rauhoittumaan puhumalla. Omat taidot ovat ohjanneet hakeutumaan sosiaalialalle töihin.
- N14 On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskenneltäessä terveydenhoitoalalla.
- N17 Alasta on kiinnostuttu, kun on työskennelty päihdeongelmaisten asuntolassa. Tilanteiden aitous päihdetyössä on tehnyt vaikutuksen ja saanut lähtemään alalle. Päihdetyössä on koettu, että ihmiset ovat ihmisiä toisilleen.
- N18 Nuorisokotikokemusta ei pidetä merkityksellisenä alan valinnan suhteen.
- N19 On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehdytty lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaalialaa. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön.
- N19 Läheinen vuorovaikutus on ollut tärkein syy lähteä alalle.

Päihdetyön ongelmista ja menetelmistä kiinnostuminen

- N3 On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.
- N3 Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan.
- N5 On otettu vastuuta asioiden hoidosta jo lapsena, koska vanhemmat eivät ole pystyneet siihen toisen päihdeongelman vuoksi.
- N5 Vanhemman päihdeongelma ja hänen siitä toipumisensa on synnyttänyt vastaajassa uteliaisuuden päihdeongelmia kohtaan.
- N5 On nähty, että päihdeongelmasta voi toipua, koska omalle isälle on käynyt niin. On nähty, että ihminen pystyy siihen, kun löytää oikeat kanavat toimia.
- N5 Päihdetyöhön on päätetty lähteä opiskeluaikana, kun on käyty tutustumassa nykyiseen työpaikkaan.
- N5 Alasta on kiinnostuttu päihdehoitoon liittyvän ajattelun, oman oivalluksen ja mielenkiintoisten kysymysten ansiosta.
- N6 On vaikea sanoa, kumpi oli ensin: kiinnostus ”elämän kääntöpuoleen” vai nykyiseen työhön ajautuminen ja sen kautta ”yleisesti vaikeasti hyväksyttävistä” asioista kiinnostuminen.

- N7 Oma lapsi on aiheuttanut huolta teini-ikäisenä ja se on lisännyt kiinnostusta ja perehtyneisyyttä päihdekysymyksiin.
- N9 Isän ja poikaystävän päihdeongelmat aiheuttivat voimakkaita vihan tunteita päihteitä ja kaikkea niihin liittyvää kohtaan.
- N9 Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä.
- N14 On ihmetelty päihdeasiakkaiden huonoa kohtelua työskenneltäessä terveydenhoitoalalla.
- N14 On jouduttu vaihtamaan alaa oman sairastumisen vuoksi, lähdetty opiskelemaan lähihoitajaksi ja kiinnostuttu päihdealasta harjoittelujakson aikana.
- N18 Osallistui nuorisokodissa ryhmiin, mutta ei pitänyt niiden toiminnasta ja ihmiskäsityksestä. Huonot kokemukset ryhmistä vahvistivat omia näkemyksiä siitä, kuinka niiden pitäisi toimia.
- N19 On kiinnostuttu päihdekysymyksistä jo lukioikäisenä. Päihdekysymyksiin on perehdytty lukemalla, olemalla mukana nuorten päihdetyössä ja pitämällä nuorille päihdevalistusta. Lukion jälkeen on lähdetty opiskelemaan sosiaalialaa. Jo opiskeluaikana on suuntauduttu päihdetyöhön.

Opiskelu ja koulutus

- N3 On hakeuduttu opiskelemaan hoitoalaa ja mietitty opiskeluaikana läheisten ongelmallisen päihteidenkäytön syitä. On pohdittu omia kokemuksia ja ihmisten herättämiä tunteita.

Mahdollisuus auttaa ja auttamisenhalu

- N1 Oikeudenmukaisuutta pidetään tärkeänä arvona ja puolustetaan heikompiosaisia, kuten päihdeongelmaisia. Ei hyväksytä negatiivista asennetta päihdeongelmaisia kohtaan.
- N1 Auttaminen näkyy heikompien puolustamisena.
- N2 Auttaminen perustuu näkemykseen, että jokaisella on ratkaisun avaimet ja voimavarat omissa käsissään ja vastaaja haluaa auttaa asiakasta löytämään omat kykynsä.
- N3 Halutaan auttaa muita ihmisiä. Ei keitetä toisten kärsimystä, mikä vastaajan mielestä saattaa olla peräisin lapsuudesta, kun on vaistottu äidin vaikeuksia ja paha oloa.
- N3 Auttaminen on kristillinen arvo.

- N3 Työstä kuuluu saada palkkaa, mutta samalla on tärkeää, että työhön sisältyy hyväksyvä asenne muita ihmisiä kohtaan ja voi tukea ja auttaa muita sellaisena kuin he ovat.
- N3 Hyvä ihminen hyväksyy toiset ihmiset sellaisena kuin he ovat sekä auttaa ja tukee heitä.
- M4 Auttaminen sisältää empaattisuutta, toisen huomioon ottamista, tukemista ja myötäelämistä.
- M4 Alalla saa pysymään eettinen halu auttaa ihmisiä.
- M4 Auttamiseen kuuluu kristillisiä perusarvoja, kuten toisten kunnioittaminen.
- M4 Kun pystyy auttamaan muita, saa tyydytystä työstä ja kokee olevansa hyvä siinä, mitä tekee.
- N6 Lapsesta saakka on haluttu olla heikompien puolella.
- N6 Auttaminen juontaa sosiaalisesta omastatunnosta.
- N6 Auttaminen on rinnalla kulkemista.
- N6 Auttaminen on sen ymmärtämistä, että ihmisen käytös voi johtua hänelle tapahtuneista vastoinkäymisistä.
- N6 Auttaminen on myönteisten kokemusten antamista ihmisille, joista he voivat ammentaa uutta voimaa.
- N7 Auttaminen on ihmisten tarkkailua ja vaihtoehtoisten toimintamallien miettimistä asiakkaita kohdattaessa.
- N7 Auttamisenhalu on kehittynyt sen myötä, kun asiakkaat ovat tulleet keskustelemaan ja hakemaan tukea.
- N9 Läheisten päihdeongelmien synnyttämät pettymykset ovat saaneet lähtemään päihdetyöhön auttamaan päihdeongelmista kärsiviä ihmisiä elämään ilman päihteitä.
- N10 Auttamista pidetään omana tehtävänä ja oikeana tapana toimia, mutta ei velvollisuutena.
- N10 Auttaminen on halua ymmärtää ihmisiä.
- N10 Ihmisiä voi tukea auttamalla heitä näkemään omaa tilannettaan uudella tavalla ja pääsemään sen avulla eteenpäin.
- M12 Halutaan toimia oikeudenmukaisesti ihmisiä kohtaan.
- M12 Auttaminen on valinta oikeudenmukaisen toimimisen puolesta.
- M12 Arvoina ovat oikeudenmukaisuus ja avun tarpeessa olevien puolustaminen.

- M12 Ajatellaan, että jokaisella kuuluisi olla olosuhteet, joissa on mahdollista elää hyvää elämää.
- M13 On nähty lapsuuden kodissa esimerkkiä toisten ihmisten huomioimisesta ja auttamisesta. Isä on näyttänyt esimerkkiä vapaaehtoisena toimimisesta ja ihmisten auttamisesta.
- M13 Toisten auttaminen on arvo, joka on periytynyt omilta vanhemmilta. Auttaminen on hyvän mielen jakamista. Auttamisella on henkilökohtainen merkitys ja se eroaa muusta työn tekemisestä.
- N14 Auttaminen on kuuntelemista ja sillä tavalla toisen sisäisen muutoksen tukemista.
- N15 Lapsuuden perheessä on autettu muita, vaikka itsellä on ollut taloudellisesti tiukkaa. Auttamista on opittu lapsuuden kodissa.
- N16 Auttaminen kuuluu työn luonteeseen. Autetaan toista tekemään itse omia päätöksiään eikä tehdä niitä hänen puolestaan. Auttamiselle asetetaan rajat eikä uhrata itseä työn vuoksi. Auttaminen on opittu jo lapsuudessa. Auttaminen tarkoitti lapsuudessa ilon tuottamista muille. Iloa tuotetaan läsnäololla ja viettämällä aikaa yhdessä. Lapsuuden kodissa ei sallittu negatiivisten tunteiden näyttämistä, vaan korostettiin iloa ja hyvää mieltä kaikkien kohdalla.
- N20 Auttaminen on perusarvo ja itselle ominainen tapa toimia.

Läheiset ja aidot ihmissuhteet

- N6 Päihdetyössä käydään syvällisiä keskusteluja asiakkaiden kanssa.
- N6 Asiakkaat avautuvat työntekijälle.
- N6 Asiakkaan avoimuus tekee vaikutuksen työntekijään.
- N9 Työssä saa kokea aitoja ihmissuhteita ja luottamusta.
- N9 Asiakkaiden aito ja välitön kohtaaminen on työn perusta.
- M13 Läheisyys ja asiakkaiden avautuminen asioistaan kuuluu työhön. Läheisyys työssä voi alkaa tuntua raskaalta, jos ottaa asiakkaiden asiat liian henkilökohtaisesti.
- N17 Alasta on kiinnostuttu, kun on työskennellyt päihdeongelmaisten asuntolassa. Tilanteiden aitous päihdetyössä on tehnyt vaikutuksen ja saanut lähtemään alalle. Päihdetyössä on koettu, että ihmiset ovat ihmisiä toisilleen.
- N18 Lapsena näki äidin juttelevan päihdeongelmaisten kanssa normaalisti. Äidin esimerkki on helpottanut ihmisten kohtaamista omassa työssä. On opittu kohtaamaan ihmisiä ihmisinä. Ei voida hyväksyä epäaitoutta ja roolien taakse piiloutumista. On ollut aiempia kokemuksia epäaidosta toiminnasta aiemmalla alalla työskenneltäessä. Kun

on siirrytty työskentelemään päihdealalle, on huomattu, miten kaikki tunteet, jopa ristiriidat ja konfliktit, ovat aitoja.

Läsnäolo ja vuorovaikutus

- M4 Kokemusten jakaminen asiakkaiden kanssa on rikkaus ja se antaa paljon myös työntekijälle.
- N7 Päihdehoidossa asiakkaiden kanssa on mahdollisuus keskustella enemmän kuin terveydenhoidon puolella, terveyskeskuksessa.
- N9 Hyvä asiakassuhde on työn onnistumisen edellytys.
- N14 Työssä koetaan tärkeäksi lapsuudesta saadut voimavarat ja oma toivon näkökulma ja elämänusko. Uskotaan, että lämpö ja luottamus siirtyvät omasta olemuksesta asiakkaaseen.
- N19 Vuorovaikutus ihmisten kanssa on työssä ainutlaatuista.

Oma henkinen kasvu

- N3 On halua tulla hyväksi ihmiseksi, joka auttaa pyyteettömästi muita.
- N5 Jokaisella on oma elämänsä, polkunsä ja ongelmansa.
- N6 Omana tavoitteena elämässä on ihmisenä kasvaminen.
- N10 Oma henkinen kasvu on tullut työskentelyn myötä osaksi työn vaikutuksia ilman, että sitä on osattu odottaa.
- N14 Oma kasvu on jatkuva prosessi.
- N14 Ikä on tuonut mukanaan sen hyväksymisen, että kaikkeen ei voi itse vaikuttaa, vaan on myös osattava hyväksyä asioita.
- N20 Ihmisläheisessä työssä on itselläkin mahdollisuus kasvaa.

Tyytymättömyys toisella alalla työskentelyyn

- M4 On työskennelty aiemmin toisella alalla, mutta se on koettu epätyytyttäväksi.

Kutsumus päihdealalle

- N3 Kiinnostuksella henkisiä asioita kohtaan on ollut vaikutusta alan valintaan.
- M4 Alalla toimiminen koetaan kutsumukseksi.

Alalla jatkaminen

- N1 On aiottu vaihtaa alaa, kun miesvaltaisella alalla naisille ei ole annettu yhtä vaativia tehtäviä kuin miehille.
- M4 Alalla toimiminen koetaan kutsumukseksi.
- M4 Alalla saa pysymään eettinen halu auttaa ihmisiä.
- M4 Työ antaa elämälle tarkoituksen.
- M4 Työssä tuntuu hyvältä saada toimia vapaasti, itselleen merkityksellisillä tavoilla ja menetelmillä.
- M4 Vapaus suunnitella omaa työtä antaa mahdollisuuksia sen kehittämiseen.
- N5 On jo lapsena ymmärretty se, mitä myöhemmin työelämässä: päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä.
- N5 Väkivallan näkeminen omassa lapsuudessa on tehnyt helpommaksi kohdata uhkaavia tilanteita työssä.
- N5 Kokemus vanhemman päihdeongelmasta on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa.
- N5 Työn mielekkyys syntyy ihmisten kanssa toimimisesta, kuuntelemisesta ja rinnalla kulkemisesta.
- N5 Tulokseksi riittää, että joku voi olla edes vähän aikaa ilman päihteitä.
- N5 On välillä työskennelty toisella alalla, mutta palattu parin vuoden kuluttua takaisin.
- N5 Alaa vaihdettiin, kun asiakkaat olivat samanikäisiä nuoria, kuin omat lapset ja työasiat alkoivat askarruttaa myös vapaa-ajalla.
- N6 Päihdetyölle on olemassa tarve, sitä ei tarvitse keksiä eikä sitä tarvitse ”myydä” ihmisille.
- N6 Sosiaalialalla parasta on se, että se ei ole hierarkkinen, vaan siellä kysytään työntekijän mielipidettä työn suorittamisesta eli työssä on tasa-arvoisuutta ja avointa keskustelua.
- N6 Asiakkaan avoimuus tekee vaikutuksen työntekijään.
- N6 Työ on henkisesti haastavaa, mutta se tekee työstä antoisan.
- N7 Omien, päihdeongelmaisesta vanhemmasta saatujen kokemusten ansiosta osaa kohdata päihdeongelmaisia eikä ole liian sinisilmäinen asian suhteen.
- N7 Alan mielenkiintoa lisää mahdollisuus työskennellä erilaisten ja kaikenikäisten ihmisten kanssa.
- N7 Päihdetyössä on mahdollisuus toteuttaa itseään ja vaikuttaa oman työn tekemiseen.

- N9 Alalla jatkaminen on tuntunut oikealta valinnalta.
- N9 Työstä saa hyvän mielen ja hyvää palautetta.
- N9 Työhön liittyy vapautta, joka tekee työstä myös vastuullista.
- N9 Joskus työn vastuullisuus tuntuu pelottavalta, mutta enimmäkseen vastuun kokeminen antaa tunteen työn arvokkuudesta.
- N9 Työssä saa kokea aitoja ihmissuhteita ja luottamusta.
- N9 Asiakkaiden aito ja välitön kohtaaminen on työn perusta.
- N9 Asiakkaiden kuntoutuminen heidän edistymisensä näkeminen lisää työn palkitsevuutta.
- N9 Työssäjaksamista ylläpidetään pysähtymällä nauttimaan pienistä hetkistä ja asiakkaiden edistysaskeleista.
- N9 Vaikeuksien ja ongelmien vastapainoksi nähdään työn hyviä vaikutuksia asiakkaiden elämään.
- N10 Päihdetyössä ihmisille ei tehdä asioita, vaan ihmisiä kohdataan ja kuunnellaan.
- N10 Alalla on pysytty, koska on haluttu auttaa tukea tarvitsevia.
- N10 Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa kohdata ja auttaa asiakkaita.
- N10 Mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön on pitänyt päihdealalla.
- N10 Asiakkailta saatu palaute antaa työssä onnistumisen kokemuksia.
- N10 Työyhteisön tuki ja palaute vahvistaa työssä jaksamista.
- N10 Koulutus ja oman osaamisen jakaminen muille tukee työtyytyväisyyttä ja omaa jaksamista.
- M12 Alalla työskennellään, koska halutaan toimia heikomman puolella.
- M12 Halutaan toimia oikeudenmukaisesti ihmisiä kohtaan.
- M13 Arvomaailma on saanut pysymään alalla.
- M13 Läheisyys työssä voi alkaa tuntua raskaalta, jos ottaa asiakkaiden asiat liian henkilökohtaisesti. Työyhteisö tukee omaa työssä jaksamista. Työtyytyväisyys on hyvä ja omiin kykyihin luotetaan.
- N14 Työssä koetaan tärkeäksi lapsuudesta saadut voimavarat ja oma toivon näkökulma ja elämänusko.
- N14 Asiakkaiden eteenpäin pääseminen lisää työtyytyväisyyttä.

- N14 Työssä nähdään kehittämisen ja uusien ajatusten kokeilemisen mahdollisuuksia. Työyhteisössä suhtaudutaan myönteisesti kouluttautumiseen ja työn kehittämiseen. Mielekäs työpaikka mahdollistaa oman kasvun.
- N15 Päihdetyö ei tunnu niin läheiseltä, että siinä haluttaisiin välttämättä jatkaa.
- N16 On kehitetty omia vuorovaikutusmenetelmiä.
- N16 Työn haasteellisuudesta ja kiinnostavuudesta huolimatta siihen kyllästyy joskus. Työn hyvänä puolena on päivätyö, asuinympäristö ja lasten koulut.
- N17 Itsensä likoon laittaminen on tärkeää työssä viihtymisen kannalta. Työssä saa olla oma itsensä.
- N18 Työssä saa jatkamaan työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus. On mahdollisuus kehittää omaa työtä. Työntekijöiden mielipiteitä kuunnellaan. Uran loppupuolella halutaan mahdollisesti vaihtaa alaa ja työskennellä vanhempien ihmisten kanssa.
- N19 Työn tekee mielekkääksi mahdollisuus kehittää sitä ja omia työtapoja.
- N19 Luottamuksen saavuttamisen tavoitetta on pidetty houkuttavana haasteena, joka pitää työn kiinnostavuutta yllä.
- N19 Työn myötä on alettu kiinnostua jäljen jättämisestä toiseen ihmiseen – työ jättää jäljen niin asiakkaaseen kuin työntekijäänkin.
- N20 Työssä pysytään sen ihmiskäsityksen takia: jokainen ihminen on samanarvoinen.
- N20 Työssä saa käyttää luovuutta ja toteuttaa itseään. Työ on itsenäistä eikä sitä säädellä liikaa ulkoapäin. Oma työtä saa kehittää melko vapaasti. Työntekijöiden mielipiteitä ja ajatuksia työstä kuunnellaan.

5 Merkitysyksiköistä koostuvien kokemusalueiden jakaminen merkitysalueisiin

Ennen ammatinvalintaa

Kiinnostus ihmisiä kohtaan:

Lapsuudessa on tarkkailtu vanhempien käyttäytymistä ja reaktioita toisten käytökseen. (N2)

Ihmisten käyttäytyminen, reaktiot ja tunteet ovat mietityttäneet henkilöä hyvin paljon. (N3, M4)

Ihmisten tarkkailu ja heikompien puolella oleminen ovat kiinnostaneet lapsesta saakka. Toisten kärsimyksiin on eläydytty voimakkaasti. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen toiminta on kiinnostanut. (N6)

Jo lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä, pohdiskeltu ja tarkkailtu heitä. (N7)

Läheisen päihdeongelma:

Lapsuuden ja nuoruuden aika on ollut hyvin ristiriitainen. Läheisen vaikea päihdeongelma lapsuudessa on aiheuttanut sosiaalisia, psyykkisiä ja taloudellisia vaikeuksia henkilölle ja lapsuuden perheelle. (M4)

Lapsuuden perheessä on nähty isän ongelmallista päihteidenkäyttöä, vanhempien välistä väkivaltaa ja isän toipuminen päihderiippuvuudesta. Henkilö on joutunut ottamaan vastuuta kodin asioiden hoidosta hyvin nuorena. Lapsuuden perheessä ei puhuttu vanhemman päihdeongelmasta. (N5)

Isän päihdeongelman huomattiin vaikuttavan äidin jaksamiseen. (N6)

Isän runsas alkoholinkäyttö on leimannut nuoruutta. (N7)

Isän päihdeongelma aiheutti lapsuudessa paljon pettymyksiä. Myöhemmin poikaystävä oli myös päihdeongelmainen. Läheisten päihdeongelmat aiheuttivat ensin vastenmielisyyttä päihdeasioita kohtaan, mutta saivat myös kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja päihdeongelmaisten auttamisesta. (N9)

Lapsuuden perheessä on koettu läheisen päihderiippuvuus ja siitä toipuminen. (M11)

Läheisen päihdeongelman vaikutus alalla hakeutumiseen:

Läheisten päihdeongelmat ovat vaikuttaneet ensin hoitoalalle ja myöhemmin päihdealalle hakeutumiseen. (N3)

Lapsuuden kokemukset ovat herättäneet uteliaisuuden päihdekysymyksiä kohtaan ja vaikuttaneet työskentelyyn päihdealalla. Henkilö on oppinut, että päihdeongelmaa ei tarvitse hävetä ja siitä voi toipua. Päihdeongelma on päihteidenkäyttäjän oma ongelma, josta hän voi päästä eroon, kun löytää oman polkunsä. Päihdeongelmien ja väkivallan näkeminen lapsuudessa on opettanut toimimista päihdeongelmista kärsivien ihmisten kanssa. (N5)

Nuoruuden kokemus huolehtimisesta ja vastuunottamisesta on vaikuttanut hoitoalalle hakeutumiseen. Omat nuoruuden kokemukset ovat kehittäneet päihdetyössä vaadittavia taitoja. (N7)

On opittu näkemään päihteidenkäyttö ja sen seuraukset omista valinnoista riippuvina. (M11)

Esikuvat kodin ulkopuolella:

Lapsuudesta on jäänyt mieleen myös hyviä kokemuksia kodin ulkopuolella saadusta emotionaalisesta tuesta ja kannustuksesta.(M4)

Lapsuudessa on haaveiltu hoitotyöstä.(N10)

Esikuvat kodissa:

Läheiset ovat toimineet esikuvina auttamistyön tekemisessä jo henkilön lapsuudesta lähtien.(M13)

Lapsuudessa on opittu yhteisöllisyyttä ja ihmisten hyväksyntää. Lapsuuden kokemukset ovat kasvattaneet psykologista pääomaa.(N14)

Auttamista on opittu jo lapsuuden kodissa.(N16)

Lapsuuden kodissa on opittu yhdessä toimimista.(N19)

Lapsuudessa on koettu turvallisuutta ja opittu hyväksyvää asennoitumista toisiin ihmisiin.(N20)

Alalle lähteminen**Omat taipumukset:**

Henkilö on huomannut, että hänellä on ominaisuuksia, joiden ansiosta toiset luottavat häneen ja haluavat puhua asioistaan hänen kanssaan.(N3)

Henkilö ei ole ollut tyytyväinen elämäänsä ja työhönsä aiemmalla alalla. Päihdetyöhön on siirrytty voimakkaan henkisen kokemuksen ja kutsumuksen kautta.(M4)

On saatu kannustusta lähteä sosiaalialalle, mutta alalle hakeutumisen kanssa on viivytelty, koska liian voimakas eläytyminen toisten ongelmiin lapsuuden kipeiden kokemusten vuoksi on arveluttanut. Kun toimiminen ihmisten kanssa on kehittynyt, on uskallettu lähteä alalle. Kiinnostus päihdetyötä kohtaan on herännyt, kun on vielä toimittu toisella alalla. Aiempi työ ei vastannut omia toiveita ja kiinnostuksen kohteita. Päihdetyön valinta on seurausta kyvystä kohdata myös vaikeasti hyväksyttäviä asioita.(N6)

Sosiaalialalle on hakeuduttu, kun on havaittu omat taidot ihmisten kanssa toimimisessa.(M13)

Aiemmin on työskennelty eri alalla ja ihmetelty siellä päihdeasiakkaiden saamaa huonoa kohtelua. Oman sairastumisen vuoksi on vaihdettu alaa ja päätetty hakeutua päihdetyöhön. Lapsuuden kokemukset ovat tärkeä voimavara.(N14)

Koulunkäynnissä alkoi olla ongelmia ja jonkin verran päihteidenkäyttöä. 13-vuotiaana on jouduttu nuorisokotiin. Kokemuksen ei katsota merkittävästi vaikuttaneen alan valintaan. On koettu huonoa ryhmätoimintaa, mikä on vahvistanut omia näkemyksiä ryhmien vetämisestä. Vertaistuesta ja erityisesti omasta toiminnasta siellä on saatu hyviä kokemuksia ja hyvää palautetta. Sen ansiosta on kiinnostuttu päihdetyöstä.(N18)

Päihdekysymyksistä kiinnostuminen:

Oman teini-ikäisen lapsen ongelmat ovat saaneet kiinnostumaan päihdekysymyksistä ja hakeutumaan alalle.(N7)

Päihdekysymykset alkoivat kiinnostaa jo nuorena ja päihdeasioiden parissa on lähdetty toimimaan aktiivisesti alusta alkaen.(N19)

Alalla pysyminen ja jatkaminen

Auttaminen

Ammattilaisena uskotaan, että jokaisella on voimavaroja tilanteidensa ratkaisemiseksi ja henkilö haluaa auttaa heitä löytämään ne.(N2)

Auttaminen on yksi työn ulottuvuus. Auttaminen on henkisellä tasolla työskentelemistä. Henkiseen tasoon kuuluu toisten pyyteetön auttaminen ja oma tavoite tulla paremmaksi ihmiseksi. Auttamalla ei pyritä muuttamaan toisia ihmisiä, vaan tukemaan heitä ja hyväksymään heidät sellaisina kuin he ovat.(N3)

Auttamisessa olennaista on sosiaalinen vastuu ja toisen rinnalla kulkeminen. Auttajan tehtävä on vahvistaa myönteisiä kokemuksia, joista voi ammentaa voimaa.(N6)

Auttamistaidot ovat kehittyneet asiakastyön myötä. Auttaminen perustuu havainnointiin ja asiakkaille sopivien toimintavaihtoehtojen pohtimiseen.(N7)

Päihdetyössä kiehtoo sen ihmisläheisyys, ihmiskäsitys ja mahdollisuus tehdä auttamistyötä. Auttaminen perustuu ihmisen ymmärtämiseen ja heidän tilanteidensa näkemiseen. Auttaminen ja tukeminen ovat olennaista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.(N10)

Päihdealalla työskennellään, koska halutaan olla heikompien puolella. Auttamistyön uskotaan lisäävän ihmisten oikeudenmukaista kohtelua ja mahdollisuutta hyvään elämään.(M12)

Auttaminen on positiivisten kokemusten vahvistamista. Auttaminen on itselle tärkeää. Auttamistyössä joutuu tasapainottelemaan läheisyyden, avoimuuden ja oman jaksamisen kanssa.(M13)

Auttaminen on kuuntelemalla tukemista.(N14)

Auttamistyö tuntuu itselle tärkeämmältä kuin päihdetyön tekeminen.(N15)

Auttaminen on positiivisten tunteiden ja kokemusten vahvistamista. Auttamista on opittu jo lapsuuden kodissa. Auttaminen hyväksytään osaksi päihdetyön tekemistä. Auttaminen ei ole toisen puolesta tekemistä, vaan hänen autonomiansa tukemista.(N16)

Auttaminen on itselle luontainen tapa toimia.(N20)

Suhtautuminen työssä ihmisiin

Toisten kunnioittamista ja huomioimista pidetään tärkeänä. Työ on omaa elämää rikastuttavaa ja omien arvojen mukaista.(M4)

Avoimuus ja toisen mielipiteiden kunnioittaminen ovat tärkeitä tekijöitä sekä asiakastyössä että työyhteisössä.(N6)

Hyvää asiakassuhdetta pidetään työn lähtökohtana. Suhde perustuu luottamukseen ja aitoon kohtaamiseen.(N9)

Ihmisissä kiehtovat kohtaaminen ja tarinat.(N10)

Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa halutaan vahvistaa luottamusta, lämpöä ja toivoa.(N14)

Työskentelyssä päihdeasiakkaiden kanssa on kiinnostuttu ihmisten aidosta kohtaamisesta.(N17)

Arvostetaan aitoutta ja ihmisten kohtaamista. Työssä viihtymiseen vaikuttaa työyhteisön tuki ja työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus.(N18)

Alalla kiinnostaa eniten vuorovaikutus ja luottamuksen saavuttaminen asiakkaiden kanssa.(N19)

Päihdetyössä tärkeää on ihmisten tasa-arvoinen kohtelu. Vuorovaikutus kasvattaa henkisesti sekä asiakasta että työntekijää.(N20)

Työssä jaksaminen

Ihmisten parissa toimiminen tekee työstä mielekkään.(N5)

Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan. (N7)

Työssä jatketaan, koska se koetaan arvokkaaksi ja itselle oikeaksi työksi. Työhön liittyy vapautta ja vastuuta. Työstä palkitsee asiakkaiden edistymisen näkeminen ja oman työn hyvät vaikutukset asiakkaiden elämiin. (N9)

Asiakkailta saatu palaute ja työtovereiden tuki tuntuu palkitsevalta. Omista voimavaroista on pidettävä huolta, jotta jaksaa auttamistyössä. On tärkeää voida vaikuttaa omaan työhön sekä kouluttautua lisää ja jakaa omaa osaamistaan muille. Oma henkinen kasvu on yksi työn seurauksista.(N10)

Jaksamista tukee hyvä työyhteisö. Työtyytyväisyyttä lisää luottamus omiin kykyihin ja mahdollisuus toimia päihdetyössä oman arvomaailman ja omien vahvuuksien mukaisesti.(M13)

Positiivinen asenne ja hyväksyminen ovat elämän viisautta. Asiakkaiden edistyminen palkitsee. Lapsuuden kokemukset ovat kasvattaneet psykologista pääomaa. Toiveikkuus näkyy suhtautumisessa oman työn kehittämismahdollisuuksiin.(N14)

Omasta hyvinvoinnista pidetään huolta ja ideoidaan omia työmenetelmiä, joista on hyötyä vuorovaikutustilanteissa asiakkaiden kanssa. (N16)

Työssä on tärkeää se, että sitä saa tehdä omalla persoonallaan. (N17)

Työssä viihtymiseen vaikuttaa työyhteisön tuki ja työntekijöitä kohtaan osoitettu luottamus.(N18)

Työn ja omien työtapojen kehittämismahdollisuus lisää työn mielekkyyttä.(N19)

Työ on luovaa ja vapaata. Työntekijöitä arvostetaan.(N20)

6 Yleiset merkitysverkostot

Yleisen merkitysverkoston tyyppi 1.

Lapsena on oltu erityisen kiinnostuneita ihmisistä ja heikomman puolella olemisesta. Toisten mielialoja on aistittu herkästi. Läheisen päihdeongelma on tuottanut pettymyksiä ja saanut pohtimaan ihmisten käyttäytymistä ja sen seurauksia. Omat kokemukset ovat vaikuttaneet hoitoalalle ja päihdetyöhön suuntautumiseen ja kokemusten hyödyntämiseen työssä. Lapsuuden kokemusten ansiosta on opittu toimimaan päihdeongelmaisten kanssa ja lähestymään päihdeongelmaa pragmaattisesti. On huomattu itsellä olevan sellaisia vahvuuksia ja ominaisuuksia, joista on hyötyä sosiaalialalla ja päihdetyössä. Ihmisläheisyys ja toisten kunnioitus ovat tärkeitä toimimisen periaatteita. Jos on hakeuduttu opiskelemaan tai työhön jollekin toiselle alalle, on huomattu, ettei se vastaa omaa ihmiskäsitystä tai toiveita työn tavoitteista. On siirrytty päihdetyöhön sopivan tilaisuuden avauduttua. Ulkopuolelta saadulla tuella ja kannustuksella on ollut erityistä merkitystä silloin, kun omassa lapsuuden ympäristössä on ollut haasteita, jotka ovat vaarantaneet perusturvallisuuden tunteen. Turvallisuuden tunnetta ovat uhanneet huoli läheisistä, emotionaalisen tuen puute, selittämättömät ristiriidat ja vanhempien ailahteleva käyttäytyminen. Päihderiippuvuudesta toipumisen näkeminen on vahvistanut käsitystä, että ongelmasta voi päästä eroon omaa reittiään kulkien. Huoli läheisten hyvinvoinnista on saanut pohtimaan sekä päihdekysymyksiä että vaikeassa tilanteessa olevien ihmisten kohtaamista. Eteenpäin on päästy hankkimalla tietoa päihdeongelmista ja niiden hoitamisesta. Oma auttamisenhalu on vahvistunut työn myötä. Pohdiskeleva ote on säilynyt suhteessa auttamistyön tekemiseen. Yhtenä ulottuvuutena on oma henkinen kasvu. Päihdeongelmien parissa työskentelemisen pohjavireenä on huoli läheisten hyvinvoinnista. Halutaan auttaa muita tukemalla myönteisiä kokemuksia ja sisäisiä voimavaroja. Auttaminen on pyyteetöntä, antoisaa ja tapahtuu asiakkaan ehdoilla. Luottamuksellinen suhde on työn perusta. Itsensä toteuttaminen ja mahdollisuus kehittää omaa työtä motivoivat jatkamaan. Työ koetaan arvokkaaksi ja palkitsevaksi, kun sen tulokset näkyvät asiakkaiden elämässä.

Yleisen merkitysverkoston tyyppi 2.

Lapsuuden kodissa on koettu turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja toisten auttamista. Ihmisten kanssa toimimisen taidot ja yhdessä tekemisen tärkeys ovat saaneet vahvistusta. Auttamisesta on tullut itselle luontainen tapa toimia. Empaattisuus huonommassa asemassa olevia kohtaan ja samaistuminen toisen kärsimykseen on saanut kiinnostumaan sosiaalialasta. Päihdetyössä tärkeää on työskenteleminen ihmisten tasa-arvoisen kohtelun puolesta. Työn erityinen piirre on mahdollisuus läheiseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tueksi luodaan uusia menetelmiä, joilla omaa työtä kehitetään. Omiin kykyihin luotetaan ja työssä saadaan toimia oman arvomaailman ja kykyjen mukaisesti. Lapsuuden kokemukset ovat tärkeä voimavara. Ihmisiin suhtaudutaan hyväksyvästi ja ymmärtämiseen tähdäten. Hyväksyvä asenne on työn perusta. Ihmisten kanssa tehtävä läheinen ja luottamukseen perustuva työ mahdollistaa myös oman henkisen kasvamisen. Auttaminen kuuluu päihdetyöhön ja se hyväksytään osaksi sitä. Se on myös itselle tärkeää. Auttaminen on myönteisten kokemusten vahvistamista. Auttaminen ei ole puolesta tekemistä, vaan toisen tukemista. Oman jaksamisen ylläpitämiseksi hyödynnetään työstä saatua palautetta, työhön kohdistuvan arvostuksen kokemista ja työyhteisöltä saatavaa tukea.